

Latvijas Valsts
agrārās
ekonomikas
institūts

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam

stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

Vides pārskata projekts

2013. gada oktobris

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBA

Satura rādītājs

Lietotie saīsinājumi	5
1. Kopsavilkums	6
2. SIVN mērķis	8
3. Lauku attīstības programmas pamatojums	9
3.1 Programmas nepieciešamība un mērķi	9
3.2 Alternatīvas.....	9
3.3. Vides politika, likumdošanas un plānošanas ietvars	10
3.3.1. Starptautiskās konvencijas.....	10
3.3.2. ES politikas plānošanas dokumenti	13
3.3.3. Nacionālā līmeņa politikas plānošanas dokumenti.....	16
3.3.4. Reģionālā līmeņa plānošanas dokumenti	18
3.3.5. Likumdošanas ietvars	19
4. SIVN veikšanai lietoto galveno metožu un metodoloģijas apraksts	20
4.1 Vispārējā pieeja un metodes	20
4.2 Sabiedrības iesaiste un konsultācijas ar institūcijām.....	23
4.3 Ģeogrāfiskā vai vides plānošanas vienība	25
4.4 Pieņēmumi, neskaidrības un šķēršļi.....	26
5. Vides sākumstāvokļa izpēte.....	29
5.1 Bioloģiskā daudzveidība.....	29
5.2 Meža resursi.....	30
5.3 Ūdens resursi	31
5.4 Augsne	33
5.5 Zemes dzīles	35
5.6 Atmosfēras gaisa kvalitāte.....	36
5.7 Klimata pārmaiņas.....	37
5.8 Ainavas	38
5.9 Kultūrvēsturiskie objekti	39
5.10 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.....	40
6. LAP 2020 ietekmes identificēšana un novērtēšana	43
6.1. Programmā paredzēto pasākumu un aktivitāšu sistēmiskā ietekme vides un dabas komponentu līmenī, konteksta rādītāji.....	43
6.1.1. Negatīvās ietekmes	43
6.1.2. Pozitīvās ietekmes	46
6.2. Programmas ietekme pasākumu līmenī.....	49
6.2.1. Pasākums: Ieguldījumi materiālajos aktīvos	49
6.2.2. Pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” apakšpasākums: Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā	51

6.2.3. Pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšaktivitātes: Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem un Atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai	53
6.2.4. Pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšaktivitāte: Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām laukos.	54
6.2.5. Pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšaktivitāte: Uzņēmējdarbības attīstība ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām laukos.....	55
6.2.6. Pasākums „Natura 2000 mežiem un laukiem”	56
6.2.7. Pasākums: Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko mežam nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi	57
6.2.8. Pasākums: Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai	58
6.2.9. Pasākums: Meža ieaudzēšana	59
6.2.10. Pasākums: Ražotāju grupas	60
6.2.11. Pasākums: Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos	61
6.2.12. Pasākums: Vietējās attīstības stratēģijas.....	62
6.2.13. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 1. Apakšpasākums: Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas.....	63
6.2.14. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 2. Apakšpasākums: Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas.....	64
6.2.15. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 3. Apakšpasākums: Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība	65
6.2.16. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 4.apakšpasākums: Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana	66
6.2.17. Pasākuma „Agrovide un klimats” 1. apakšpasākums: „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”	67
6.2.18. Pasākuma „Agrovide un klimats” 2. apakšpasākums: „Integrētās dārzkopības ieviešana un veicināšana”	68
6.2.19. Pasākuma „Agrovide un klimats” 3. apakšpasākums: „Videi draudzīgas saimniekošanas veicināšana”	68
6.2.20. Pasākums: Bioloģiskā lauksaimniecība.....	69
6.2.21. Pasākums: Maksājumi saimniecībām ar dabas ierobežojumiem.....	70
6.3. Kopējā Programmas pasākumu ietekme uz vidi.....	71
6.4. Atbilstība starptautiskajiem un nacionālajiem vides politikas mērķiem un plānošanas pamatdokumentiem	72
6.5. Programmas pasākumu īstenošanas iespējamās pārrobežu ietekmes.....	73
7. Alternatīvu analīze.....	75
7.1. Iespējamās izmaiņas, ja LAP 2020 netiek īstenota.....	75
7.2. Iespējamās izmaiņas, ja LAP 2020 tiek īstenota nepilnā apjomā.....	80
8. Ietekmes uz vidi samazināšanas vai optimizēšanas pasākumi	85
9. Rādītāji un institucionālā kapacitāte.....	87
9.1. LAP 2020 monitorings un rezultatīvie rādītāji.....	87

9.2. Uzraudzības un novērtēšanas sistēmu apraksts, kā arī paredzamais uzraudzības komitejas sastāvs	88
10. Secinājumi un rekomendācijas	91
10.1 Vispārējie secinājumi	91
10.2 Rekomendācijas programmas pilnveidošanai	92
Pielikumi.....	94

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AAI	Augšņu agroķīmiskā izpēte
BVZ	Bioloģiski vērtīgie zālāji
BDUZ	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālājos
DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
Eiropa2020	Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei
EK	Eiropas Komisija
ELFLA	Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ES	Eiropas Savienība
ETS	Emisiju tirdzniecības sistēma
Eurostat	Eiropas Savienības Statistikas birojs
IKP	Iekšzemes kopprodukts
LAP	Latvijas Lauku attīstības programma
LAP 2020	Latvijas Lauku attīstības programma 2014.-2020. gadam
Latvija2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
LOB	Latvijas ornitologu biedrība
LR CSP	Latvijas Republikas Centrālā Statistikas pārvalde
LVAEI	Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts
LVĢMC	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
MK	Ministru kabinets
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā
NAP 2020	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020. gadam
SIVN	Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
VPP	Vides politikas pamatnostādnes
VRG	Vietējā rīcības grupa
ZM	Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

1. KOPSAVILKUMS

Šajā stratēģiskajā ietekmes uz vidi novērtējumā Lauku attīstības programmai 2014. – 2020. gadam (turpmāk – LAP 2020) ir izvērtēts programmā paredzēto darbības virzienu un aktivitāšu sagaidāmā ietekme uz vidi.

Zemkopības ministrija kā Vadošā iestāde ir atbildīga par LAP 2020 izstrādi.

LAP 2020 sagatavošana tika uzsākta pēc Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020. gadam (turpmāk – NAP 2020), kas ir galvenais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā, apstiprināšanas Ministru kabinetā. Saskaņā ar valdības nostāju, Eiropas Strukturālo un investīciju (turpmāk – ESI) fondu finansējums 2014.-2020.gada plānošanas periodam plānojams saskaņā ar NAP2020 plāna stratēģiju un prioritātēm.

Vienlaikus ar LAP 2020 izstrādi tika uzsākta tās ex-ante izvērtēšana un stratēģiskais ietekmes uz vidi izvērtējums.

Tā kā NAP 2020 ir diezgan vispārīgs dokuments, tad LAP 2020 iespēju robežās jautājumi tiek konkretizēti, piemēram, attiecībā uz konkrētām BVZ un Natura 2000 teritorijām, tomēr ne līdz konkrētu uzņēmumu, zemnieku saimniecību vai platību līmenim. Šajā SIVN atbilstoši LAP 2020 konkrētības līmenim ir konstatēts, vai un kādas ir ietekmes, un pamatots, kāpēc labvēlīgo ietekmju ir vairāk nekā nelabvēlīgo un kāpēc un kādā veidā būtiskas nelabvēlīgas ietekmes, kaut arī LAP 2020 atbalstītajām darbībām potenciāli piemītošas, ir novēršamas, ar ko arī ir sasniegts SIVN galvenais mērķis.

Kopumā SIVN novērtētas LAP 2020 16. pasākumu 43 aktivitātes un apakšaktivitātes, iegūstot gan katras aktivitātes pozitīvās, negatīvās un rezultējošās ietekmes vērtējumu, gan LAP 2020 īstenošanas ietekmes uz vidi prognozi kopumā.

Kā vērtējamā plānošanas dokumenta alternatīvas ir definēta tā pilnīga vai daļēja neizpilde. Ņemot vērā LAP 2020 izpildes kopējo pozitīvo ietekmi uz vidi, nav uzskatīts par nepieciešamu un pamatotu ierobežot vai korigēt kādus tā pasākumus, ieskaitot tos, kuru ietekme uz vidi ir vairāk negatīva. LAP 2020 izpildes mērķi pamatā ir sociāli ekonomiski un tam būtu pieļaujama pat neliela negatīva rezultējošā ietekme uz vidi, ja sociāli ekonomiskais ieguvums tādu attaisnotu, tātad situācijā, kad sagaidāmā ietekme ir pārliecinoši pozitīva, atsevišķi ekonomiski nepieciešami pasākumi ar negatīvu individuālo ietekmi ir pieļaujami. Konkrētas LAP 2020 daļējas neizpildes jeb daļējas izpildes alternatīvas nav definētas, jo šādu kombināciju ir daudz un dažādas, un prognozi par katru konkrēto kombināciju iespējams iegūt vides pārskatā.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums parāda, ka LAP 2020 kopumā atbilst Eiropas Savienības un nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentiem un starptautiskajām konvencijām, LAP 2020 noteiktie uzdevumi kopumā atbilst ilgtspējīgas attīstības mērķiem. LAP 2020 īstenošana vairumā pozīciju atstās pozitīvu ietekmi uz vidi, tostarp klimata pārmaiņu mazināšanā. Attīstība gan kā vienmēr saistīta arī ar negatīvām ietekmēm attiecībā uz bioloģisko daudzveidību. Vairumam atbalstāmo aktivitāšu ir raksturīgas pretēji vērstas maznozīmīgas vai ilgākā termiņā pēc apjoma grūti nosakāmas ietekmes, kuras, turklāt ir gan savstarpēji kompensējošas, gan attiecināmas uz ļoti atšķirīgiem vides komponentiem/vides konteksta rādītājiem. Tas nozīmē, ka Programmas radītās būtiskākās un grūtāk paredzamās/prognozējamās ietekmes būs netiešas un ilgtermiņa izmaiņas.

Programmas realizācija nepilnā apjomā var būtiski izmainīt kopējo ietekmes uz vidi apjomu. Turklāt ir īpaši būtiski sasniegt maksimālu Programmas aktivitāšu izpildi tādās pozīcijās kā vides izglītības veicināšana un nelauksaimnieciskās ražošanas veicināšana/lauksaimnieciskās ražošanas intensifikācijas tendenču mazināšana, jo šo aktivitāšu sagaidāmais piensums netiešā veidā ietekmēs arī citu Programmas aktivitāšu ietekmi uz vidi (daļēji kompensējot to radīto negatīvo ietekmi). Programmas daļēja izpilde nelabvēlīgā gadījumā ir uzskatāma par nozīmīgi mazāk vēlamu nekā „nulles” alternatīva – neizpilde vispār.

Secinājumu un rekomendāciju daļā sniegti konkrēti priekšlikumi, kuru pasākumu neīstenošana būtu nevēlama no vides viedokļa.

Vides pārskata projektu pēc Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūta Lauku attīstības novērtēšanas nodaļas pasūtījuma sākuma stadijā gatavoja eksperti Lūcija Kursīte, Anita Rubene un Olga Meņņičenko, bet darbu turpināja un gala versiju sagatavoja eksperts Valdis Felsbergs.

2. SIVN MĒRĶIS

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma mērķis ir integrēt vides aspektus LAP 2020, analītiski izvērtējot to mijiedarbību ar ekonomiskiem un sociāliem apstākļiem, kā arī noskaidrojot un ņemot vērā ieinteresēto pušu viedokli. Galvenais SIVN mērķis ir iegūt informāciju par plānošanas dokumenta un tā realizācijas alternatīvu ietekmi uz vidi, kā arī veicināt sabiedrības līdzdalību plānošanas dokumenta izstrādē.

3. LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS PAMATOJUMS

3.1 Programmas nepieciešamība un mērķi

Lauku attīstības programmas ir būtisks instruments līdzsvarotas lauku teritoriju attīstības, konkurētspējas un dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai valstī. Konkrētās Lauku attīstības programmas laika posmam no 2014. līdz 2020. gadam (LAP 2020) izstrāde tika uzsākta 2012. gadā Zemkopības ministrijas vadībā, iesaistot programmas skarto nozaru organizācijas un ekspertus, un laikā, kad tika uzsākta SIVN izstrāde, bija pieejams LAP 2020 projekts.

Programmas izstrādes laikā tika ņemti vērā ES Kopējās lauksaimniecības politikas reformu rezultātā noteiktie mērķi un prioritātes, kas 2014. – 2020. gadu plānošanas periodam tika izstrādāti vienoti visām ES dalībvalstīm, tādējādi iezīmējot jaunu pieeju, kas atšķiras no iepriekšējās prakses, kad LAP prioritāšu noteikšana tika veikta individuāli katras valsts kontekstā.

Reformas rezultātā tika izvirzīti šādi ilgtermiņa stratēģiskie lauku attīstības politikas mērķi :

- 1) lauksaimniecības konkurētspēja;
- 2) dabas resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas un klimata politika;
- 3) līdzsvarota teritoriālā attīstība lauku apvidos.

Lai sasniegtu lauku attīstības politikas mērķus, ir noteiktas šādas kopīgās ES lauku attīstības prioritātes:

- 1) veicināt zināšanu pārnesi un inovāciju lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos;
- 2) uzlabot visu lauksaimniecības veidu konkurētspēju un stiprināt saimniecību dzīvotspēju;
- 3) veicināt pārtikas aprites organizēšanu un riska pārvaldību lauksaimniecībā;
- 4) atjaunot, saglabāt un uzlabot no lauksaimniecības un mežsaimniecības atkarīgās ekosistēmas;
- 5) veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē;
- 6) veicināt sociālo iekļautību, nabadzības samazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos.

ES lauku attīstības prioritāšu sasniegšanai Lauku attīstības programmā ir definēti pasākumi, kuru īstenošanai plānots piesaistīt ELFLA atbalstu. Pasākumu izstrādes laikā tiek apzināts esošais stāvoklis valstī, kā arī izvērtētas iespējas ar ELFLA palīdzību sekmēt lauku attīstību valsts līmenī.

3.2 Alternatīvas

SIVN izstrādes laikā tiek izvērtētas visas vērtējamā plānošanas dokumenta realizācijas alternatīvas, kā rezultātā īstenošanai tiek ieteikta visracionālākā no izvērtētajām alternatīvām. LAP 2020 īstenošana var tikt uzskatīta par galveno alternatīvu jeb *1. alternatīvu*. Lai izvērtētu 1. alternatīvas ietekmi uz vidi, tiks ņemta vērā visa pieejamā informācija par LAP 2020 plānotajiem pasākumiem, ka arī novērtēta šo pasākumu atbilstība vides aizsardzības prasībām un to īstenošanas iespējamās ietekmes. Būtisks prognožu avots ir arī līdzšinējās LAP 2007-2013. gadam, kuras īstenošana ir noslēguma fāzē, jau konstatējamās ietekmes uz vidi, jo darbības joma ir tā pati un starp iepriekšējo un plānoto programmu ir daudz analogiju.

LAP 2020 projektā ir pieejama informācija par esošo vides stāvokli, kas kalpo kā pamats situācijas analīzei, ja LAP 2020 netiek realizēta. Līdz ar to šo alternatīvu var dēvēt par tā saukto „0” alternatīvu, kas nozīmē, ka Latvija nesaņemtu ES atbalstu lauku attīstības pasākumu īstenošanai. SIVN izstrādes laikā šī alternatīva ir izskatīta, izmantojot ne tikai LAP 2020 sniegto informāciju, bet arī papildus pieejamos datus, kā arī iespējamo situācijas attīstību, lai pilnvērtīgi izvērtētu iespējamās īstermiņa un ilgtermiņa ietekmes neīstenojot LAP 2020.

Starp LAP 2020 pilnīgas īstenošanas un „0” alternatīvu iespējamās dažādas starptaltenratīvas, ja LAP 2020 tiek īstenota daļēji. Šo alternatīvu vērtējumam ir svarīgi izdalīt pasākumus ar prognozējamu ietekmi uz vidi un tos, kuriem vērā ņemamas ietekmes nav, un identificēt, kuri pasākumi ir tie, kuru īstenošana vai neīstenošana LAP 2020 daļējas īstenošanas gadījumā maina ietekmi uz vidi.

Neskatoties uz to, ka augstākminētās alternatīvas ir uzskatāmas par galvenajām alternatīvām, SIVN izstrādes laikā būtu bijis pieļaujams arī ieteikt grozījumus pašreizējā LAP 2020 projektā, ja pie tādu nepieciešamības noved vides aizsardzības apsvērumi, un tādā gadījumā tiktu piedāvāta 2. alternatīva LAP 2020 kopumā vai alternatīvas katra tāda pasākuma ietvaros, kuram ir potenciāli būtiska ietekme uz vidi, tomēr šāda nepieciešamība šajā SIVN nav konstatēta.

3.3. Vides politika, likumdošanas un plānošanas ietvars

Izstrādājot LAP 2020, ir jāņem vērā tā saistība ar valsts un Eiropas Savienības vides politikas plānošanas dokumentiem. Pārskatāmības nolūkos ir nepieciešams atsevišķi aplūkot LAP 2020 saistību ar svarīgākajām starptautiskajām konvencijām un ES un Latvijas Republikas vides politikas dokumentiem. Ir būtiski izskatīt ne tikai konkrēti vides politikas dokumentus, bet arī citus svarīgākos plānošanas instrumentus, kas ir cieši saistīti ar Lauku attīstības programmu izstrādi un iekļauj mērķus, kas sekmē vides aizsardzību. Papildus, šajā nodaļā apskatīts arī SIVN izstrādes normatīvais regulējums.

3.3.1. Starptautiskās konvencijas

Ramsāres konvencija „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”

Konvencija ir pieņemta 1971. gada 2. februārī (stājās spēkā 1975. gadā) un tās mērķis ir nodrošināt visa veida mitrāju aizsardzību un saprātīgu izmantošanu, atzīstot, ka mitrāji kā ekosistēmas ir ļoti nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā, kā arī cilvēku labklājības nodrošināšanā. Konvencijas 2. pants nosaka, ka katrai līgumslēdzēja pusei jānosaka attiecīgi mitrāji savā teritorijā, lai tos ietvertu "Starptautiskas nozīmes mitrāju sarakstā" (saukti Ramsāres vietas). Latvija ir noteikusi 6 Ramsāres vietas ar kopējo platību 148 145 ha: Kaņiera un Engures ezers, Teiču un Pelečāres purvs, Lubānas un Papes mitrāju komplekss un Ziemeļu purvi.

UNESCO konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu

Konvencija ir pieņemta 1972. gadā, un tās mērķis ir veicināt kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu. Konvencija definē „dabas mantojumu”, kā

- dabas pieminekļus, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa;

- ģeoloģiskus vai fizioģeogrāfiskus veidojumus un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa;
- ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa.

Dalībvalstīm ir jānodrošina kultūras un dabas mantojuma identifikācija, aizsardzība, konservācija, popularizācija un nodošana nākamajām paaudzēm, cita starpā, īstenojot atbilstošu politiku un veicot atbilstošus juridiskus, zinātniskus, tehniskus, administratīvus un finanšu pasākumus, lai atklātu, aizsargātu, konservētu, popularizētu un atjaunotu šo mantojumu.

Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu

Konvencija pieņemta 1979. gadā. Saskaņā ar konvencijas prasībām, kas ir pārņemtas Latvijas likumdošanā, valstis uzņemas nodrošināt pasākumus savvaļas floras un faunas populāciju uzturēšanai tādā līmenī vai piemēros tās līmenim, kurš atbilst ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas prasības un vietējā mērogā apdraudētu pasugu, varietāšu un formu vajadzības. Konvencijā minēts, ka katra dalībvalsts uzņemas pievērst uzmanību savvaļas floras un faunas saglabāšanai savas plānošanas un attīstības politikā un pasākumos pret piesārņošanu.

Bonnas konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību

Bonnas konvencija ir pieņemta 1979. gadā un tās mērķis ir nodrošināt migrējošo sugu saglabāšanu un aizsardzību, nodrošinot šim mērķim piemērojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī individuālā kārtā vai sadarbībā veicot atbilstošus pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Riodežaneiro konvencija par bioloģisko daudzveidību

Konvencija ir pieņemta 1992. gadā. Šīs konvencijas uzdevumi, kas veicami saskaņā ar tajā ietvertajiem atbilstošajiem nosacījumiem, ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga un līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale, ietverot gan pienācīgu pieeju ģenētiskajiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām, gan pienācīgu finansēšanu. Izstrādājot valsts programmas, plānus un citus politikas dokumentus, ir jāievēro konvencijā iekļautās prasības attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Uz konvencijas pamata ir pieņemts Kartahenas protokols par bioloģisko drošību, kas attiecas uz visu tādu dzīvo modificēto organismu, kuri varētu radīt nevēlamu ietekmi uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ilglaicīgu izmantošanu, pārrobežu pārvietošanu, tranzītu, apstrādi un izmantošanu, ņemot vērā arī risku cilvēku veselībai.

Helsinku konvencijas par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību

Konvencijas (pieņemtas 1974. un 1992. gadā) cita starpā iekļauj nosacījumus, kas izstrādāti konkrēti lauksaimniecības nozares radītā piesārņojuma mazināšanai. Konvencijas (1992) pielikumā ir uzskaitīti pasākumi un minimālās prasības, kas jāiekļauj attiecīgajā valsts likumdošanā.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām

Konvencijas (pieņemta 1992. gadā) un Kioto protokola (pieņemts 1997. gadā) mērķis ir samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu, kuru dēļ notiek globālā sasilšana, emisijas. Atbilstoši Kioto protokolam, Latvijai līdz 2012. gadam bija noteikta 8% SEG emisiju samazināšana, salīdzinājuma ar 1990. gadu. Lai panāktu šī mērķa sasniegšanu, protokolā ir

piedāvāti vairāki līdzekļi, kā, piemēram – valstu emisiju samazināšanas politikas stiprināšana vai īstenošana (enerģijas efektivitātes palielināšana, ilgtspējīgu lauksaimniecības veidu veicināšana, atjaunojamo enerģijas avotu attīstība utt.).

Konvencija par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos

Konvencija pieņemta 1979. gadā, un tās galvenais mērķis ir ierobežot, samazināt un novērst robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu. Pēc konvencijas stāšanās spēkā tika pieņemti 8 protokoli, kuru prasību ievērošanai jānodrošina gaisa piesārņojuma monitorings, emisiju aprēķini, piesārņojuma novēršanas pasākumi u.c. Latvija ir parakstījusi pusi no protokoliem, to skaitā protokolu “Par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem” (protokols attiecas uz 16 īpaši bīstamām vielām un vielu grupām – 11 pesticīdiem, diviem ķīmiskiem produktiem, kurus izmanto rūpniecībā un termisko procesu blakusproduktiem) un protokolu “Par paskābināšanas, eitrofikācijas un piezemes ozona līmeņa samazināšanu”.

Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem

Konvencija ir pieņemta 2001. gadā un tā nosaka pasākumus, kas jāveic, lai kontrolētu noturīgo organisko piesārņotāju ražošanu, importu, eksportu, apglabāšanu un izmantošanu. Valdībām jāveicina labākās pieejamās tehnoloģijas un prakses, lai aizstātu esošos noturīgos organiskos piesārņotājus un nepieļautu jaunu izstrādi. Kontroles pasākumi attiecas uz 12 vielām – 8 pesticīdi, 2 vielas, ko izmanto rūpniecībā un 2 blakusprodukti, kas rodas sadedzināšanas un rūpniecības procesos.

ANO konvencija par cīņu pret pārtuksnešošanu / zemes degradāciju valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā

Konvencija tika pieņemta 1994. gadā Parīzē. Konvencija attiecībā uz Eiropas valstīm nozīmē cīņu pret auglīgas augsnes iznīcošanu, nosakot tās izmantošanu citiem mērķiem, tādiem kā lauksaimniecība vai vides aizsardzība, kā arī novēršot augsnes auglības zudumu vai pat tās degradāciju. 200. gadā tika pieņemta V konvencijas pielikums, kurš attiecas uz Viduseiropas un Austrumeiropas valstīm (t.sk. Latviju) un nosaka šim reģionam raksturīgās problēmas, kā ievērojama lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanās, zemes auglības pazemināšanās, vēja un ūdens erozijas pastiprināšanās, kā arī dažāda veida augsnes degradācija. Papildus pielikumā noteikts, ka dalībvalstīm jāizstrādā nacionālo rīcības programma augsnes degradācijas samazināšanai.

ANO EEK konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (Orhūsas konvencija)

Orhūsas konvencija ir pieņemta 1998. gadā ar mērķi aizsargāt ikvienas personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilstu personas veselības stāvoklim un labklājībai, tādēļ katrai valstij, kas parakstījusi konvenciju, saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem ir jāgarantē tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalība lēmumu pieņemšanā un iespēja griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Latvijā šī prasība ir iekļauta Satversmē, kuras 115.pants nosaka, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Sabiedrības līdzdalība vides jautājumos ir ietverta arī vairumā normatīvo aktu, tajā skaitā MK noteikumos Nr.1178 „Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi” (pieņemti 13.10.2009.), kas attiecas arī uz LAP 2020 izstrādi.

Eiropas ainavu konvencija

Eiropas ainavu konvencija (Latvijā pieņemta ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju” 2007. gada 29. martā) definē ainavu šādi: „ainava” nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā.

Konvencijā ir norādīts, ka ainava ir Eiropas dabas un kultūras mantojuma pamatkomponents, iedzīvotāju dzīves kvalitātes svarīga sastāvdaļa un saimnieciskajai darbībai labvēlīgs resurss, kas var dot ieguldījumu darba vietu radīšanā. Tomēr ainavas kvalitāte pārsvarā ir subjektīva, un par objektīvu kaitējumu ainavai kā dabas un kultūras mantojumam var runāt tikai tādos gadījumos, ja kādai ainavai piešķirts aizsardzības statuss sakarā ar kādu tās konkrētu dabisku vai kultūrvēsturisku vērtību, kas ir reti sastopama vai, gluži otrādi, tipiska un konkrētajai kultūrai izšķiroši nozīmīga, un kuras izmaiņa noplicinātu ainavu daudzveidību vai kaitētu šai kultūrai.

3.3.2. ES politikas plānošanas dokumenti

Eiropas lauku attīstības politika

ES dalībvalstu lauku attīstības programmas tiek sagatavotas, vadoties pēc Eiropas lauku attīstības politikas mērķiem. Lauku attīstības politikas mērķi ir noteikti Eiropas Padomes regulā, kas tiek pieņemta KLP juridiskā ietvara izstrādes laikā. Sākot ar 2014. gadu spēkā stāsies jaunā regula, kuras priekšlikumā jau ir izklāstīti galvenie principi un prioritātes. Saskaņā ar pašlaik pieejamo regulas priekšlikumu¹, ir noteiktas sešas ES lauku attīstības prioritātes²:

- 1) veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos;
- 2) uzlabot visu lauksaimniecības veidu konkurētspēju un veicināt lauku saimniecību dzīvotspēju;
- 3) veicināt pārtikas ķēdes organizēšanu un riska pārvaldību lauksaimniecībā;
- 4) atjaunot, saglabāt un uzlabot no lauksaimniecības un mežsaimniecības atkarīgās ekosistēmas;
- 5) veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē;
- 6) veicināt sociālo iekļautību, nabadzības samazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos.

Neskatoties uz to, ka regulas gala versija var atšķirties no pašreizējā regulas priekšlikuma, (būtiskas) izmaiņas prioritātēs nav prognozējamas.

ES Kopējā lauksaimniecības politika

Esošais KLP ietvars, kas tika izstrādāts pēc 2003. gada Luksemburgas reformas, ir spēkā līdz 2013. gadam. Līdz ar to 2010. gada 18. novembrī Eiropas Komisija publicēja paziņojumu „Kopējā lauksaimniecības politika līdz 2020. gadam”³, kurā uzskaitītie virsmērķi iekļauj pārtikas ražošanas nozares dzīvotspēju, ilgtspējīgu dabas resursu pārvaldību un klimata pārmaiņu iedarbību, kā arī sabalansētu teritoriālo attīstību. Pašreizējā KLP virsmērķi ir uz tirgu orientētas lauksaimnieciskās darbības attīstības veicināšana, ilgtspējīgas un videi draudzīgas lauksaimniecības attīstības veicināšana un turpmākā lauku attīstība, veicinot lauksaimnieka tiešo ienākumu nodrošināšanu.

Tā kā KLP balstās uz divu pīlāru struktūru (I – tiešie maksājumi, tirgus intervence, cenu atbalsts, eksporta subsīdijas; II – lauku attīstības pasākumi), paziņojumā tiek uzsvērta nepieciešamība pēc „zaļāka” un uz taisnīgāku finanšu sadali orientēta I pīlāra un uz

¹ „Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)”, pieejams http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_en.pdf

² Detalizētāks prioritāšu apraksts ir pieejams regulas priekšlikuma 5. pantā, http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_en.pdf

³ Paziņojums pieejams <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:en:PDF>

konkurētspējas paaugstināšanu, inovācijām, klimata pārmaiņu mazināšanu un apkārtējās vides aizsardzību balstīta II pīlāra.

KLP ir uzsvērti trīs nākotnes mērķi.

1.mērķis: dzīvotspējīga pārtikas ražošana:

- veicināt lauku saimniecību ienākumus un ierobežot lauku saimniecību ienākumu nepastāvīgumu, ņemot vērā to, ka cenu un ienākumu nepastāvīgums un dabiskie riski lauksaimniecībā ir daudz izteiktāki nekā lielākajā daļā citu sektoru, kā arī to, ka lauksaimnieku ienākumu un peļņas gūšanas līmenis ir zemāks nekā citos sektoros.
- uzlabot lauksaimniecības sektora konkurētspēju un paaugstināt lauksaimniecības vērtības daļu pārtikas ķēdē, jo lauksaimniecības sektors ir ļoti sadrumstalots, salīdzinājumā ar citiem pārtikas ķēdes sektoriem, kas ir labāk organizēti un ar noteicošāku tirgus varu.
- kompensēt ražošanas šķēršļus apvidos ar specifiskiem dabiskiem ierobežojumiem, jo šajos apvidos ir paaugstināts risks zemes pamešanai novārtā.

2.mērķis: ilgtspējīga dabas resursu pārvaldība un klimata pārmaiņu iedarbība:

- garantēt ilgtspējīgas ražošanas prakses/paradumus un nodrošināt uzlabotus vides sabiedriskos labumus, jo daudzi lauksaimniecības radītie sabiedriskie ieguvumi nevar tikt atlīdzināti caur normāli funkcionējošu tirgu.
- sekmēt zaļo izaugsmi ar inovācijām, kam būs nepieciešams piemērot jaunās tehnoloģijas, attīstīt jaunus produktus, mainīt ražošanas procesus un atbalstot jaunus pieprasījuma veidus.
- īstenot klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanas pasākumus, tādējādi sekmējot lauksaimniecības reaģēt spēju uz klimata pārmaiņu ietekmi. Tā kā lauksaimniecība ir īpaši jutīga pret klimata pārmaiņu ietekmi, tad klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi būs iespējams mazināt, padarot sektoru spējīgāku pielāgoties ārkārtējām klimata svārstībām.

3.mērķis: sabalansēta teritoriālā attīstība:

- atbalstīt nodarbinātību laukos un saglabāt lauku apgabalu sociālo struktūru.
- uzlabot lauku ekonomiku un veicināt daļādošanu, lai nodrošinātu vietējiem lauksaimniekiem iespējas realizēt savu potenciālu.
- atzīt strukturālu daļādību lauksaimniecības sistēmās, uzlabot apstākļus mazajiem lauksaimniekiem un attīstīt vietējos tirgus, jo Eiropā dažādas lauku saimniecību struktūras un ražošanas sistēmas sniedz ieguldījumu lauku reģionu pievilcības un identitātes veidošanā.

KLP pamatā ir jābūt diviem pīlāriem, kuri viens otru papildina, bet vienlaicīgi nepārklājas. I pīlāram jāietver atbalstu, kas tiktu izmaksāts katru gadu visiem lauksaimniekiem. Savukārt, II pīlārs būtu atbalsta instruments Kopienas mērķu sasniegšanai un, tas dotu dalībvalstīm ievērojamu rīcības brīvību ņemt vērā valsts specifiskos apstākļus.

Stratēģija „Eiropa 2020”

Eiropa 2020 ir ES izaugsmes stratēģija, kas izvirza mērķus, kuri līdz 2020. gadam ir jāsasniedz nodarbinātībā, inovācijā, izglītībā, sociālajā integrācijā un enerģētikā (ieskaitot klimata pārmaiņu samazināšanu). Viens no Eiropa 2020 pamatmērķiem – „20/20/20 klimata/enerģētikas mērķis” – iekļauj sevī SEG emisiju samazinājumu par 20% salīdzinājumā ar 1990. gadu, 20% enerģijas iegūšanu no atjaunojamiem energoresursiem, kā arī energoefektivitātes paaugstināšanu par 20%. Citi pamatmērķi tiek orientēti uz nodarbinātības paaugstināšanu, ieguldījumus pētniecībā un attīstībā, izglītības veicināšanu, kā arī nabadzības un sociālās atstumtības samazināšanu.

Jāatzīmē, ka „Eiropa 2020” pamatmērķi tika pārveidoti valstu individuālajos mērķos⁴, kas, neskatoties uz atšķirībām dalībvalstu mērķos, neliecina par atbildību sadali. Latvijas izvirzītie „Eiropa 2020” mērķi cita starpā iekļauj:

- 73% nodarbinātības līmeni;
- CO₂ emisiju samazināšanu par 17% salīdzinājumā ar 1990. gadu (*Eiropa 2020* galvenais vides jautājums ir tieši klimata izmaiņu mazināšana);
- 40% enerģijas iegūšanu no atjaunojamiem energoresursiem;
- u.c.

Caur šo pamatmērķi paredzēts arī apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un mazināt arī citas nevēlamas ietekmes uz vidi.

ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija

Ilgtspējīga attīstība ir visaptverošs ES mērķis, kas jāņem vērā, izstrādājot virkni politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu. Viens no ES Ilgtspējīgās attīstības stratēģijas galvenajiem mērķiem ir vides aizsardzība, kas nosaka nepieciešamību „saglabāt Zemes spēju nodrošināt dzīvību visā tās daudzveidībā, ievērot, ka planētas dabas resursi ir ierobežoti, un nodrošināt augsta līmeņa vides aizsardzību, kā arī uzlabot vides kvalitāti. Nepieļaut un mazināt vides piesārņojumu un veicināt ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, lai likvidētu saikni starp ekonomikas izaugsmi un vides degradāciju.” Viens no stratēģijas galvenajiem uzdevumiem ir saistīts ar klimata pārmaiņu mazināšanu, uzsverot nepieciešamību ierobežot klimata pārmaiņas un to radītos izdevumus un negatīvo ietekmi uz sabiedrību un vidi.

ES Enerģētikas stratēģija

„Eiropa 2020” stratēģijas mērķu efektīvākai īstenošanai tika izstrādātas specifiskākas stratēģijas vairākās „Eiropa 2020” prioritātes jomās, piemēram, enerģētikā, kur tika izstrādāta „*Enerģija 2020*” stratēģija, kas tiecas veicināt patēriņa samazināšanu, tirgus konkurētspējas paaugstināšanu, energoapgādes nodrošināšanu, kā arī ES klimata pārmaiņu iegrožošanas mērķu izpildi. Papildus „Enerģija 2020” 2011. gadā tika izstrādāts „*Enerģētikas ceļvedis līdz 2050. gadam*”, kurā ir pievērsta īpaša uzmanība CO₂ emisiju samazināšanai, uzstādot mērķi līdz 2050. gadam samazināt emisijas līdz pat 80%. Šis mērķis ir cieši saistīts ar atjaunojamo energoresursu patēriņa pieaugumu, piemēram, sekmējot biomasas izmantošanu enerģijas iegūšanai.

Svarīgi minēt ir arī konkrēti uz atjaunojamo enerģiju vērsto ES dokumentus, šajā sakarā uzsverot 2012. gada EK paziņojumu „*Enerģija no atjaunojamiem energoresursiem – būtiska Eiropas enerģijas tirgus sastāvdaļa*”, kas paskaidro „Eiropa 2020” mērķus atjaunojamo energoresursu jomā, kā arī piedāvā atjaunojamās enerģijas politikas virzību pēc 2020. gada. Dokuments akcentē nepieciešamību efektīvāk izmantot esošos biomasas resursus, kā arī nepieciešamību ilgtspējīgā veidā kāpināt ražīguma izaugsmi lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, ņemot vērā globālu nepieciešamību samazināt atmežošanu un mežu degradāciju, un biomasas pieejamības par konkurētspējīgām cenām nodrošināšanu.

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2011. – 2020. gadam

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija paredz līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu pakalpojumu degradāciju Eiropas Savienībā un atjaunot tos, ciktāl reāli iespējams, vienlaikus palielinot ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu visā pasaulē. Stratēģija sastāv no 6 galvenajiem mērķiem un 20 pasākumiem, kas orientēti uz bioloģiskās daudzveidības stāvokļa uzlabošanu. Stratēģijas mērķi paredz:

- īstenot ES bioloģiskās daudzveidības tiesību aktus;

⁴ „Eiropa 2020” mērķi, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_lv.pdf

- saglabāt ekosistēmas un uzlabot to stāvokli, izmantojot „zaļo infrastruktūru”;
- panākt, lai lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares palīdzētu uzlabot bioloģisko daudzveidību;
- nodrošināt zivsaimniecības resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- apkarot invazīvo sugu nonākšanu un izplatīšanos;
- pakāpeniski palielināt ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības mazināšanos pasaulē.

Tā kā lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares var negatīvi ietekmēt bioloģisko daudzveidību, pasākumu plānošanas laikā ir jāņem vērā arī bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķi.

3.3.3. Nacionālā līmeņa politikas plānošanas dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

Latvija 2030⁵ ir valsts galvenais plānošanas instruments ar likuma spēku. Visiem valsts stratēģiskās plānošanas un attīstības dokumentiem, kas tiek izstrādāti pēc Latvija 2030 stāšanās spēkā (apstiprināts Saeimā 2010. gada 10. jūnijā), ir jābūt veidotiem saskaņā ar stratēģijā noteiktajiem virzieniem un prioritātēm.

Latvija 2030 cita starpā iekļauj tādus mērķus kā:

- valsts enerģētiskās neatkarības nodrošināšana, kas kā vienu no prioritārā ilgtermiņa rīcības virziena „AER izmantošana un inovācija” aspektiem min biodegvielas ražošanai piemērotu enerģētisko kultūru audzēšanu neizmantotajās lauksaimniecības zemju platībās;
- būt ES līderei dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā;
- radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīvesvietas;
- saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas;
- u.c.

Augstākminētie ir tikai daži no Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam mērķiem, kuriem ir būtiska loma, izstrādājot pārējos politikas plānošanas dokumentus, līdz ar to šie mērķi attiecas arī uz LAP 2020 izstrādi.

Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam (NAP 2020)

2012. gada 20. decembrī tika apstiprināts NAP 2020. gadam, kas ir hierarhiski augstākais vidējā termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā un kura mērķi un rīcības virzieni ir jāņem vērā, izstrādājot LAP 2020. NAP 2020 kā attīstības vadmotīvu izvirza „ekonomikas izrāvienu”, kura sasniegšanai ir izvirzītas trīs prioritātes:

- cilvēka drošumspēja;
- tautas saimniecības izaugsme;
- izaugsmi atbalstošas teritorijas.

Katrai no augstāk uzskaitītajām NAP 2020 prioritātēm ir identificēti būtiskākie rīcības virzieni, to mērķi, kā arī rādītāji, lai noteiktu mērķu sasniegšanas pakāpi un varētu novērtēt, cik atbilstīgi un efektīvi ir risinātas identificētās problēmas un novērsti šķēršļi. Kā viens no rīcības virzieniem NAP 2020 projektā ir minēta „Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana”, kura ietvaros ir veicami tādi uzdevumi kā „stimulēt zemes un citu dabas

⁵ Stratēģija pieejama http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_lv.pdf

resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas” un „palielināt augsnes auglību un meža resursu vērtību”.

NAP 2020 ar vides aspektiem lauksaimniecībā visvairāk saistāma trešā prioritāte – izaugsmi atbalstošas teritorijas – un jo īpaši tās pirmais un trešais prioritārais attīstības virziens – attiecīgi:

(1) Ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana,

(3) dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana.

Saistībā ar dabas kapitālu un tā apsaimniekošanu NAP 2020 definētas šādas prioritātes, kuras galvenokārt attiecināmas uz KLP fondu, t.i. ZM atbildību:

- Stimulēt zemes un citu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas;
- Palielināt ūdenstilpju un lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošanu pārtikas ražošanai;
- Palielināt augsnes auglību un meža resursu vērtību, pēc iespējas mazinot ietekmi uz vidi un pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas.”

Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai

Nacionālā reformu programma (NRP) tika izstrādāta 2011. gadā ar mērķi īstenot iepriekšējā sadaļā aprakstīto „Eiropa 2020” stratēģiju. Latvijas NRP sastāv no 3 daļām. 1. daļā ir raksturots vidēja termiņa makroekonomiskais scenārijs. 2. daļā – galvenie Latvijas tautsaimniecības makro-strukturālie izaicinājumi (šķēršļi) un galvenie pasākumi 2011. – 2013. gadam to pārvarēšanai. 3. daļā ir definēti Latvijas kvantitatīvie mērķi 2020. gadam „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā un galvenie pasākumi 2011. – 2013. gadam to sasniegšanai, kas iekļauj sevī arī tādu mērķi, kā „ne-ETS nozaru emisiju ierobežošana” (ne-ETS nozares iekļauj arī lauksaimniecību).

Vides politikas pamatnostādnes 2009. – 2015. gadam (VPP)

VPP virsmērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot ilgtspējīgu attīstību, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli. VPP ir uzskaitītas problēmas un atzīmēti politikas mērķi tādiem vides aspektiem un „elementiem”, kā gaiss, ūdens, zeme, daba un klimats.

Būtiskākā VPP identificētā un risināmā problēma lauksaimniecībā ir iekšējo ūdeņu eitrofikācija, īpaši Rīgas līča dienvidu daļā, kurā savs ieguldījums ir arī lauksaimniecībai.

Starp vispārīgajiem pasākumiem politikas mērķu sasniegšanai lauksaimniecība pieminēta arī kā gaisa piesārņojuma avots, kura emisijas jāsamazina ar jaunu tehnoloģiju ieviešanas un resursu racionālu izmantošanas veicināšana.

Patlaban spēkā esošo VPP darbības laiks tikai nedaudz pārklājas ar LAP 2020, bez tam tajās ir konkrēti uzsvērts, ka „VPP netiek dublētas Zemes politikas pamatnostādnēs 2008.-2014.gadam, Vides monitoringa programmas pamatnostādnēs 2009.-2012. gadam, Rīcības programmā īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem, Nacionālajā ieviešanas plānā par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005.-2020.gadam, Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plānā 2007.-2013.gadam,” no kā ir loģiski ekstrapolēt, ka tās nav jādublē arī LAP 2020 – ne patlaban spēkā esošās, ne jaunās VPP, kas pagaidām vēl ir neapstiprinā projekta stadijā un kuru plānotais darbības periods sakrīt ar LZP 2020: 2013. – 2020. gads.

Latvijas meža politika (1998) un Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes (2006)

Latvijas meža politika ir izstrādāta 1998. gadā, lai saskaņotu Latvijas meža nozares attīstības vispārīgos mērķus un noteiktu šo mērķu sasniegšanas stratēģiju. Meža politikas uzdevums ir līdzsvarot sabiedrības interešu realizācijas iespējas:

- radot labvēlīgu vidi ekonomikas attīstībai,
- saglabājot Latvijas meža ekoloģisko vērtību,
- nodrošinot meža sociālo funkcijas,
- likumdošanas pilnveidošanā.

2006. gadā Zemkopības ministrija izstrādāja Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes, kas ir ilgtermiņa politikas dokuments, kurā formulēti meža nozares attīstības ilgtermiņa stratēģiskie (attīstības politikas) mērķi, problēmas, kuras kavē šo mērķu sasniegšanu, attīstības politikas pamatprincipi un politikas rezultāti, rīcības virzieni attīstības politikas mērķu sasniegšanai. Kā meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķi ir minēti:

- Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta;
- Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām;
- Meža un saistīto nozaru stratēģisko mērķu sasniegšanai atbilstošs izglītības un zinātniskais potenciāls un cilvēkresursu prasmju līmenis.

Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam

Enerģētikas pamatnostādņu mērķis ir izstrādāt stratēģiju drošai, resursus efektīvi izmantojošai enerģijas apgādes sistēmas funkcionēšanai, kas nodrošina enerģijas efektīvu izmantošanu, dzīves kvalitāti, ekonomisko izaugsmi, un vides kvalitāti. Pamatnostādnēs ir uzskaitīti pamatprincipi, pēc kuriem jāvadās veidojot un īstenojot enerģētikas politiku. Kā viens no pamatprincipiem minēts „atjaunojamo un vietējo resursu nozīmīgas daļas saglabāšana un palielināšana primāro resursu un elektroenerģijas piegādes bilancē”, ka kontekstā ir minēta ogļu izmantošana kombinācijā ar cieto biomasu.

3.3.4. Reģionālā līmeņa plānošanas dokumenti

Plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumenti

Saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu, Latvijā ir izveidoti pieci plānošanas reģioni – Kurzemes plānošanas reģions, Latgales plānošanas reģions, Rīgas plānošanas reģions, Vidzemes plānošanas reģions un Zemgales plānošanas reģions -, kuriem savukārt tiek izstrādāti ilgtermiņa un vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumenti. Reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti zem nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem, līdz ar to LAP ir hierarhiski augstāka par reģionālajām attīstības programmām un teritorijas plānojumiem.

Reģionālās attīstības likumā (pieņemts 21.03.2002., ar grozījumiem, kas stājas spēkā ar 01.12.2011.) teikts, plānošanas reģioni izvērtē nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu atbilstību plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentiem un, konstatējot neatbilstību, ierosina grozīt nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentus vai lemj par grozījumiem plānošanas reģiona plānošanas dokumentos. Līdz ar to ir jānodrošina visu līmeņu attīstības plānošanas dokumentu atbilstība.

Upju baseinu apgabalū apsaimniekošanas plāni (BAP) 2010. – 2015. gadam

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseiniem ir izstrādāti, izpildot uzdevumus, kas doti Ūdens apsaimniekošanas likumā un ar minēto likumu pārņemtajā Padomes un Parlamenta 2000. gada 23. oktobra direktīvā 2000/60/EK, kas nosaka struktūru Eiropas Kopienas rīcībai ūdeņu aizsardzības politikas jomā. Plānu mērķis ir uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, veicinot to laba stāvokļa sasniegšanu, kā arī informēt sabiedrību par ūdens kvalitāti un interešu grupu iesaistīšanas iespējām ūdens vides jautājumu risināšanā. Plānos ir definēti ūdeņu kvalitātes mērķi un iekļauta pasākumu programma mērķu sasniegšanai.

Daugavas baseinā galvenais punktveida piesārņojuma avots ir notekūdeņu izlaides vietas, kas rada 31% kopējas antropogēnās fosfora slodzes, bet tikai 10% slāpekļa slodzes. Starp šādiem avotiem ir arī intensīvās lauksaimniecības objekti – lielfermas. Nākamais nozīmīgākais punktveida piesārņojuma avots ir vēsturiski piesārņotās vietas, kam saistības ar lauksaimniecību praktiski nav.

Toties lauksaimnieciskas darbības ir nozīmīgākais izkliedētā piesārņojuma avots Daugavas baseinā (66% antropogēnās slāpekļa slodzes un 36% antropogēnās fosfora slodzes). Notece no mežiem rada 21% antropogēnās slāpekļa un 18% antropogēnās fosfora slodzes.

Ventas baseinā šī proporcija ir līdzīga (64% slāpekļa un 30% fosfora), bet absolūtās vērtības daudz mazākas.

Lielupei raksturīgi iziet no krastiem, applūdinot lielas lauksaimniecības zemju platības. Lielupes baseinā ir augstākais lauksaimniecisko zemju īpatsvars (52%) un arī augsta mežainība (43%). 64 % Lielupes baseina ietilpst īpaši jutīgajā nitrātu teritorijā, kurā jāveic īpaši pasākumi, lai pasargātu ūdeņus no nitrātu piesārņojuma, ko rada lauksaimnieciskās darbības.

Gaujas baseina teritorijā kopumā mēslošanas līdzekļu radītā piesārņojuma slodze ir neliela. BAPOS netiek prognozētas būtiskas izmaiņas situācijā, tostarp mēslošanas līdzekļu lietošanā. Tiek tikai konstatēts, ka normatīvie akti uzdod līdz 2014. gadam novērst noplūdes vidē fermās, kurām nepieciešama A kategorijas atļauja vai C kategorijas apliecinājums. Attiecībā uz LAP 2020 šis pasākums būtībā uzskatāms par paveiktu jau izejas pozīcijā.

3.3.5. Likumdošanas ietvars

LAP 2020 vides pārskats ir sagatavots, ņemot vērā spēkā esošo normatīvo aktu prasības. Pašlaik Latvijā SIVN izstrādi regulē Ministru Kabineta noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (pieņemti 23.03.2004., ar grozījumiem, kas spēkā ar 18.11.2009.). MK noteikumi pārņem Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/42/EK „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu” un Padomes Direktīvas 92/43/EEK „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” prasības.

4. SIVN VEIKŠANAI LIETOTO GALVENO METOŽU UN METODOLOĢIJAS APRAKSTS

4.1 Vispārējā pieeja un metodes

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums (SIVN) ir process, kura mērķis ir uzlabot nozares politikas, politikas plāna, rīcības programmas, kā arī citu nacionālo, reģionālo un vietējo stratēģisko plānošanas dokumentu un normatīvo aktu kvalitāti, vērtējot šo dokumentu iespējamo ietekmi uz vidi un laicīgi novēršot vai mazinot to īstenošanas negatīvās ietekmes. Šis process ir vērsts uz to, lai izvērtētu, kādas būtiskas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē var rasties politikas plānošanas dokumentu īstenošanas rezultātā, un kā tās ietekmēs dabas kapitālu – resursus un pakalpojumus. SIVN ir veicams plānu un programmu sagatavošanas posmā, tā nepieciešamību un procesu nosaka starptautiskā un nacionālā likumdošana.

SIVN novērtējuma procedūras laikā tiek sagatavots Vides pārskats, kurā tiek iekļauta informācija par plānošanas dokumentu, tā mērķiem, saistību ar citiem plānošanas dokumentiem. Tiek aprakstīta vides pārskata sagatavošanas procedūra un novērtējuma veikšanai lietoto galveno pamatprincipu un metožu apraksts. Vides pārskatā tiek analizēts vides stāvoklis teritorijās, kuras saistītas ar plānošanas dokumentu.

SIVN uzdevums ir novērtēt vides apstākļus un sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem, kā arī informēt plašāku sabiedrību par sagaidāmo būtisko ietekmi uz vidi plānošanas dokumenta ieviešanas gadījumā.

Vispārējo pieeju Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) izstrādē LAP 2020 nosaka SIVN procedūru reglamentējošie normatīvie akti: likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (pieņemts 14.10.2008., ar grozījumiem, kas stājušies spēkā līdz 28.12.2011.) un uz likuma pamata izdotie Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumi Nr.157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" (ar grozījumiem līdz 18.11.2009.). Ar šiem normatīvajiem aktiem Latvijā ir pārņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/42/EK „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu”.

LAP 2020 SIVN procedūrā tiek vērtēts stratēģiskā līmenī, SIVN uzdevums nav sāki izvērtēt atsevišķu LAP 2020 pasākumu plānotos nosacījumus konkrētu projektu īstenošanas specifiskajos apstākļos, un daudzas lietas saistībā ar ietekmi uz vidi tiek/tiks vērtētas saskaņojot projektus jau projektēšanas un ieviešanas gaitā.

SIVN izstrādē ir ņemtas vērā Eiropas Komisijas izstrādātās vadlīnijas ex-ante novērtējumu veikšanai lauku attīstības programmām (2012. augusta projekts). SIVN veikts LAP 2020 izstrādes gaitā, ex-ante novērtējuma ietvaros.

SIVN procesa pamatprincipi:

Integrācija – vides aspekti ir pilnībā jāintegrē politikas plānošanas dokumentā, tādēļ, lai izvairītos no konceptuālām kļūdām, tie ir jāņem vērā plānošanas sākumstadijā, tādējādi SIVN palīdz veikt piedāvāto rīcības virzienu analīzi un identificēt tās rīcības, kurām no vides viedokļa nepieciešama papildus izpēte par to ietekmi.

Piesardzības princips – pieņemot lēmumus, nepieciešams izmantot piesardzības principu, pat ja plānotās darbības tieša negatīva ietekme nav pierādīta, jo ekosistēmu nestspēju jeb ietilpību un sakarību starp slodzēm un dabas kapitālu nav iespējams precīzi noteikt.

Ilgtspējīgas attīstības princips – Ilgtspējīga attīstība ir definēta kā viens no trim ES stratēģijas „Eiropa 2020” mērķiem un saistīta arī ar KLP 2020 mērķi *ilgtspējīga dabas resursu pārvaldība un klimata pārmaiņu iedarbība*. Turklāt LAP 2020 īstenošanai ir jāsekmē trīs „horizontālo” mērķu sasniegšanu – inovācijas, vide un klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās.

Alternatīvu izvērtēšana – nepieciešams izvērtēt, kā politikas plānošanas dokumentā paredzētās rīcības un to iespējamās alternatīvas ietekmēs vides resursus un to kvalitāti.

Pārskatāmība – SIVN ir atvērts un pārskatāms lēmumu pieņemšanas process, kas paredz interešu grupu un nevalstisko organizāciju iesaisti, balstās uz precīzi definētas metodoloģijas un lēmumu pieņemšanas mehānisma un sniedz pamatojumu novērtējumā iekļautajiem apgalvojumiem. SIVN pārskatāmību nodrošina arī Vides pārskata sabiedriskā apspriešana un tās rezultātu publiskošana.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma process kontekstā ar plānošanas dokumenta izstrādi ir attēlots 1. attēlā.

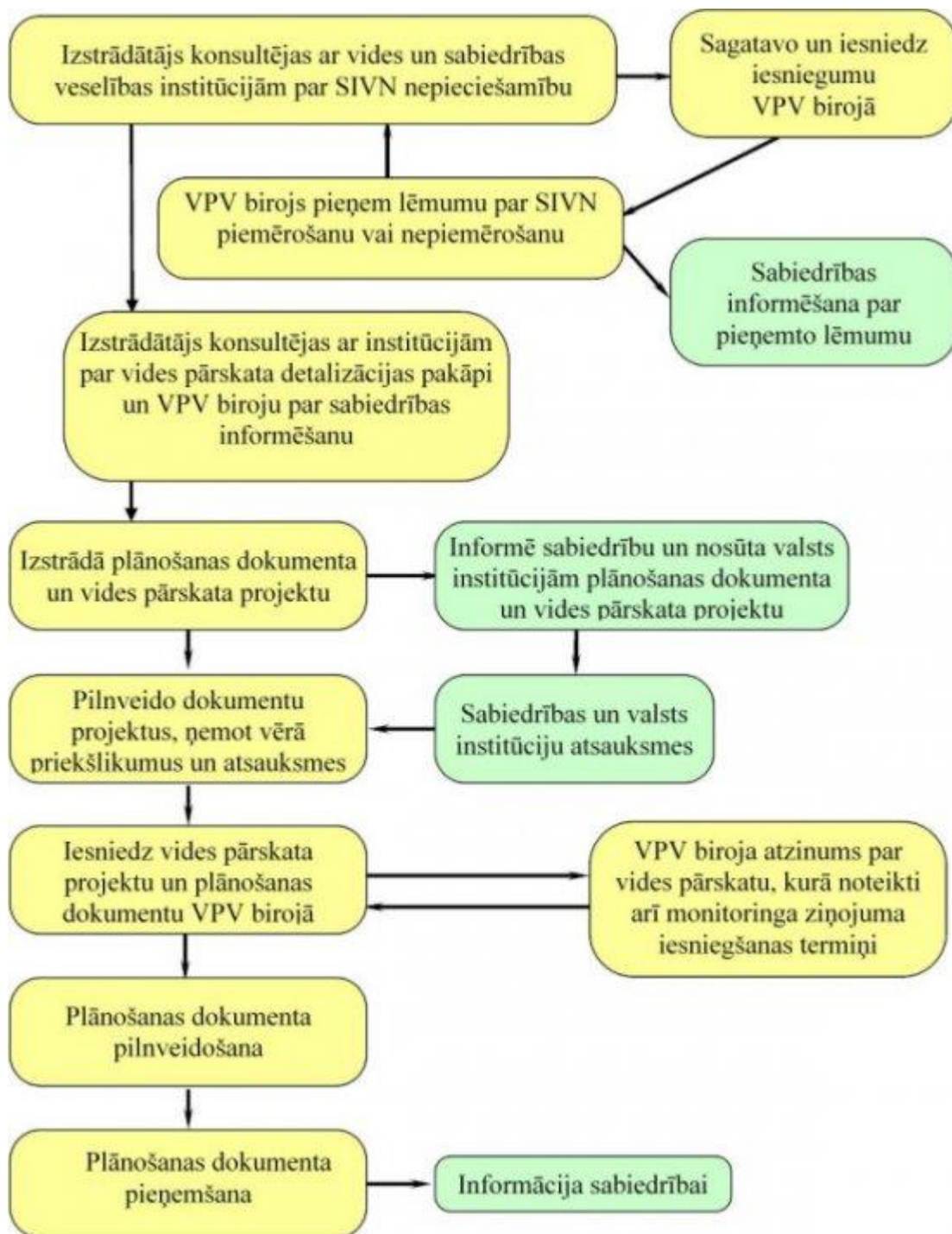
LAP 2020 stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tiek veikts, lai novērtētu vai samazinātu plānošanas dokumenta iespējamo nelabvēlīgo ietekmi uz vidi, kā arī plānošanas dokumenta īstenošanas laikā izraisītās pārmaiņas vidē. SIVN procesa vispārīgie uzdevumi ir:

- novērtēt vides apstākļus;
- sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem;
- informēt sabiedrību par sagaidāmo ietekmi uz vidi dokumenta ieviešanas gadījumā;
- iesaistīt sabiedrību plānošanas procesā.

Vides pārskats tika sagatavots ņemot vērā ES Direktīvas 2001/42/EC par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu iekļautās prasības, kas noteiktas likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (30.05.2001., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 16.12.2010.) un MK noteikumos Nr.157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" (23.03.2004., ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 10.11.2009).

Saskaņā ar likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4. panta 3. daļā un 2004. gada 23. marta MK noteikumu Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams uz vidi stratēģiskais novērtējums” 2. punkta 2.1.1. apakšpunktā noteikto, nacionālā līmeņa lauku saimniecības attīstības programmai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veicams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. Likumdošanas prasības paredz Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) procesa ietvaros sagatavot Vides pārskatu, kurā raksturotas konkrētā dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi. Tas ir īpaši nepieciešams dokumentiem, kuri var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), kas lielā mērā attiecas arī uz LAP 2020. SIVN procesā ir svarīgi stratēģiski identificēt ietekmi uz vidi un dabas resursiem, kas saistīti ar LAP 2020 īstenošanu.

SIVN procesā ir izmantota metodika, kas balstīta uz atbilstības izvērtējumu vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības principiem, mērķu un uzdevumu un kvalitatīvu ietekmju vērtējumu. Rīcības programmas vērtēšanā tika izmantoti vides aizsardzības principi un ilgtspējīgas attīstības, kā arī koncepcija par dabas kapitālu kā vienu no sabiedrības vērtībām.

1. attēls. SIVN izstrādes shēma (avots: www.vpvb.gov.lv)

Vides pārskata sagatavošanā var izdalīt šādus būtiskākos etapus:

- *LAP 2020 sasaiste ar citiem plānošanas dokumentiem un atbilstība likumdošanas prasībām*

Īstenojot LAP 2020 ir svarīgi, lai tiktu ievērotas arī citos plānošanas dokumentos izvirzītās prioritātes un plānotie pasākumi, tādējādi nodrošinot nepieciešamo sinerģiju. Plānotajām aktivitātēm jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Cita starpā, īpaša uzmanība tiks pievērsta LAP 2020 atbilstībai starptautiska, ES un nacionālā līmeņa politikas dokumentiem bioloģiskās daudzveidības, Natura 2000 un klimata pārmaiņu jomās.

- *Pašreizējās situācijas novērtējums un „nulle” scenārijs*

Vide sevī ietver ļoti plašu jautājumu loku, tādēļ noteiktas tās galvenās jomas, kuras LAP 2020 kontekstā ir nozīmīgākās un kurām ir būtiskākā ietekme uz vidi. Apkopota pieejamā pamatinformācija par vides stāvokli Latvijā, tādējādi veicot sākotnējo novērtējumu un identificējot būtiskos vides aspektus, kas saistīti ar plānošanas dokumentu. Raksturojot Latvijas dabas resursus un vērtības galvenajās ekosistēmu grupās, vides kvalitāti un antropogēnās slodzes, sniegts arī vērtējums par to, kādas ir iespējamās izmaiņas, ja LAP 2020 netiktu īstenota jeb t.s. „nulles” scenārijs. Šis vērtējums veidots kā ekspertu vērtējums, ņemot vērā gan līdzšinējās attīstības tendences, gan sagaidāmās izmaiņas.

- *LAP 2020 īstenošanas būtiskāko ietekmju uz vidi vērtējums*

SIVN process organizēts tā, lai identificētu LAP 2020 ietvertu pasākumu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi (ietver tiešo un netiešo, sekundāro, paredzētās darbības un citu darbību savstarpējo un kopējo ietekmi, īstermiņa, vidēji ilgu un ilglaicīgu ietekmi, kā arī pastāvīgo pozitīvo un negatīvo ietekmi). SIVN ietvaros vērtēta plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamā ietekme uz šādām vides jomām:

- bioloģiskā daudzveidība, ietekme uz Natura 2000 teritorijām, flora, fauna, augsne, ūdens, gaiss, klimatiskie faktori;
- iedzīvotāji, iedzīvotāju veselība, materiālās vērtības, kultūras (ieskaitot arhitektūras un arheoloģiskais) mantojums, ainavas;
- saistība starp šīm jomām.

Tiek izmantota informācija, ko sniedz nulles scenārijs, kā arī ietekmes tiek prognozētas. SIVN iespēju robežās tiek arī sniegti priekšlikumi, kādu pasākumu iekļaušana no vides viedokļa būtu nozīmīga un kādi pasākumi būtu maināmi vai izslēdzami no LAP 2020.

- *LAP 2020 monitorings*

Plānošanas dokumenta ietekmju uz vidi monitoringu veic, lai konstatētu, kādas ir ar plānošanas dokumenta realizāciju saistītās vides ietekmes, t.sk. arī neparedzētās ietekmes un vai plānošanas dokumentā nav jāveic grozījumi. Sniedzot priekšlikumus rādītājiem un plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam, izvēlēti tādi rādītāji, kuri jau tiek aprēķināti vai kuru aprēķināšanai tiek sistemātiski apkopota bāzes informācija. Sagatavojot priekšlikumus LAP 2020 īstenošanas monitoringa pasākumiem un monitoringa pārskatam, ņemta vērā esošā valsts vides monitoringa tīklā veikto novērojumu un informācijas pieejamība, kā arī vērtēta LAP 2020 ieviešanas un monitoringa plāna atbilstība vides monitoringa veikšanai.

3. Konsultācijas un sabiedrības iesaiste

Konsultācijām ir svarīga loma SIVN. To realizācijas kartību nosaka likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Šis process ietver kompetento institūciju un sabiedrības informēšanu, dodot iespēju komentēt novērtējumu dažādos SIVN posmos. Kad plānošanas dokuments ir pieņemts, sabiedrība un kompetentās institūcijas jāinformē arī par plānošanas dokumenta pieņemšanu.

4.2 Sabiedrības iesaiste un konsultācijas ar institūcijām

Sabiedrības, organizāciju un institūciju viedoklis tiek ņemts vērā vairākos LAP 2020 un SIVN izstrādes etapos:

- novadot prezentācijas un diskusijas ar dažādu ieinteresēto pušu pārstāvjiem pēc darbības jomas un/vai pēc ģeogrāfiskā principa;
- veicot sākotnējo novērtējumu par būtiskiem vides aspektiem saistībā ar LAP 2020 ieviešanu;

- organizējot vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas procesu, tai skaitā sabiedriskās apspriešanas sanāksmi (-es);
- iestrādājot sabiedrības komentārus Vides pārskata gala redakcijā.

Laika posmā no 2012. gada februāra līdz 2013. gada jūnijam dažādos LAP 2020 izstrādes posmos sniegtas prezentācijas un novadītas diskusijas kopumā 49 dažādās auditorijās (skat. 1. pielikumu), pievēršoties dažādiem LAP 2020 aspektiem, tostarp arī vides jautājumiem. 2012. gada septembrī-decembrī LAP 2020 Vides pārskata projekta izstrādātāji konsultējās ar Vides pārraudzības valsts biroju (VPVB) par vides pārskatā iekļaujamo informāciju un tas detalizācijas pakāpi un 2013. gada 10. janvārī saņēma VPVB norādījumus par institūcijām, ar kurām jākonsultējas SIVN vides pārskata projekta apspriešanā.

Sabiedriskās apspriešanas process norisinājās 2013. gadā no 29. augusta līdz 16. septembrim.

Atbilstoši MK noteikumu Nr. 157 (23.03.2004) prasībām, LAP 2020 aktuālā redakcija un tās vides pārskata projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai un iesniegts institūcijām komentāru un atzinuma saņemšanai. Vides pārraudzības valsts birojs konkrēti norādīja šādas institūcijas:

- LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM),
- LR Veselības ministrija,
- VARAM Vides konsultatīvā padome,
- Dabas aizsardzības pārvalde,
- Valsts vides dienests.

Ņemot vērā vides pārskata sagatavošanas gaitā veikto potenciāli ieinteresēto organizāciju apzināšanu, viedoklis tika konkrēti lūgts arī Latvijas Dabas fondam un Pasaules Dabas fondam.

Paziņojums par sabiedrisko apspriešanu, t.sk. sabiedriskās apspriešanas sanāksmi tika publicēts Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē un laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, kā arī Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā www.vpvp.gov.lv.

Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtie komentāri un priekšlikumi, kā arī atbildes uz iebildumiem un atsauksmēm par vides pārskata projektu tika izvērtētas pēc būtības, iespēju robežās ņemtas vērā un iestrādātas vides pārskata gala redakcijā, kas iesniedzams VPVB atzinuma saņemšanai.

Konsultācijām ir svarīga loma SIVN. To realizācijas kartību nosaka likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Šis process ietver kompetento institūciju un sabiedrības informēšanu, dodot iespēju komentēt novērtējumu dažādos SIVN posmos. Kad LAP 2020 tiks apstiprināta, sabiedrība un kompetentās institūcijas tiks informētas arī par to.

Atbildes uz saņemtajiem komentāriem, iebildumiem un atsauksmēm par vides pārskata projektu sabiedriskās apspriešanas gaitā un norādes uz vides pārskatā iestrādātajiem labojumiem tika atbilstoši iestrādātas SIVN vides pārskata saturā, un pārskats par tām ir apkopots 2. pielikumā.

...

4.3 Ģeogrāfiskā vai vides plānošanas vienība

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.maija Regulas (EK) Nr.1059/2003 prasībām katra dalībvalsts iesniedz vienotu Lauku attīstības programmu, kas aptver visu valsts teritoriju. LAP 2020 ir izmantoti gan dati par visu valsts teritoriju, gan arī reģionālie dati (piem. upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni u.c.).

Lai izpildītu Regulu (EK) Nr.1059/2003 par kopējas statistiski teritoriālo vienību klasifikācijas (NUTS) izveidi, tika noteikts NUTS piemērojums Latvijas administratīvi teritoriālajam iedalījumam. NUTS reģioni ir izveidoti, lai nodrošinātu salīdzināmas reģionālās statistikas vākšanu, apkopošanu un izplatīšanu Eiropas Savienībā. Latvijā NUTS reģioni sakrīt ar statistiskajiem reģioniem.

Regula (EK) Nr. 1059/2003 nosaka NUTS reģionu kritērijus un definē katras dalībvalsts NUTS reģionus. NUTS klasifikācija ir hierarhiska: katra dalībvalsts ir iedalīta NUTS 1. līmeņa teritoriālajās vienībās, no kurām katra iedalīta NUTS 2. līmeņa teritoriālajās vienībās, un tās savukārt iedalītas NUTS 3. līmeņa teritoriālajās vienībās. Katrai teritoriālajai vienībai ir piešķirts īpašs kods un nosaukums (skat. 1. tabulu).

1. tabula. Latvijas statistisko reģionu NUTS kodi

Kods	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
LV0	Latvija		
LV00		Latvija	
LV003			Kurzeme
LV005			Latgale
LV006			Rīga
LV007			Pierīga
LV008			Vidzeme
LV009			Zemgale
LVZ	Extra-Regio*		
LVZZ		Extra-Regio*	
LVZZZ			Extra-Regio*

*Katra valsts ekonomiskā teritorija, kā noteikts Komisijas Lēmumā 91/450/EEK (1), ietver arī ārpusreģiona teritoriju, ko veido ekonomiskās teritorijas daļas, kuras nevar pievienot noteiktam reģionam (gaisa telpa, teritoriālie ūdeņi un kontinentālais šelfs, teritoriālie anklāvi, jo īpaši vēstniecības, konsulāti un militārās bāzes, kā arī naftas, dabasgāzes u.c. resursu atradnes starptautiskos ūdeņos, ārpus kontinentālā šelfa, ko izmanto attiecīgajā teritorijā reģistrēti uzņēmumi).

Avots: www.csb.gov.lv

Kaut arī teorētiski LAP attiecas uz visu valsts teritoriju, tomēr līdzšinējā pieredze rāda, ka praksē (fiziski) tā attiecināma tikai uz daļu platības, uz zemnieku saimniecībām vai uzņēmumiem, t.i. lauku telpu kopumā, jo piem., uz atbalstu BDUZ piesaka nedaudz vairāk par pusi no BVZ platībām, uz atbalstu projektos piesakās mazāk par 10 000 klientu (ap 10% lauku saimniecību kopskaita), pasākumi mežos galvenokārt attiecināmi tikai uz privātajiem mežiem, kuri veido pusi no Latvijas mežiem kopumā, potenciāli meliorācijas sistēmu renovācija 7 gadu laikā skars tikai daļu to kopgaruma u.tml. Tas ir būtiski, jo ietekme uz vidi no LAP pasākumiem nereti tiek pārspīlēta, attiecinot un/vai pieņemot, ka LAP ir atbildīga, piem., par visu Latvijas BVZ apsaimniekošanu, vai visu meliorācijas sistēmu atjaunošanu, kas neatbilst patiesībai.

4.4 Pieņēmumi, neskaidrības un šķēršļi

Kā iepriekšējā pieredzē ar šāda veida plānošanas dokumentiem, tā arī šīs LZP 2020 SIVN vajadzībām ir grūtības vides resursu kvalitātes raksturošanai nepieciešamo aktualizēto informāciju par esošo situāciju un tendencēm, nerunājot nemaz par iespēju eksakti izdalīt tieši konkrētā plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmi uz tām. Vienos gadījumos netiek veikts sistemātisks monitorings, citos – informācija netiek apkopota vai dati ir novecojuši, un, protams, kopējā informācijā nav iespējams kvantificēt tieši tā vai cita pasākuma ieguldījumu. Šādos gadījumos, kad kvantitatīva informācija nav pieejama, novērtējuma izstrādātāji konsultējas ar nozares ekspertiem par būtiskākajām tendencēm.

Tāpat pieredze rāda, ka ne vienmēr tiek pareizi uztverts, kāds ir SIVN galvenais mērķis un tiek pieprasīts Vides pārskats ar plašāku datu analīzi un daudz konkrētākiem secinājumiem. Tomēr SIVN izstrādes laikā tiek skaidrots un uzsvērts, ka ES un Latvijas likumdošanas kontekstā SIVN galvenais mērķis ir plānošanas dokumenta atbilstības izvērtējums starptautiska, ES, valsts un reģionāla līmeņa vides politikas dokumentu mērķiem un normatīvo aktu prasībām, balstoties uz pieejamajiem statistiskajiem datiem. Ja tiek konstatētas šādas neatbilstības, uz tām tiek norādīts.

Neraugoties uz to, ka SIVN tiek izstrādāts plānošanas dokumentam, kas nav vēl stājies spēkā (LAP 2020 projektam), šajā gadījumā tas ir plānošanas dokuments, kam paredzēts aizstāt identiska nosaukuma plānošanas dokumentu iepriekšējam periodam (Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013. gadam) tajā pašā tautsaimniecības jomā. Līdz ar to ir iespējams analizēt, kāda tad ir sakarība starp šāda veida plānošanas dokumenta esamību un reālajām darbībām nozarē. SIVN gadījumā – tieši tādām darbībām, kam varētu būt ietekme uz vidi.

Kopumā Latvijā sešarpus gadu laikā, kopš tiek īstenota Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013. gadam, ietekmes uz vidi novērtējums (IVN) projektiem dažādās saimniecības nozarēs visā valstī ir pabeigts, tiek veikts vai ir piemērots un tiek uzsākts 136 paredzētajām darbībām ar potenciāli būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. Darbībām, kas tieši vai netieši ir saistītas ar lauksaimniecību un tās attīstības programmā regulētajām jomām, ir piemēroti 18 no šiem IVN jeb >13% visu projektu, kas nozīmē, ka šajā nozarē ir visnotaļ nozīmīga daļa visu Latvijas lielo saimniecisko projektu ar potenciāli būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. Šie projekti uzskaitīti secībā no nesenākā, kam pēdējam piemērots IVN, uz senāko, kam pirmajam IVN pabeigts:

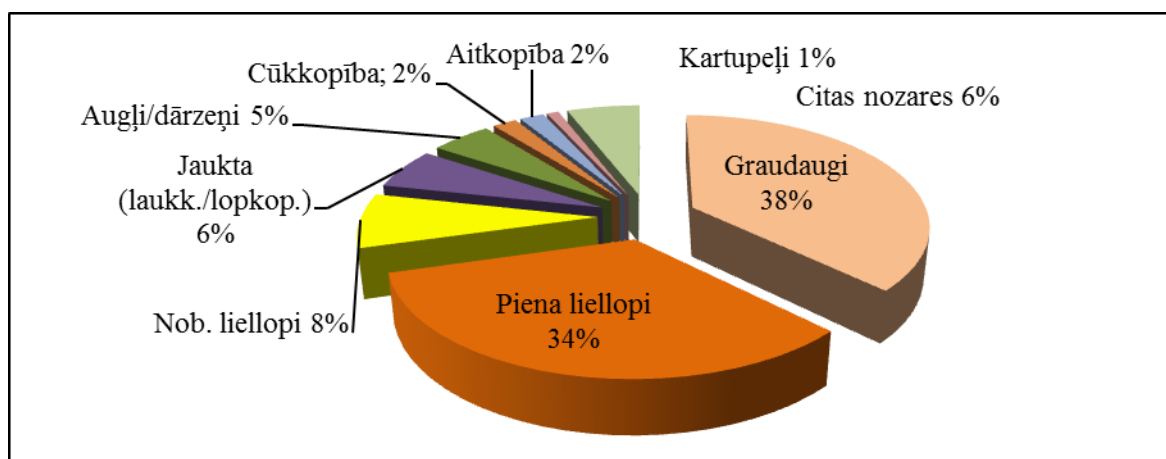
1. Kokogļu ražotnes izveidošana Inčukalna novadā
2. Biogāzes koģenerācijas iekārtas uzstādīšana Nīcas novadā
3. Cūku audzēšanas kompleksa rekonstrukcija Vaiņodes novadā
4. Kokogļu ražotnes paplašināšana un koģenerācijas stacijas būvniecība Līvānu novadā
5. Cūku novietņu rekonstrukcija un renovācija Gailīšu pagastā
6. Cūku intensīvās audzēšanas fermas izveide Mālpils novadā
7. Cūku nobarošanas kompleksa „Avoti” paplašināšana
8. Pārtikas olu un olu produktu ražošanas uzņēmuma paplašināšana Iecavas novadā
9. Cūku intensīvās audzēšanas fermas izveide
10. Cūkkopības kompleksa izveide Sesavas pagastā
11. Cūkkopības kompleksa izveide Brunavas pagastā
12. Cūku audzēšanas kompleksa paplašināšana Liepājas rajona Lažas pagastā

13. Jauna cūkkopības kompleksa izveide Mežāres pagastā
14. Cūkkopības kompleksa būvniecība Zantes pagastā
15. Cūkkopības kompleksa paplašināšana Īslīces pagastā
16. Nobarojamo cūku audzēšanas kompleksa izveide
17. Cūkkopības kompleksa būvniecība Ģibuļu pagastā
18. Agrocelulozes papīra un bioenerģijas ražošana Umurgas pagastā

Līdz ar to jākonstatē, ka LAP nosaka tādas nozares attīstību, kuras ietekme uz vidi ir potenciāli būtiska. Pēc šiem plānotajiem un dažādās pakāpēs jau īstenotajiem attīstības projektiem var arī iezīmēt, kuros virzienos tad attīstība varētu būt ar potenciāli lielāko ietekmi uz vidi.

Trīspadsmit jeb vairāk nekā divas trešdaļas iecerēto projektu ir modernas cūku lielfermas (jaunbūve vai paplašināšana). Savukārt kopējā projektu sadalījumā pa lauksaimniecības nozarēm tieši cūkkopības projektu īpatsvars ir ļoti mazs – tikai 2% (skat. 2. attēlu). No tā var pamatoti secināt, ka cūkkopības attīstībai ir būtiski lielāks specifiskās lokālās nelabvēlīgās ietekmes uz vidi potenciāls nekā, piemēram, graudkopībai vai lopkopībai, kurās ir vislielākais īstenoto projektu skaits un nevienam nav piemērots ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, jo šajās nozarēs ir daudz mazu projektu bez būtiskas ietekmes uz vidi vai ar nespecifisku vispārīgu ietekmi (piemēram, lauksaimniecības tehnikas iegāde).

Atbilstoši specializācijas virzieniem, visaugstākā neto pievienotā vērtība (NPV) uz nodarbināto ir tieši cūkkopībā, kā arī putnkopībā, kurā arī īstenots viens projekts, kam piemērots IVN, kaut tās īpatsvars īstenoto projektu skaitā vispār ir tik mazs, ka nav pat atsevišķi uzrādīts un meklējams starp „citas nozares”. Savukārt graudkopībā un lopkopībā NPV ir maza vai pat negatīva. No tā var netieši secināt, ka projektu nozarēs ar lielu NPV ir skaitā maz, bet mērogos lieli un saistīti ar nelabvēlīgāku ietekmi uz vidi, kamēr projektu nozarēs ar zemu NPV ir daudz un sīki, katrs bez potenciāli būtiskas ietekmes uz vidi, kaut gan nevar apgalvot, ka tiem visiem kopā neveidojas būtiska kumulatīva ietekme uz vidi.

2.attēls. Pasākuma „Lauksaimniecības modernizācija” projektu dalījums pa ieviešanas nozarēm (uz 4.jūliju 2012.gadā) (avots – LAP 2020)

Pilnīgi pretēja darbība intensīvajai lauksaimnieciskajai ražošanai ar atbilstoši pozitīvu ietekmi uz vidi ir platību apsaimniekošana ar mērķi saglabāt tajās bioloģisko daudzveidību, t.i., apsaimniekot ar vidi saudzējošām metodēm un/vai saņemot kompensācijas maksājumus. Savukārt bioloģiskā lauksaimniecība, kaut arī būdama pēc būtības ekstensīva un relatīvi videi

draudzīga, nav tieši vērsta uz vides saglabāšanu, bet gan uz cilvēka organismā nonākošās pārtikas tīrību, kas, protams, netieši nozīmē arī prasību pēc nepiesārņotas vides.

5. VIDES SĀKUMSTĀVOKĻA IZPĒTE

5.1 Bioloģiskā daudzveidība

„Bioloģiskā daudzveidība”, saskaņā ar 1992.gada 5.jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību, nozīmē dzīvo organismu formu dažādību visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās un ekoloģiskajos kompleksos, kuru sastāvdaļas tās ir; tā ietver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām. Bioloģisko daudzveidību mēdz iedalīt trijos līmeņos: 1) sugas ietvaros, 2) starp sugām, 3) ekosistēmā, starp sugu grupām. Ekosistēmu daudzveidība ietver arī biotopus jeb dzīvotnes. Reizēm izdala arī bioloģiskās daudzveidības ceturto – ainavu līmeni. Sugu pastāvēšanai nepieciešami visi šie daudzveidības līmeņi.

Latvijā, tāpat kā citur pasaulē, sugas tiek atklātas no jauna, izzūd vai arī ziņas par to sastopamību ir ar dažādu ticamības pakāpi, tāpēc dati par sugu skaitu Latvijā periodiski mainās. Mājaslapā <http://biodiv.lvgma.gov.lv>, kas ir Informācijas un sadarbības tīkls (*Clearing House Mechanism (CHM)*), kas veidota, lai sniegtu informāciju par bioloģisko daudzveidību Latvijā, atrodama informācija, ka Latvijā reģistrētas 1937 vaskulāro augu sugas, no tām 1304 vietējās (t.sk. 18 izzudušās) un 633 citzemju (293 dārzbēgļu un 340 adventīvās jeb ievazātās) sugas un 39 pasugas, kas pieder 665 ģintīm un 132 dzimtām, kā arī 2 hibrīdģintis un 104 hibrīdi. Šajā sarakstā nav iekļautas sugas, kas Latvijā tiek audzētas dārzos, siltumnīcās vai lauksaimniecības kultūrās, bet nav sastopamas savvaļā. Tādējādi kopējais Latvijā sastopamo vaskulāro augu sugu, hibrīdu un šķirņu skaits ir ievērojami lielāks. Sūnu sugu skaits Latvijā tiek lēsts ap 500, ķerpju – ap 542 sugām, bet sēņu – ap 4100 sugu.

Bezmugurkaulnieki ir daudzveidīga, liela dzīvnieku grupa, kurai piederīgo sugu skaits Latvijā sniedzas vairākos tūkstošos, taču precīzs dažādu bezmugurkaulnieku apakšgrupu sugu skaits nav zināms un pastāvīgi mainās. Piemēram, no bezmugurkaulniekiem samērā labi izpētīti gliemji – Latvijā ir ap 80 sauszemes gliemežu sugu, 48 saldūdens gliemežu, 42 saldūdens gliemeņu, 3 jūras gliemežu un 4 jūras gliemeņu sugu. Turpretī, piemēram, kukaiņu daudzveidību Latvijā raksturo aptuvens skaitlis – 10 000 sugu, taču tiek atklātas vēl aizvien jaunas sugas, un to kopējais skaits varētu būt vairāk nekā 15 000 sugu. Mugurkaulnieki ir salīdzinoši labāk izpētīti. Latvijā zināmas ap 80 zivju sugu, 13 abinieku un 7 rāpuļu sugas. Retos gadījumos savvaļā konstatētas arī izbēgušas vai apzināti introducētas sugas no citiem pasaules reģioniem, kas pagaidām nav pieskaitītas vietējai faunai. Putnu un zīdītāju sugu skaits nav pastāvīgs, jo šie dzīvnieki pārvietojas lielākos attālumos, tāpēc novērotās sugas ir gan caurceļotāji, gan nejauši ieceļotāji, kas neļauj noteikt precīzu kopējo Latvijas sugu skaitu. Putnu sugu kopējais skaits, kas kopš 19. gs. konstatētas Latvijā, ir vairāk nekā 300, bet zīdītāju sugu ir 62, lai gan iespējama arī dažu sugu ieceļošana.

Biotopus var klasificēt pēc dažādām atšķirīgām metodēm, bet pēdējā laikā biežāk lietotie klasifikatori ir *Kabucis I (red.)*, 2001. *Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga: LDF, 96 lpp. un Auniņš A. (red.)* 2010. *Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 320.* Latvijas biotopu klasifikatorā izdalītas 13 biotopu grupas: jūras biotopi, jūras krasta biotopi, stāvoši ūdeņi, upes, pļavas, meži, purvi, iežu atsegumi, tīrumi un dārzi, parki un apstādījumi, ruderali biotopi, pilsētu un apdzīvotu vietu apbūve, mākslīgas ūdenstilpes un regulētas ūdensteces. Saskaņā ar šo klasifikatoru praktiski jebkuru Latvijas teritoriju var pieskaitīt kādai no biotopu grupām.

Klasifikators „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā” paredzēts tikai no bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas viedokļa vērtīgu teritoriju klasificēšanai – īpaši aizsargājamo biotopu noteikšanai. Šajā klasifikatorā iekļauti 58 dažādi biotopi. Saskaņā ar projekta „2007. – 2013. gada finanšu plānošanas perioda ierobežotas atlases 3.5.1.3.

aktivitātes „Infrastrukturā izveide Natura 2000 teritorijās” intensīvi apmeklētu Natura 2000 teritoriju ar tūrisma attīstības potenciālu saraksta izvērtējums un priekšlikumu saraksta precizēšanai izstrāde”⁶ datiem, Latvijā ir aptuveni 257 913 ha Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu, kas ir aptuveni 3% Latvijas teritorijas.

Lauksaimniecības zemēm ir būtiska loma bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā Latvijā. Vislielākā nozīme ir pļavām un ganībām, bet zināma loma ir arī graudaugu sējumiem, kuros barojas putni, īpaši migrācijas laikā. Latvijā kopumā ir apmēram 47 000 ha daļēji dabīgo ganību un pļavu, kuras atzītas par bioloģiski vērtīgiem zālājiem (tai skaitā Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami zālāju biotopi un putnu sugu dzīvotnes). Arī citas lauksaimniecības zemes Latvijā ir nozīmīgas migrējošiem putniem, īpaši dzērvenēm un zosīm, kuros tās atpūšas un barojas. Līdz šim valstī kopumā reģistrētas ap 150 caurceļojošiem putniem nozīmīgas teritorijas lauksaimniecības zemēs, 15 no tām iekļautas Eiropas starptautiski putniem nozīmīgo vietu sarakstā.

Lai veicinātu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu lauksaimniecības zemēs, kopš 2000. gada tiek apsekoti un izdalīti bioloģiski vērtīgie zālāji. Par bioloģiski vērtīgiem zālājiem (BVZ) pēc 2013. gadā precizētās definīcijas tieši LAP 2020 vajadzībām sauc zālājus (gan pļavas, gan ganības), kuri veidojušies sen neartās platībās (vismaz 20 gadus), kas ir neielaboti, nemēsloti un daudzu gadu gaitā cilvēka apsaimniekoti un uzturēti, tādējādi izveidojušies par sarežģītām ekosistēmām ar lielu bioloģisko daudzveidību. Par to apsaimniekošanu – vēlu pļaušanu vai ekstensīvu ganīšanu – ir iespējams saņemt atbalsta maksājumus LAP 2020 ietvaros. Patlaban apzināto bioloģiski vērtīgo zālāju platības veido nedaudz vairāk kā 47 000 ha, kas ir aptuveni ~ 0,735 % Latvijas teritorijas.

Dabisko pļavu platību saglabāšana iespējama tikai pļavas atbilstoši apsaimniekojot. Ja tiek pārtraukta pļavu tradicionālā apsaimniekošana (pļaušana un ganīšana), pļavas aizaug ar krūmiem. Arī pārāk intensīva apsaimniekošana, nosusināšana un pļavu transformācija aramzemē vai daudzgadīgos zālajos, pļavu bioloģisko vērtību samazina.

5.2 Meža resursi

Saskaņā ar CSP datiem⁷ kopējās mežaudžu krājas apjoms 2012. gadā Latvijā sastādīja 631 milj. m³, kas atspoguļo meža krājas stāvokli no 2008. – 2013. gadam. Salīdzinot ar stāvokli pirms 2008. gada, var novērot stabilu mežaudžu krājas pieaugumu, kas ir saistīts gan ar meža zemju platību pieaugumu, gan ar mērķtiecīgu mežsaimniecisko darbību.⁸ Pēc pašreizējiem aprēķiniem koksnes pieaugums ir vienlīdzīgs 16,5 milj. m³ gadā. Meža zemju platības procentuālā attiecība pret valsts teritorijas kopējo platību sastāda 51,2 %, kas ir vienlīdzīgs 3 020 575 ha, no kuriem 49,5 % pieder valstij, bet 50,5 % pārējiem mežu īpašniekiem.⁹ Koksnes ieguvei ir pieejami 93% meža teritoriju. Saskaņā ar VMD datiem¹⁰, 2011. gadā valstī tika izcirsti 12,72 milj. m³ koksnes, no kuras 52,6% iegūti valsts mežos un 47,4% – privāto meža īpašnieku, pašvaldību un citu meža īpašnieku mežos.

Latvijas mežaudzi pārsvarā veido skuju koki ar divām valdošām sugām – priedi un egli. Skuju koki aizņem 54% no visu audžu platībām, bērzu audzes – 30%, baltalkšņu audzes – 7% un apšu audzes – 4%.¹¹ Pārējās platības ir klātas ar osi (1%), ozolu (>0,1%) un citām sugām (>0,1%). Valsts mežos skuju koku audzes aizņem 70%, bet pārējos mežos – 38%, kas

⁶ Latvijas Dabas fonds, Rīga, 2011

⁷ Mežsaimniecība – galvenie rādītāji. CSP, <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/mezsaimnieciba-galvenie-raditaji-30111.html>

⁸ Mežaudžu krāja. ZM, http://www.zm.gov.lv/doc_upl/mezaudzu_kraja.pdf

⁹ Meža apsaimniekošana. VMD, <http://www.vmd.gov.lv/?sadala=2>

¹⁰ Ciršanas apjomi. VMD, <http://www.vmd.gov.lv/?sadala=143>

¹¹ *Ibid.*

privātajos, pašvaldības u.c. mežos, kas nav klasificēti, kā valsts meži, ir vienlīdzīgs bērzu audžu īpatsvaram.

Meža zemju platības pieaugumu raksturo meža ieaudzēšana lauksaimniecībā neizmantotās zemēs. Saskaņā ar VMD¹² 2011. gadā valstī lauksaimniecībā neizmantotās zemēs ieaudzētas 4,8 tūkst. ha mežaudzes, no kurām 1,4 tūkst. ha reģistrētas kā plantāciju meži. Galvenās ieaudzētās koku sugas ir egļe (62%), bērzs (24%) un priede (10%).

Bez meža ieaudzēšanas lauksaimniecībā neizmantotajās zemēs, notiek arī mežu atjaunošana, kas 2011. gadā tika īstenota 35,2 tūkst. ha platībās. Mežu atjaunošana notiek ar piecām galvenajām, saimnieciski izmantojamām koku sugām – bērzu, egli, priedi, apsi un balttalksni.

Mežu dinamiskā ekosistēma ieņem svarīgu lomu bioloģiskās daudzveidības kontekstā, tai piemīt ūdeni aizsargājošas un gaisa kvalitātes uzlabošanai būtiskas īpašības, kā arī meži pasargā augsni no erozijas. Visās organismu grupās, par kurām ir pieejama informācija, ar mežu saistīti 17 – 84% aizsargājamo sugu. Latvijas mežu apsaimniekošana tiek noteikta saskaņā ar Ministru konferenču par mežu aizsardzību Eiropā vadlīnijām bioloģiskās daudzveidības, ainavu un īpašu dabisku elementu saglabāšanai. Atbilstoši vadlīnijām Latvijā uz vienu iedzīvotāju tiek aizsargāti 0,2 ha mežu.¹³ Latvijas Meža likums konkrēti šādu aizsardzību nenosaka, tā 2. pantā noteikts, ka „īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu un aizsargjoslu apsaimniekošanā papildu nosacījumus paredz citi normatīvie akti.”

Kopš Latvijas pievienošanās ES, ir manāmi palielinājie aizsargājamo teritoriju skaits meža zemēs. Pēc situācijas uz 2012. gada 1. aprīli saskaņā ar Meža valsts reģistra datiem, dažāda veida aizsargājami meži veido 584,9 tūkstošus ha, jeb 13% no kopējās meža platības. Tomēr reāli ar LAP 2020 maksātajām kompensācijām saistāma tikai desmitā daļa šo platību (ap 60 000 ha), savukārt par AS „Latvijas valsts meži”, kā arī aizsargjoslās ietilpstošajiem mežiem kompensācijas vispār nav paredzēts un pieļaujams maksāt. Aizsargājamās teritorijās ir spēkā dažādi saimnieciskās darbības ierobežojumi. Mežsaimnieciskā darbība aizliegta dabas rezervātu un nacionālo parku dabas rezervātu zonā, mikroliegumos, daļā īpaši aizsargājamo meža iecirkņu u.c. Galvenās un kopšanas cirtes aizliegumi attiecas uz visām dabas liegumu, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta, Ķemeru un Slīteres nacionālo parku dabas lieguma zonu mežaudzēm, kur valdaudzes vecums pārsniedz: priežu un ozolu audzēm 60 gadus, egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm 50 gadus un apšu audzēm 30 gadus. Pie platībām ar galvenās cirtes aizliegumu pieskaitītas mežaudzes iepriekš uzskaitītajās teritorijās, kur valdaudze nav sasniegusi priežu un ozolu audzēm – 60 gadu, egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu un apšu audzēm – 30 gadu vecumu.

Saistībā ar LAP 2020 pasākumiem mežu zemēs atzīmējams, ka valsts meži lielākajā daļā pasākumu nav LAP 2020 darbības objekts un LAP 2020 pasākumi galvenokārt attiecas uz pārējiem īpašniekiem jeb aptuveni pusi mežu kopplatības.

5.3 Ūdens resursi

Latvijā ir vairāk nekā 12000 upju un aptuveni 4000 ezeru un ūdenskrātuvju, kas kopā aizņem ~3,7% no valsts teritorijas. Virszemes saldūdens resursu apjoms ir 33-35 km³¹⁴. Tomēr vairāk nekā 55% no ūdens daudzuma, kas caur Latvijas teritoriju ietek Rīgas līcī vai tieši Baltijas jūrā, veidojas aiz valsts robežām, un Latvija tikai nosacīti var ietekmēt tā kvalitātes aizsardzību, piesārņojuma kontroli, monitoringu un informācijas sniegšanu Latvijai un citām

¹² Meža ieaudzēšana. VMD, <http://www.vmd.gov.lv/?sadala=146>

¹³ Informatīvais ziņojums „Par meža nozares (mežsaimniecības un kokrūpniecības) attīstības izvērtējumu”, 2011

¹⁴ LVĢMC Nacionālais ziņojums par vides stāvokli – atjaunota informācija uz 2011. gadu

valstīm. Līdz ar to Latvija raksturojas ar vislielāko pārrobežu ietekmi un riskiem Baltijas jūras ekoreģionā attiecībā uz virszemes ūdeņu kvalitāti.

Kopējie pazemes ūdeņu ekspluatācijas krājumi pazemes ūdeņu atradnēs uz 2010.gada 31. decembri tika novērtēti 1104.379 tūkst.m³/d, no tiem 991.377 tūkst.m³/d ir saldūdeņi (saldūdeņi, sulfātu saldūdeņi un hlorīdu saldūdeņi), kuri izpētīti, lai nodrošinātu iedzīvotājus ar dzeramajiem ūdeņiem, un 113.002 tūkst.m³/d – iesāļūdeņi, sāļūdeņi un sālsūdeņi, kas izpētīti, lai izmantotu minerālūdeņu ražošanai un ārstnieciskajām vajadzībām. Kopējie saldūdens krājumi novērtēti 187 atradnēs, bet 2010.gadā tika izmantotas 144 atradnes, kurās krājumi aprēķināti 620.816 tūkst.m³/d. Ūdeņi ar paaugstinātu mineralizāciju novērtēti 87 atradnēs, bet 2010.gadā ieguve notika 7 atradnēs, kur krājumi aprēķināti 3.943 tūkst.m³/d¹⁵.

Ūdens resursu stāvokli raksturo ūdens izmantošanas indekss, kas parāda, cik daudz no pieejamiem resursiem tiek iegūti. Ja indekss ir virs 20 %, tad reģions izjūt ūdens nepietiekamību jeb tā saukto „stresu”, bet virs 40 %, tad ūdens resursi netiek izmantoti ilgtspējīgi. Eiropas Savienībā visaugstākais šis indekss ir Kiprā (64%), Beļģijā (32%) un Spānijā (30%). Latvijas rādītājs ir zem 1 %¹⁶, kas parāda, ka ūdens ieguve valstī kopumā nerada slodzi uz resursiem.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs saskaņā ar MK noteikumiem Nr.33 (11.01.2011.) „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem” organizē nitrātu monitoringu virszemes un pazemes ūdeņos. Saskaņā ar noteikumiem nitrātu monitoringu īpaši jutīgajās teritorijās veic katru gadu, bet arī pārējā Latvijas teritorijā katru gadu nitrāti tiek monitorēti, lai novērtētu ūdens kvalitātes ilglaicīgas pārmaiņas un nodrošinātu papildu informāciju par lauksaimnieciskās darbības ietekmi uz piesārņojumu ar nitrātiem valstī. Pieļaujamā nitrātu (jonu NO₃⁻) koncentrācija atbilstoši MK noteikumiem Nr.33 ir 50 mg/l (jeb 11,3 mg/l nitrātu slāpekļa koncentrācijai).

Vērtējot pēc monitoringa rezultātiem virszemes ūdensobjektos 2010. gada vasarā un rudenī, nitrātu robežlielums īpaši jutīgajās teritorijās nav pārsniegts. Rudens sezonā nitrātu vērtības paaugstinās, jo vasaras sezonā nitrāti asimilējas biomasā, bet veģetācijas sezonai beidzoties, to koncentrācija ūdens vidē pieaug. Nitrātjoni atrodami praktiski jebkurās ūdenskrātuvēs. Galvenie piesārņojuma avoti ir minerālmēsļu izskalošanās no augsnes, organisko un neorganisko vielu pārvērtības un transformācijas procesi¹⁷.

Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu mērķi 2010.-2015.gadam izriet no Direktīvas 2000/60/EK, Ūdens apsaimniekošanas likuma un Vides politikas pamatnostādņēm.

Virszemes ūdeņiem:

- nepasliktināt virszemes ūdensobjektu stāvokli,
- censties līdz 2015. gadam sasniegt labu ekoloģisko un ķīmisko kvalitāti visos virszemes ūdensobjektos,
- izpildīt aizsargājamajām teritorijām izvirzītos mērķus un piemērojamās normatīvus,
- samazināt piesārņojumu ar prioritārajām vielām un pakāpeniski izskaust īpaši bīstamo vielu nonākšanu virszemes ūdeņos.

Pazemes ūdeņiem:

- nepieļaut pazemes ūdensobjektu stāvokļa pasliktināšanos,
- censties līdz 2015. gadam sasniegt labu ķīmisko kvalitāti un kvantitatīvo stāvokli visos ūdensobjektos,

¹⁵ LVĢMC Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību 2010. gadā

¹⁶ Avots: Eurostat

¹⁷ LVĢMC Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību 2010. gadā

- rīkoties tā, lai piesārņojošo vielu koncentrācijas pieaugums pazemes ūdeņos nekļūtu par stabilu tendenci,
- izpildīt aizsargājamajām teritorijām izvirzītos mērķus un piemērojamās normatīvus,
- novērst vai samazināt piesārņojuma nonākšanu pazemes ūdeņos.

Vienlaikus šā plāna kā politikas dokumenta uzdevums ir iezīmēt prioritātes laikam no 2010. līdz 2015. gadam, lai izpēti, rīcību un resursus novirzītu tiem.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 31.maija noteikumiem Nr.418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem” noteikto, ievērojamā daļā no Latvijas teritorijā esošajiem virszemes ūdensobjektiem ir aktuāli kādi vides riska faktori, tostarp arī izkļiedētā piesārņojuma izplatība ir aktuāla 22% Latvijas teritorijas virszemes ūdensobjektos, kas vislielākajā mērā ir saistāma arī ar lauksaimniecisko ražošanu.

5.4 Augsne

Augsne ir nozīmīgs vides komponents un viens no nozīmīgākajiem Latvijas dabas resursiem. Augsne ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka zemes lietojuma veidu diferenciaciju, kā arī augu seku maiņu lauksaimniecībā izmantojamās zemēs. Papildus, augsne darbojas kā filtrs, aizsargājot pazemes ūdeņus no ķīmiskā un bioloģiskā piesārņojuma.

Nemot vērā Latvijas teritorijai raksturīgos klimatiskos apstākļus, aptuveni 90% zemju cieš no pārlieka mitruma. Līdz ar to, lai sekmētu zemju efektīvu izmantošanu ar lauksaimniecību saistītajām darbībām, Latvijas teritorijā ap 60% (1,49 milj. ha) lauksaimniecībā izmantojamās zemēs (2,47 milj. ha) ir izbūvētas nosusināšanas sistēmas, tai skaitā applūstošo zemju mitruma režīma regulēšanai izbūvēti 53 polderi ar kopplatību 50 tūkst. ha. Attiecībā uz meža teritorijām, pamatā ar vaļējo grāvju tīklu nosusinātas ap 50% meža zemes.¹⁸ Saskaņā ar Informatīvajā ziņojumā „Zemes resursu ilgtspējības saglabāšana” sniegto informāciju, Latvijas teritorijā valsts nozīmes ūdensnotekas 13 097 km kopgarumā nodrošina ūdens režīma uzturēšanu un regulēšanu valsts, pašvaldības, koplietošanas un viena īpašuma meliorācijas sistēmās. Šo sistēmu regulārie kopšanas darbi katru gadu veicami aptuveni 600 km garā posmā, kā arī reizi 15–20 gados ir nepieciešama ūdensnoteku renovācija vai rekonstrukcija. Kopā ar ūdensnotekām valsts nozīmes meliorācijas sistēmās ietilpst arī aizsargdambji 400 km garumā, tajā skaitā aizsargdambji.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs dominē velēnu podzolaugsnis, kas kopā ar velēnu podzolētām virspusēji glejotām augsnēm aizņem 54% no lauksaimniecībā izmantojamām zemēm. Tomēr tām raksturīgs diezgan izteikts skābums.

Organisko vielu saturs augsnē ir viens no galvenajiem augsnes auglības rādītājiem. Saskaņā ar 2011. gada augsnes monitoringa rezultātiem, no 2011. gadā AAI pieteiktajām lauksaimniecībā izmantojamām zemes platībām lielākais īpatsvars bija augsnēm ar organisko vielu saturu no 2,1 līdz 3,0 % (62,1 %), reakciju (pHKCl) 6,5 (49,4 %), vidēju fosfora un vidēju kālija saturu (attiecīgi 40,3 % un 56,4 %) un vidēju iekultivēšanas pakāpi (45,1 %). Salīdzinoši sliktākas augšņu agroķīmiskās īpašības bija ilggadīgajos stādījumos, kur augsnes reakcija (pHKCl) 6,5 ir tikai 22,6 % augšņu un 47,8 % pētīto stādījumu ir ļoti zems un zems fosfora satur, bet zems un ļoti zems kālija saturs – 36,0 %. Ganībās veiktās AAI rezultāti liecina, ka 54,7 % pētīto platību pH ir 5,6 līdz 6,0 jeb vāji skāba reakcija, bet 21,1 % pH ir 5,1 līdz 5,5 jeb vidēji skāba reakcija, lielākajā daļā ir vidējs fosfora un kālija nodrošinājums, attiecīgi 53,2 un 56,3 %, tomēr lielu īpatsvaru veido arī platības ar zemu un ļoti zemu fosfora nodrošinājumu – 31,6 % un zemu kālija nodrošinājumu – 33,7 %.

¹⁸ Meliorācija. ZM, <http://www.zm.gov.lv/?sadala=434>

Augsnes paskābināšanās procesus, organisko un augu barības vielu samazināšanos augsnē veicina vienveidīga augmaiņa un organiskā mēslojuma trūkums (laika posmā no 1990.-1997. gadam samazinājums par 73%). Izvērtējot augšņu agroķīmiskā monitoringa rezultātus, nosaka nepieciešamos augšņu ielabošanas pasākumus. Saskaņā ar 2011. gada datiem, 32,8 % pētīto augšņu ir vajadzīga kaļķošana. Lielākais kaļķojamo augšņu īpatsvars ir Kurzemes (71,2 %), Vidzemes (71,0 %), Latgales (41,8 %) un Lielrīgas (41,1 %) augsnēm. No 2011. gadā pētītajām augsnēm nepietiekošs organisko vielu saturs konstatēts 21 % platību, bet attiecībā uz fosfora un kālija saturu augsnēs, ļoti zems un zems kālija saturs ir 12,3 %, bet fosfora – 24,5 % augšņu.

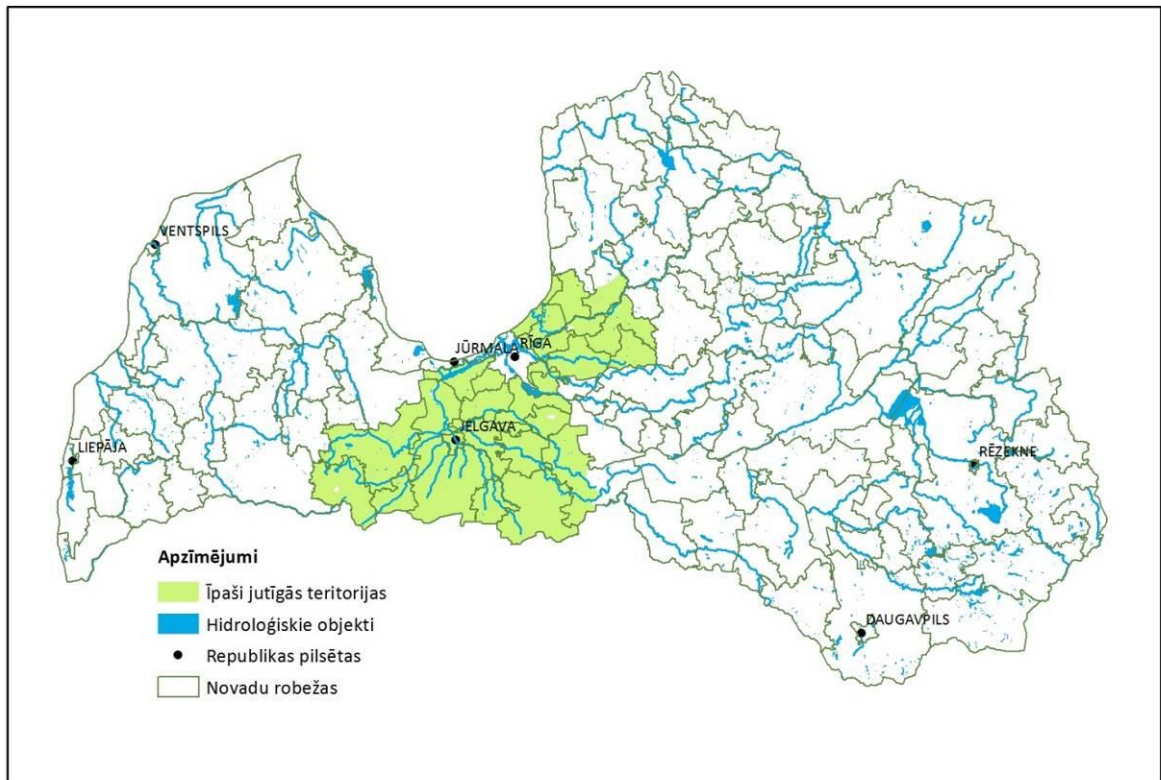
Nepareiza agrotehnika, reljefa īpatnības, augu maiņas neievērošana un zaļo platību trūkums veicina eroziju lauksaimniecības zemēs. Latvijā ir novērojama vēja, ūdens un mehāniskā augsnes erozija (no mehāniskās erozijas Latvijā visbiežāk sastopama tieši agrotehniskā augsnes erozija, kas rodas tūrumu aršanas procesā)¹⁹. Lielu vienlaidus lauku izveidošana ir sekmējusi augšņu vēja un ūdens eroziju. Vēja erozijas apdraudēta aramzeme veido 230 000 ha jeb 9,3 %. Tomēr nozīmīgāka Latvijā, ievērojot lielās pauguraino zemju platības un palielinātu nokrišņu daudzumu, ir ūdens erozija – augsnes virskārtas daļēja nonešana ar nokrišņu ūdeņiem pa pauguru nogāzēm uz leju, kuras ietekmētā aramzeme aizņem 380 000 ha jeb 15,4 % no Latvijas aramzemes. Ūdens erozijas izplatība valstī ir ļoti nevienmērīga, tā ļoti nelielos apmēros novērojama Latvijas centrālā daļā, bet izteikta ūdens erozijas ietekme novērojama Vidzemes augstienē un Latvijas austrumdaļā. Vēja erozija izpaužas plašos līdzenumos, kuri ir atklāti vēja iedarbībai viena vai vairāku kilometru garumā un kuros ir smilts augsnes (galvenokārt Rīgas, Ventspils un Liepājas rajonos, kā arī Zemgalē, kur padomju laikā izveidoti lieli lauku masīvi).

Cits svarīgs apstāklis, kas ir aktuāls lauksaimnieciskās darbības kontekstā, ir augsnes piesārņojums ar nitrātiem. Saskaņā ar Nitrātu direktīvu²⁰, 2004. gada maijā tika apstiprināta Rīcības programma īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem. Īpaši jutīgo teritoriju platība Latvijā (skat. 3. attēlu) ir 8258,7 km², no kuras sauszemes platība ir 8136,64 km².²¹ Bez nosacījumiem, kas ir saistoši īpaši jutīgajās teritorijās, Direktīvas prasību ieviešanas rezultātā tika izstrādāts arī brīvprātīgs, visā Latvijas teritorijā piemērojams instruments – Labas lauksaimniecības prakses nosacījumi, kas ir plašs praktisku padomu, rekomendāciju un likumu apkopojums, kas aptver galvenās lauksaimnieciskās darbības sfēras.

¹⁹ Nikodemus, O. *et al.* Augsnes ilgtspējīga izmantošana un aizsardzība, LU Akadēmiskais apgāds, 2008

²⁰ Eiropas Savienības 1991. gada 12. decembra direktīva (91/676/EEK) (turpmāk – Nitrātu direktīva) ir pieņemta, lai noteiktu prasības un ierobežojumus ūdeņu aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem.

²¹ Padomes Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti, ZIŅOJUMS Eiropas Komisijai par 2008.-2011. gadu, Rīga, 2012

3. attēls Īpaši jutīgās teritorijas (avots – LAP 2020)

Bez augstākminētajiem aspektiem pastāv arī virkne citu faktoru, kas raksturo sasaisti starp lauksaimniecību un augsnes stāvokli, kā, piemēram, lauksaimniecisko darbību radītais difūzais piesārņojums ar pesticīdiem un dažādām ķīmiskām vielām, augsnes sablīvēšanās smagsvara tehnikas lietošanas rezultātā u.c.

5.5 Zemes dzīles

Derīgo izrakteņu teritoriālo izvietojumu nosaka ģeoloģiskā uzbūve. Izmantotos derīgos izrakteņus pēc to izplatības biežuma daļa divās grupās. Ierobežotas izplatības derīgie izrakteņi veidojušies pirmskvartāra nogulumiežos. Tie ir kaļķakmens, dolomīts, māls un kvarca smilts. To izmantošanu ierobežo izplatība nelielā Latvijas teritorijas daļā (piemēram, kaļķakmens atrodams tikai Latvijas dienvidos un dienvidrietumos) un ieguves iespējas. Augstienēs virs šiem iežiem atrodas 20—170 m biezs kvartāra nogulumu slānis, bet zemienēs ieguvi traucē augstais gruntsūdens līmenis.

Otrajā grupā ietilpst plaši izplatītie derīgie izrakteņi — smilts un grants, kvartāra māls, saldūdens kaļķieži, kūdra un sapropelis. Šie derīgie izrakteņi sastopami daudzos Latvijas rajonos, un to izmantošanu parasti ierobežo teritorijas ģeoloģiskā uzbūve. Derīgo izrakteņu ieguve nav pieļaujama, ja tie atrodas tiešā apdzīvoto vietu tuvumā vai arī ainaviski augstvērtīgās dabas teritorijās. Maz izplatīti vai arī nepietiekami izpētīti derīgie izrakteņi Latvijā dzīlēs ir nafta, dzelzs rūda un brūnogles.

Divi derīgie izrakteņi ar tiešu pielietojumu lauksaimniecībā ir kūdra un sapropelis.

Kūdra ir nozīmīga mūsu valsts dabas bagātība ar ļoti plašu pielietojumu. Tradicionāli to izmanto augsnes ielabošanai, kā pakaišus fermās, kā kurināmo katlu mājās un termoelektrocentrālēs. Kūdras atradnes ir lielā daļā Latvijas novadu, bet nozīmīgākās no tām atrodas zemienēs.

Sapropelis iegūstams lielākajā daļā Latvijas ezeru. Tie ir ezernogulumi, kas veidojas, uzkrājoties, pārveidojoties un nogulsņējoties ūdensaugu atliekām. Lielākie sapropeļa krājumi ir Latgalē. Sapropeli var izmantot augsnes mēslošanai, kā lopbarības piedevu un arī medicīnā.

Pēc derīgo izrakteņu ieguves pabeigšanas jānodrošina atbilstoša derīgo izrakteņu ieguves vietas konservācija vai rekultivācija, lai novērstu draudus cilvēku veselībai un dzīvībai un apkārtējai videi, kā arī sekmētu ieguves vietas iekļaušanos ainavā.

5.6 Atmosfēras gaisa kvalitāte

Gaisa piesārņojums atstāj negatīvu ietekmi ne tikai uz cilvēku veselību, bet arī uz vidi, radot tādas vides problēmas, kā paskābināšanos (SO_2 , NO_x , NH_3 ietekmē), eitrofikāciju (NO_x , NH_3 ietekmē) un piezemes ozona veidošanos (NMGOS un NO_x ietekmē). Palielināta piezemes ozona koncentrācija izraisa lauksaimniecisko kultūru, mežu un augu fizikālus bojājumus, samazina augšanas ātrumu un ražību.

Gaisa kvalitātes monitoringa programmas ietvaros tiek uzstādītas gaisa kvalitātes monitoringa stacijas ne tikai pilsētās, bet arī lauku rajonos. Pašlaik lauku teritorijās operē divas lauku fona stacijas – Rucavā (Liepājas novads) un Zosēnos (Cēsu novads). Runājot par veģetācijas aizsardzību jāatzīmē, ka, saskaņā ar monitoringa datiem, Latvijas lauku teritorijās nepastāv problēmas, kas saistītas ar tiešu atmosfēras gaisa piesārņojumu.²²

Enerģētikas sektors tiek uzskatīts par lielāko SO_2 un NO_x emisiju avotu, tikmēr lauksaimniecības sektors ir atbildīgs par lielāko daļu NH_3 emisiju (2010. gadā lauksaimniecības sektora radītās NH_3 emisijas sastādīja 89,29% no kopējām NH_3 emisijām²³). Lai gan NMGOS tiek emitētas arī no enerģētikas sektora avotiem, to apjomu lielā mēra ietekmē šķīdinātāju un krāsvielu izmantošana un individuālā apkure.

Lielākie NMGOS avoti Latvijā ir māsaimniecība, transports, rūpnieciskie ražošanas procesi, šķīdinātāju un specifisku ķīmisko produktu (krāsas, lakas, polimērie pārklājumu materiāli u.c.) izmantošana, kā arī atkritumu dedzināšana. Lielākie NMGOS apjomi tiek emitēti māsaimniecības sektorā, galvenokārt augsta koksnes kurināmā patēriņa dēļ. Lai arī kopējās NMGOS emisijas ir samazinājušās par aptuveni 35,97% kopš 1990. gada, NMGOS emisiju samazināšana ir būtiska, jo gaistošie organiskie savienojumi kaitē sabiedrības veselībai un var veicināt uz troposfēras robežslānī tādu fotoķīmisko oksidantu rašanos, kas ir kaitīgi vitāli svarīgiem vides un tautsaimniecības dabas resursiem.^{24,25}

Neskatoties uz to, ka kopējās amonjaka (NH_3) emisijas valstī kopš 1990. gada ir samazinājušās par aptuveni 64%, pēdējos gados ir novērots emisiju pieaugums. Emisiju pieaugums tiek galvenokārt pamatots ar minerālmēsli, t.sk. slāpekļa minerālmēsli, lietošanas apjomu pieaugumu, lai veicinātu ražības un arī kopražas pieaugumu. Ņemot vērā, ka liellopu skaits, tai skaitā slaucamo govju skaits samazinās, tad samazinās arī iegūto kūtsmēsli apjomi, kas izraisa nepieciešamību vairāk izmantot minerālmēsli.²⁶ Kopējo slāpekļa minerālmēsli izlietojumu ierobežo tādi faktori, kā precīzo augkopības (mēslojuma iestrādes) tehnoloģiju izmantošana, slāpekli saistošo kultūru iekļaušana augu sekā, ar agroķīmiskajām analīzēm pamatotu mēslošanas plānu izmantošana, bioloģiskās lauksaimniecības attīstība, kvalitatīvāka un augiem vieglāk uzņemama minerālmēsli veida izmantošana u.c.

²² Gaisa kvalitātes novērtējums Latvijā 2008. – 2010. gads, LVĢMC, 2011

²³ Latvia's Informative Inventory Report 1990 – 2010, submitted under the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution, 2012

²⁴ Ibid.

²⁵ Padomes Direktīva 1999/13/EK par gaistošu organisko savienojumu emisijas ierobežošanu no organiskiem šķīdinātājiem noteiktos darbības veidos un iekārtās

²⁶ Informatīvais ziņojums Par pasākumiem Valsts kopējo emisiju gaisā samazināšanai, 2006

Kā jau konstatēts 4.4. nodaļā, analizējot līdz šim īstenojamo lauksaimniecības projektu veidus, visvairāk lielu projektu ar potenciāli vislielāko ietekmi uz vidi ir intensīvajā cūkkopībā. Iespējams, ka šī tendence saglabāsies arī turpmāk, bet iespējams, ka mazināsies, jo cūku lielfermu ir jau sabūvēts un saprojektēts daudz, un LAP 2020 (konkrēti – Pasākuma „Agrovide un klimats” 3. apakšpasākums: „Videi draudzīgas saimniekošanas veicināšana”) paredz atbalstu lauksaimniecisko aktivitāšu pavadīšanu prom no intensīvās saimniekošanas metodēm uz mūsdienīgu vides un dabas aizsardzības jomas konjunktūrai atbilstošām saimniekošanas metodēm. Katrā ziņā šīs lielfermas tiek veidotas tikai pēc pozitīva atzinuma par ietekmi uz vidi novērtējumu, kas nozīmē, ka arī lokāli to nelabvēlīgā ietekme uz vidi ir pieļaujama robežās, bet nacionālā mērogā tā ir visnotaļ nebūtiska. Galvenā lokālā problēma, ko tās mēdz radīt un no kā pilnībā nav iespējams izvairīties, ir subjektīvs traucējums apkārtnes iedzīvotāju sakarā ar iespējamu epizodisku smakas izplatīšanos gan no pašas fermas, gan arī no laukiem, kuros tiek iestrādāti lielie kūtsmēsli apjomi no tām. Cilvēka veselībai un vēl jo mazāk dabas vērtībām kaitīgs gaisa piesārņojums no šīm fermām netiek pieļauts.

5.7 Klimata pārmaiņas

Latvijas atrodas hemoboreālajā zonā, gada vidējā temperatūra ir +5 °C, kas pazeminās vidēji līdz -6 °C janvārī un paaugstinās vidēji līdz +17 °C jūlijā. Pēdējo 100 gadu laikā mūsu valsts teritorijā jau konstatēta vidējā gaisa temperatūras paaugstināšanās, pat par 1,5 °C. Izmaiņas gada ritumā nav vienmērīgas: temperatūras paaugstināšanās novērota galvenokārt pavasara mēnešos (marts, aprīlis, maijs) un ziemā (decembris). Mazākais temperatūras kāpums konstatēts jūnijā un jūlijā.²⁷

Tiek uzskatīts, ka kopš 20. gs. klimata pārmaiņas galvenokārt notiek siltumnīcefekta gāzu (SEG) koncentrācijas pieauguma dēļ, kas rodas gan dabisku procesu, gan cilvēka darbības rezultātā. Galvenie cilvēka radītie SEG avoti iekļauj²⁸:

- fosilo kurināmo (akmeņogļu, naftas un gāzes) izmantošana elektroenerģijas ražošanai, transportam, rūpniecībai un mājsaimniecībām (CO₂);
- lauksaimniecība (CH₄) un zemes izmantošanas pārmaiņas, piemēram, atmežošana (CO₂);
- atkritumu izgāztuves (CH₄);
- rūpniecisko fluorēto gāzu izmantošana.

Lauksaimniecība ir otrais lielākais SEG emisiju avots Latvijā (uzreiz pēc enerģijas sektora), kas 2010. gadā emitēja 2329.57 Gg CO₂ ekv., sastādot 19,3% no valsts kopējām SEG emisijām. Salīdzinājumā ar 1990. gadu lauksaimniecības sektora radīto SEG emisiju apjoms ir samazinājies par aptuveni 61,4%.

Lauksaimniecības emisijas iekļauj CH₄ un N₂O, no kuriem lielākā daļa CH₄ rodas mājlopu zarnu fermentācijas procesā, bet N₂O – no kūtsmēsliu apsaimniekošanas un lauksaimniecība izmantojamām augsnēm. CH₄ un N₂O emisiju no kūtsmēsliu apsaimniekošanas apjomu ietekmē mājlopu skaita svārstības un apsaimniekoto kūtsmēsliu īpatsvars dažādās sistēmās, kas var atšķirties atkarībā no mājlopu sugām. Savukārt N₂O emisijas no lauksaimniecībā izmantojamām augsnēm ietekmē audzēšana organiskajās augsnēs, gadā pārdoto sintētisko mēslošanas līdzekļu apjoms, mājlopu skaits un kultūraugu ražība, kas kopumā var mainīties katru gadu.²⁹

²⁷ Kļaviņš M., Briede A. citēts Jansons Ā. Sagaidāmās klimata izmaiņas. Buklets „Meža apsaimniekošana klimata izmaiņu kontekstā”

²⁸ Klimata pārmaiņas. Eiropas Vides aģentūra, <http://www.eea.europa.eu/lv/themes/climate/intro>

²⁹ Latvia's National Inventory Report, Submission under Decision No 280/2004/EC, Common Reporting Formats (CRF) 1990 – 2010, 2012

Arī mežsaimniecība ieņem būtisku lomu klimata pārmaiņu kontekstā. Mežsaimniecība tiek pieskaitīta pie „zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības” (ZIZIMM) sektora un ir primārais iemesls CO₂ emisiju samazinājumam attiecībā pret 1990. gadu. CO₂ piesaiste notiek, pateicoties augu fotosintēzes procesiem mežos un lauksaimniecībā izmantojamās zemēs, līdz ar to tādi faktori kā lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana sekmē CO₂ piesaisti, savukārt atmežošana – samazina piesaistītos apjomus. 2010. gadā ZIZIMM sektors nodrošināja 19710,9 Gg CO₂ ekv. piesaisti. Ņemot vērā, ka kopš 1990. gada meža zemju skaits ir palielinājies par 181 tūkst. ha, SEG piesaiste ir palielinājusies par 29%.³⁰ Pateicoties Latvijas meža zemju platībām, kas saskaņā ar pēdējiem CSP datiem aizņem aptuveni 51% no kopējās teritorijas platības, SEG piesaiste pārsniedz ikgadējās SEG emisijas.

Jāpiebilst, ka lauksaimniecības un klimata pārmaiņu savstarpējā ietekme ir novērojama abos virzienos, jo ne tikai lauksaimnieciskā darbība iespaido klimata pārmaiņas, bet arī klimata pārmaiņu sekas var krasi ietekmēt pašreizējās lauksaimniecības prakses. Baltijas jūras baseinā reģionālie klimata modeļi 21. gs. paredz gaisa temperatūras palielināšanos par 3-5 C°, kas var izraisīt veģetācijas perioda pagarināšanos par 20-50 dienām jūras baseina ziemeļu daļā un 30-90 dienām dienvidu daļā. Lai gan klimata pārmaiņas var sekmēt veģetācijas perioda pagarināšanos, tādējādi palielinot kultūraugu bioloģisko ražību un radot apstākļus tādu kultūru, kā kukurūzas un citu dienvidu rajoniem raksturīgo kultūraugu audzēšanai, temperatūras paaugstināšanās var izraisīt arī negatīvas sekas. Nokrišņu pieauguma un sadalījuma maiņu rezultātā ir paredzamas siltākas un mitrākas ziemas un vasaras ar izteiktiem sausuma periodiem. Temperatūras paaugstināšanās ziemā sekmētu ziemas plūdus un samazinātu pavasara palu maksimumus, tajā pašā laikā samazinot veģetācijas perioda caurplūdumus un izraisot ūdens resursu deficītu. Plūdi un sausuma periodi var būtiski apdraudēt lauksaimniecisko ražošanu un lauksaimniecības izraisīto ūdeņu ekosistēmu difūzo piesārņojumu. Vasaras sausums samazinātu augu barības vielu izmantošanu, veidojot augsnē augstu to izskalošanās potenciālu. Šādi apstākļi pastiprinātu ūdeņu piesārņojuma iespējas.³¹

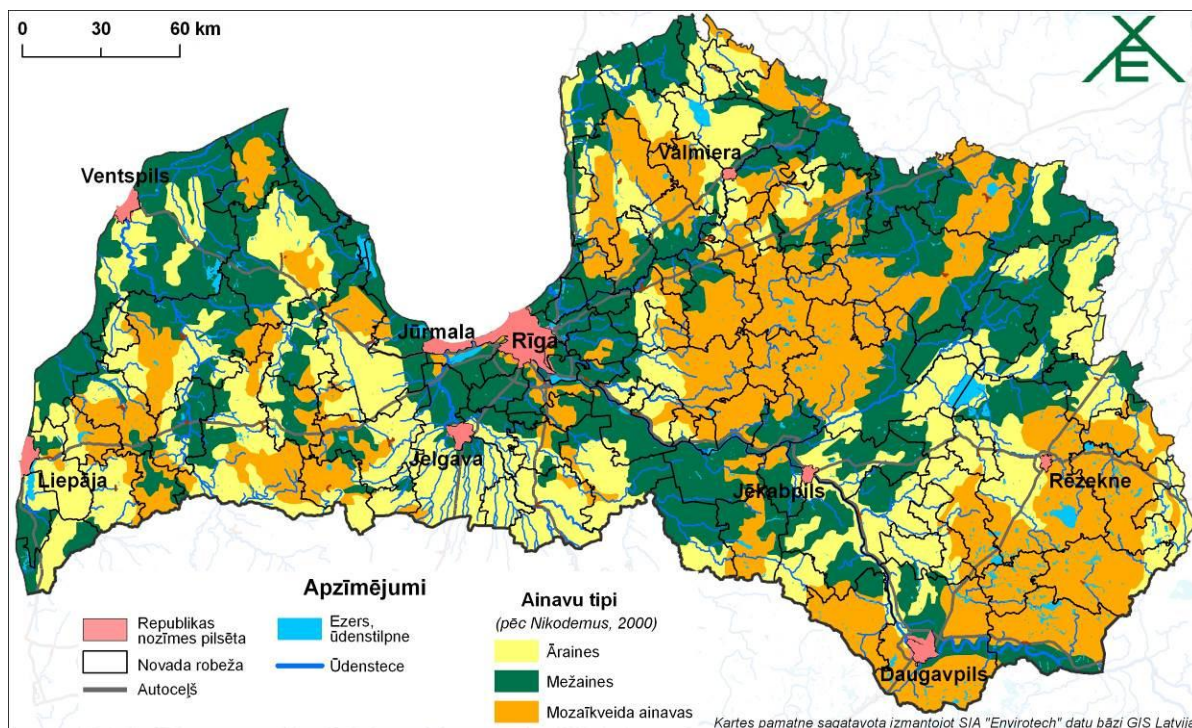
5.8 Ainavas

Ainava ir gan cilvēka, gan floras un faunas dzīvesvide, ainava var būt gan tūrisma resurss, gan kultūrvēsturiska vērtība. Ainavu dažādība ir bioloģisko daudzveidību palielinošs elements.

Latvijai kopumā raksturīgākās ir mozaīkveida, lauksaimniecības zemju (āraines) un meža ainavas (mežaines) (skat. 4. attēlu). Lauksaimniecība, mežsaimniecība un būvniecība ir daži no ainavu visbūtiskāk ietekmējošiem faktoriem Latvijā. Tādējādi ainava ir cieši saistīta ar cilvēka darbību un, līdz ar to, arī ar dažāda līmeņa plānošanas dokumentiem. Pārdomāta plānošana ir viens no nozīmīgākajiem veidiem, kā ainavu saglabāt vai pat paaugstināt tās vērtību.

³⁰ *Ibid.*

³¹ Jansons, V. Klimata pārmaiņas un lauksaimniecības perspektīvas Latvijā. Zinātnes Vēstnesis, LZA, 2009. g. 12. janvāris

4. attēls Latvijas ainavu veidi (LVAEI)

Teritorijas ar savdabīgām vai daudzveidīgām Latvijai raksturīgām ainavām ir iekļautas īpaši aizsargājamās teritorijās – Aizsargājamo ainavu apvidos (23.02.1999. MK noteikumi Nr.69 „Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem”). Šādu teritoriju mērķis ir aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai, Latvijai raksturīgajai kultūrvidei un ainavas daudzveidībai, kā arī nodrošināt sabiedrības atpūtai un tūrismam piemērotas vides saglabāšanu un dabu saudzējošu apsaimniekošanu. Pavisam Latvijā izveidoti deviņi aizsargājamo ainavu apvidi – Augšdaugava, Augšzeme, Ādaži, Kaučers, Nīcgales meži, Veclaicene, Vecpiebalga, Vestiena un Ziemeļgauja.

5.9 Kultūrvēsturiskie objekti

UNESCO Vispārējā deklarācijā ir uzsvērts, ka kultūras daudzveidība līdzās bioloģiskajai daudzveidībai ir cilvēces kopējais mantojums. Kultūrvēsturiskajam mantojumam un nemateriālai kultūrai ir būtiska nozīme tūrisma un lauku tūrisma attīstībā. Nemateriālā kultūra un kultūras pakalpojumu pieejamība ir viens no faktoriem, kas veicina iedzīvotāju palikšanu lauku teritorijās. Aptuveni 85 % valsts aizsardzībā esošu kultūras pieminekļu atrodas privātīpašumā. Daļa kultūras pieminekļu atrodas sliktā tehniskā stāvoklī, netiek nodrošināta to uzturēšana atbilstoši pastāvošajiem noteikumiem.

Saskaņā ar Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas datiem³², Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ir 8584 pieminekļi, tai skaitā:

- 5183 valsts nozīmes pieminekļi (no tiem 3410 arhitektūras pieminekļi, 2492 arheoloģijas pieminekļi, 11 industriālie pieminekļi, 2494 mākslas pieminekļi, 46 pilsētībūvniecības pieminekļi, 113 vēstures pieminekļi un 18 vēsturiska notikuma vietas);

³² www.mantojums.lv

- 3401 vietējās nozīmes pieminekļi (no tiem 2134 arhitektūras pieminekļi, 1011 arheoloģijas pieminekļi, 1 industriālais piemineklis, 217 mākslas piemineklis, 5 pilsētībūvniecības pieminekļi, 3 vēstures pieminekļi un 3 vēsturiska notikuma vietas).

5.10 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Saskaņā ar 02.03.1993. likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (ar grozījumiem līdz 28.04.2011), Latvijā ir šāda veida īpaši aizsargājamās dabas teritorijas:

5. pants. Dabas parki

(1) Dabas parki ir teritorijas, kas pārstāv noteikta apvidus dabas un kultūrvēsturiskās vērtības un kas ir piemērotas sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai.

(2) Atpūtas organizēšana un saimnieciskā darbība dabas parkos veicama, nodrošinot tajos esošo dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu.

6. pants. Dabas pieminekļi

(1) Dabas pieminekļi ir atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība.

(2) Lai nodrošinātu aizsargājamo koku un akmeņu saglabāšanu un to apskates iespēju, aizsargāta tiek arī teritorija 10 metru rādiusā ap akmeņiem un teritorija zem koku vainagiem, kā arī 10 metru rādiusā ap tiem, skaitot no koka vainaga projekcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar [30.10.1997.](#), [28.02.2002.](#) un [18.06.2009.](#) likumu, kas stājas spēkā 23.07.2009.)

7. pants. Dabas liegumi

Dabas liegumi ir cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus.

([28.02.2002.](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 03.04.2002.)

7.¹ pants. Aizsargājamās jūras teritorijas

Aizsargājamās jūras teritorijas ir vietas Latvijas Republikas teritoriālajā jūrā, ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā vai kontinentālajā šelfā, kuras izveidotas īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu, kā arī migrējošo putnu nozīmīgu barošanās un ziemošanas vietu aizsardzībai.

([15.09.2005.](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 14.10.2005.)

8. pants. Aizsargājamo ainavu apvidi

Aizsargājamo ainavu apvidi ir teritorijas, kas izceļas ar savdabīgu vai daudzveidīgu ainavu. To mērķis ir aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski

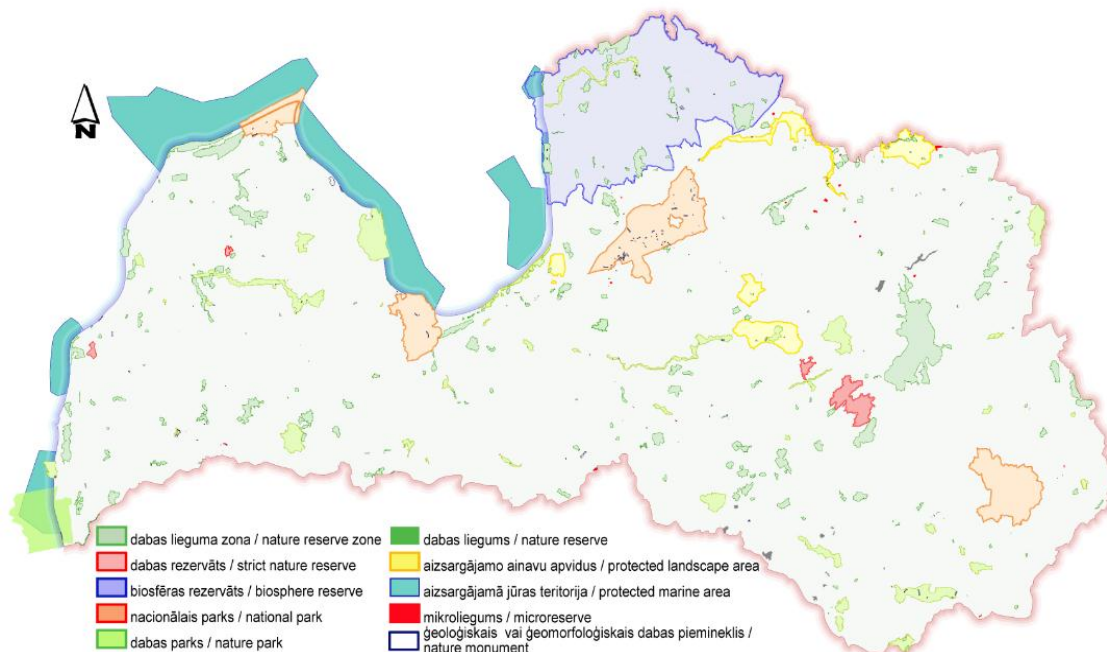
aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai, Latvijai raksturīgajai kultūrvidēi un ainavas daudzveidībai, kā arī nodrošināt sabiedrības atpūtai un tūrismam piemērotas vides saglabāšanu un dabu saudzējošu apsaimniekošanu.

([18.06.2009.](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā 23.07.2009.)

Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000) ir vienots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls. Tajā ietilpst īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras attiecīgajā biogeogrāfiskajā rajonā būtiski sekmē īpaši aizsargājamiem biotopu veidiem vai īpaši aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu vai atjaunošanu, var būtiski veicināt Natura 2000 tīkla vienotību, kā arī būtiski sekmē bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu attiecīgajā biogeogrāfiskajā rajonā.

Pavisam Latvijā ir (skat. 5. attēlu):

- 4 dabas rezervāti;
- 4 nacionālie parki;
- 1 biosfēras rezervāts;
- 42 dabas parki;
- 355 dabas pieminekļi;
- 260 dabas liegumi;
- 7 aizsargājamās jūras teritorijas;
- 9 aizsargājamo ainavu apvidi.³³

5. attēls *Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā* (Dabas aizsardzības pārvalde)

Īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās vislielāko platību aizņem meži (49%) un lauksaimniecības zeme (24 %), savukārt 12 % – ūdeņi, 14 % – purvi un 1 % – citi biotopi.

³³ Dabas aizsardzības pārvalde, <http://www.daba.gov.lv>

346 no augstākminētajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir iekļautas Natura 2000 teritoriju tīklā. Tās kopā aizņem 12% jeb 793265 ha no Latvijas kopplatības. Šīm teritorijām ir atšķirīgi aizsardzības un apsaimniekošanas režīmi – no minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos līdz pat pilnīgam saimnieciskās darbības aizliegumam dabas rezervātos.

6. LAP 2020 IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

6.1. Programmā paredzēto pasākumu un aktivitāšu sistēmiskā ietekme vides un dabas komponentu līmenī, konteksta rādītāji

Kopējā Programmas kā pasākumu kopuma jeb sistēmas ietekme ir jāvērtē, ņemot vērā tās iespējamās pozitīvās un negatīvās, tiešās un sekundārās, īslaicīgās un noturīgās, kā arī īsā, vidējā un ilgā termiņā realizējošās ietekmes uz dažādām vides komponentēm. Jāapskata arī pārrobežu ietekmes uz vidi, kas sagaidāmās Programmā iekļauto prioritāšu un pasākumu īstenošanas rezultātā.

Ņemot vērā to, ka Programma ir plānošanas dokuments un tajā paredzētais atbalsts noteiktām ar lauksaimniecību un lauku vidi saistītām darbībām skars ļoti dažādas tautsaimniecības jomas un sociālos aspektus ilgā termiņā, var apgalvot, ka nozīmīgākās un grūtāk paredzamās/prognozējamās ietekmes būs tieši netiešās un ilgtermiņa izmaiņas. Paredzama arī dažādu Programmas atbalstīto elementu savstarpēji kompensējoša ietekme uz atsevišķiem vides komponentiem, kā arī negatīvo un pozitīvo ietekmju akumulēšanās ilgākā laika periodā programmas veiksmīgas realizācijas gadījumā.

Īstermiņa ietekmes pamatā saistītas ar prioritāšu ietvaros īstenoto pasākumu ieviešanas procesu (konkrētām darbībām). Tās lielākoties ir pārejošas un tiešas ietekmes, piemēram, gaisa kvalitātes pasliktināšanās būvdarbu dēļ, troksnis, zemsedzes bojājumi u.tml. Vairums šo ietekmju izbeidzas līdz ar konkrēto darbību izbeigšanos. Tomēr vairākos gadījumos īstermiņa negatīvās ietekmes nomaina palielošas negatīvas sekas, kuru nozīmīgums laika gaitā var palielināties, piemēram, meliorācijas pasākumu ietekme uz bioloģisko daudzveidību dabiski mitrās un pārmitrās teritorijās.

Ilgtermiņa ietekmes parasti ir saistītas arī ar atbalstāmo aktivitāšu īstenošanas rezultātā sagaidāmajām izmaiņām ekonomiskajās aktivitātēs, tautsaimniecības struktūrā, skarto teritoriju iedzīvotāju nodarbinātību un izglītības līmeni (jo īpaši attiecībā uz izpratni par vides un dabas aizsardzības pasākumu nozīmi). Nosakot ilgtermiņa ietekmes, jāņem vērā arī kopējās sociālekonomiskās izmaiņu tendences lauku teritorijā jeb t.s. virzošie spēki.

Nozīmīgākajiem vides indikatori (komponentes) šajā novērtējumā tiek pieņemti, balstoties gan uz Eiropas Komisijas izstrādātiem dokumentiem (Vadlīnijas lauku attīstības programmu 2014. – 2020. gadam sākotnējam izvērtējumam (EK 7. Ietvara programmas projekts „Common Agricultural Policy Regionalised Impact – the Rural Development (CAPRI-RD) Dimension, Systematic review of CMEF indicators, CAPRI-RD database and results), gan EK normatīvajiem aktiem un to projektiem, kā arī Latvijas Vides politikas pamatnostādņem 2009. – 2015. gadam (VPP2015). Vērtējums tiks iedalīts nozīmīgākajās jomās – bioloģiskā daudzveidība, virszemes un pazemes ūdeņi, klimata pārmaiņas, gaisa kvalitāte, ģeoloģiskie riski, augsnes kvalitāte, ainavas un kultūrvēsturiskais mantojums.

6.1.1. Negatīvās ietekmes

Bioloģiskā daudzveidība:

- Meliorācijas sistēmu atjaunošana un rekonstrukcija var radīt būtisku negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību. Neskatoties uz to, ka meliorētām platībām parasti ir augstāka bioloģiskā produktivitāte un lielāka sugu daudzveidība nekā tām pašām platībām pirms meliorācijas un/vai meliorācijas sistēmai nefunkcionējot pilnā mērā,

kopējās bioloģiskās daudzveidības, dzīvotņu integritātes uz kopējās ekosistēmu funkcionalitātes kontekstā ietekme ir vairāk negatīva kā pozitīva. Minētā bioloģiskās daudzveidības palielināšanās notiek pieaugot to sugu un īpatņu skaitam, kas ir sastopami arī citās meliorētās platībās, kamēr pārmitru teritoriju ar mazizmainītu hidroloģisko režīmu pastāvēšana nodrošina dzīves vidi citām sugām. Pētījumi³⁴, kas veikti lai novērtētu izmaiņas bioloģiskajā daudzveidībā pēc meža teritoriju nosusināšanas, norāda uz dramatiskām sugu sastāva izmaiņām un daudzveidības samazināšanos.

- Mežsaimniecisko risku mazināšanas pasākumi un vēlme palielināt ekonomisko ieguvumu kāpinot mežaudžu produktivitāti izraisīs bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Negatīvā ietekme saistīta gan ar tiešiem un pārejošiem, gan paliekošiem, gan netiešiem un akumulējošiem efektiem, tomēr jāuzsver, ka tas viss var attiekties tikai uz 15 000 ha jaunaudžu kopšanā, 31 000 ha mežaudžu nomaiņā, 6 000 ha apmežošanā, nevis uz visām Latvijas mežu platībām;
- Mazvērtīgo koku sugu aizstāšanas rezultātā var tikt iznīcināti bioloģiski vērtīgi biotopi, kā arī pārtraukti dzīvnieku migrācijas koridori;
- Ceļu rekonstrukcija un izveide var traucēt putnu ligzdošanu. Īpaši nozīmīga šī ietekme ir ĪADT;
- Mazvērtīgo lauksaimniecības zemju apmežošana var būtiski samazināt dabīgo pļavu platību, negatīvi ietekmējot kopējo sugu daudzveidību;
- Atpūtnieku piesaiste iepriekšēji mazapmeklētām dabas teritorijām un jo īpaši ĪADT var radīt problēmas, kas saistītas ar piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem, troksni, traucējošu un neadekvātu rīcību skartajās teritorijās, piemēram, negatīvi ietekmējot putnu ligzdošanas sekmes un aizsargājamo augu atradņu stāvokli.

Virszemes un pazemes ūdeņi:

- Meliorācijas sistēmu atjaunošana un rekonstrukcija var izmantīt hidroloģisko režīmu skartajos virszemes ūdensobjektos un potenciāli var izraisīt izteiktākus plūdu un „mazūdens” stāvokļus mazajās upēs. Daudzskaitlīgu iepriekšēji pasaulē veiktu pētījumu rezultāti nav viennozīmīgi, tomēr par dominējošu tiek uzskatīts viedoklis³⁵, ka meliorācijas sistēmu klātbūtne palielina noteces maksimumus, veicina virszemes ūdensobjektu piesērēšanu un veicina barības vielu nonākšanu ūdens ekosistēmās. Ņemot vērā to, ka LAP 2020 neparedz atbalstu jaunu meliorācijas sistēmu būvniecībai, turklāt šajā stadijā nav zināmas konkrētas vietas un objekti, kuros rekonstrukcija varētu notikt, konkrēta ietekmes apjoma paredzēšana nav iespējama. Var pieņemt, ka objektos, kuros jau ilgstoši meliorācijas sistēmas nav funkcionējušas hidroloģiskais režīms ir stabilizējies kādā noteiktā „dabiskam” tuvinātā stāvoklī un atjaunojot/uzlabojot sistēmu var realizēties daži vai visi no iepriekš aprakstītajiem riskiem.
- Lauksaimniecības intensifikācija var radīt virszemes un pazemes ūdens piesārņojuma riskus, neatbilstošu notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmu ierīkošanas vai

³⁴ Remm L, Löhmus P, Leis M, Löhmus A (2013) Long-Term Impacts of Forest Ditching on Non-Aquatic Biodiversity: Conservation Perspectives for a Novel Ecosystem

³⁵ Skaggs W., Breve A., Gilliam W. (1994) Hydrologic and Water quality impacts of agricultural drainage. Critical Reviews in Environmental Science and Technology

eksploataācijas rezultātā, kā arī var attīstīties nelauksaimnieciskās ražošanas aktivitātes, kas saistītas ar pastāvīga vides piesārņojuma rašanos;

Ģeoloģiskie riski un mūsdienu eksodinamiskie procesi:

- Īpaši nelabvēlīgos apstākļos (ekstremāli hidrometeoroloģiskie apstākļi, kļūdas projektēšanas vai būvniecības stadijās, klimata mainības radītās konsekvences nākotnē) meliorācijas sistēmu klātbūtne var tādā mērā izmantīt hidroloģisko režīmu skartajos virszemes ūdensobjektos, galvenokārt upēs, kas radītu upju sānerozijas attīstības risku iepriekšēji stabilās teritorijās, var reaktivizēt karsta procesus, izsaukt augsnes eroziju.³⁶ Ņemot vērā to, ka LAP2020 neparedz atbalstu jaunu meliorācijas sistēmu būvniecībai, turklāt šajā stadijā nav zināmas konkrētas vietas un objekti, kuros rekonstrukcija varētu notikt, konkrēta ietekmes apjoma paredzēšana nav iespējama. Var pieņemt, ka objektos, kuros jau ilgstoši meliorācijas sistēmas nav funkcionējušas hidroloģiskais režīms ir stabilizējies kādā noteiktā „dabiskam” tuvinātā stāvoklī un atjaunojot/uzlabojot sistēmu var realizēties daži vai visi no iepriekš aprakstītajiem riskiem ;
- Palielinoties ekonomiskajai aktivitātei, palielināsies zemes dziļū izmantošanas intensitāti, it īpaši tādu resursu, kas tiek plaši pielietoti būvniecībā;
- Iespējama augsnes erozija gan lauksaimniecisku aktivitāšu, gan zemes dziļū izmantošanas rezultātā.

Gaisa kvalitāte:

- Ekonomiskās un saimnieciskās aktivitātes palielināšanas lauku teritorijās rada jaunus punktveida piesārņojuma avotus (lielfermas), kā arī autotransporta plūsmas pieaugumu (lauku tūrisms, preču, darbaspēka un izejvielu piegādes, būvdarbi), kā rezultātā pieaugs lokālais gaisa piesārņojums.
- Intensīvā lauksaimniecība, īpaši intensīvā cūkkopība, mēdz izraisīt gaisa smaku piesārņojumu gan no pašām lielfermām, gan no kūtsmēslu iestrādes apkārtējos laukos.

Augsne:

- Aramzemes intensīvas apstrādes aizstāšana ar ilggadīgām augļkopības kultūrām mazina augsnes auglīgās kārtas izskalošanu un citus nevēlamus ar augsnes degradāciju saistītus procesus;
- Atbilstoši ierīkota un uzturēta/atjaunota meliorācijas sistēma mazina virszemes noteci un attiecīgi arī augsnes eroziju;
- Attīstoties konvencionālajai lauksaimniecībai (jo īpaši graudkopībai un tehniskajām kultūrām), palielināsies slodze uz augsni un tās auglību, kas veicinās augsnes kvalitātes pasliktināšanos (paskābināšanās, OV samazināšanās, piesārņojums)
- Atbalstot jaunu objektu būvniecību tiks aizņemtas iepriekšēji neizmantotas dabas teritorijas;

Citas nozīmīgas negatīvas ietekmes nav sagaidāmas.

Klimata pārmaiņas:

³⁶ Skaggs W., Breve A., Gilliam W. (1994) Hydrologic and Water quality impacts of agricultural drainage. Critical Reviews in Environmental Science and Technology

- Atbalsts projektiem, kas saistīti ar lopkopības attīstību, radīs SEG emisiju pieaugumu (galvenokārt CH₄) un var skart arī kultūrvēsturisko mantojumu;
- Augstāka ekonomiskā un saimnieciskā aktivitāte ir saistāma ar lielāku siltumenerģijas un elektroenerģijas patēriņu, ja to ražošanai netiks izmantoti SEG bilanci neietekmējoši energoresursi kopējā ietekme var būt negatīva, var skart arī kultūrvēsturisko mantojumu.

Ainava un Kultūrvēsturiskais mantojums:

- Lauksaimniecības intensifikācija veicinās lauku teritoriju marginalizācijas procesus, kuri ietekmēs lauku kultūrainavas.
- Mežu stādīšana lauksaimniecības zemēs izraisīs negatīvu ietekmi uz ainavu – mazināsies tās struktūras daudzveidība, izzudīs mazie ainavas elementi;
- Mazvērtīgo koku sugu aizstāšanas rezultātā var tikt mazināta mežu ainaviskā vērtība;
- Veicinot ekonomisko un saimniecisko aktivitāti lauku teritorijās notiks jaunu būvju celtniecība, kas atsevišķos gadījumos var veiksmīgi neiekļauties esošajā ainavā radot nevēlamu disonansi.

6.1.2. Pozitīvās ietekmes

Bioloģiskā daudzveidība:

- Novirzot akcentu no lauksaimnieciskās ražošanas uz citu profilu uzņēmējdarbības veidiem teritorijās, kur intensīva lauksaimnieciskā ražošana ir saistīta ar piesārņojuma izplatības riskiem var sasniegt pozitīvu ietekmi arī uz bioloģisko daudzveidību dažādās teritorijās;
- Iedzīvotājiem pamatot lauku teritorijas un iepriekšēji aktīviem uzņēmumiem pārtraucot savu saimniecisko darbību rodas daudzveidīgi vides riski, kas saistīti ar degradētu teritoriju un neapsaimniekotu objektu skaita pieaugumu. Tas nozīmē, ka saimnieciskās aktivitātes veicinošie pasākumi netiešā veidā var radīt ļoti būtisku pienesumu Latvijas vides un dabas kvalitātes saglabāšanā, tostarp arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā;
- Kompensāciju maksājumi Natura 2000 teritorijās ir tieši vērsti uz tādu darbību novēršanu, kas varētu tieši negatīvi ietekmēt bioloģisko daudzveidību mežos un lauksaimniecības zemēs, kā arī saistītajās teritorijās;
- Atbalsts BDUZ apsaimniekotājiem, bioloģiskās lauksaimniecības praktizētājiem un ieviesējiem, integrēto augu aizsardzības metožu izmantotājiem, kā arī citu atbilstīgi mūsdienīgu vides un dabas aizsardzības konjunktūras prasībām pielietotu saimniekošanas koncepciju un rīcību ieviesējiem aktīvi risina un novērš daudzveidīgus vides riskus. Īpaši nozīmīgs šāds atbalsts ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas kontekstā;
- Sagaidāmas vidēja un ilga termiņa tiešas un netiešas dažāda būtiskuma pakāpes pozitīvas ietekmes uz bioloģisko daudzveidību, ko radīs lauku iedzīvotāju, mežu un uzņēmumu īpašnieku kopējā zināšanu līmeņa pieaugums par vides un dabas aizsardzības jautājumu nozīmi.

Virszemes un pazemes ūdeņi:

- Veicinot tādu saimniecisko aktivitāšu uzsākšanu, kas nav saistītas ar intensīvu lauksaimniecisko ražošanu, varētu samazināties ar agroķīmikālijām piesārņotu ūdeņu notece no lauksaimniecības zemēm;

- Atbalsts infrastruktūras attīstīšanai lauksaimniecības un pārtikas pārstrādes uzņēmumos var samazināt avāriju risku un piesārņojuma izplatības risku ūdeņos no esošajām novecojušajām ražotnēm un citiem ar saimniecisko darbību saistītiem objektiem, tā piemēram modernizācija daudzās saimniecībās varētu novērst arī daļu no esošajām problēmsituācijām un slodzēm kūtsmēsļu apsaimniekošanā;
- Videi draudzīgu saimniekošanas metožu veicināšana var mazināt arī tos riskus, kas saistīti ar barības vielu un smalko frakciju minerāldaļiņu ieskalošanu no augsnes virszemes ūdensobjektos;
- Īpašas, sugu ziņā bagātas vecu mežu teritorijas, kuru saglabāšanu veicinās kompensējošie pasākumi Natura2000 teritorijās, nodrošina virszemes ūdensobjektu hidroloģisko režīmu stabilitāti, zināmā mērā arī mazina ar pazemes ūdeņu piesārņošanu saistītus riskus;
- „Pievedceļu” aktivitāte ir saistāma ar teritoriju labiekārtošanu un ar ceļiem saistīto meliorācijas sistēmu sakārtošanu, kas daļēji var uzlabot situāciju lietus notekūdeņu savākšanā un novadīšanā, rezultātā samazinot ar virszemes ūdensobjektu un pazemes ūdeņu nesējhorizontu piesārņošanas saistītus riskus.
- Atbalstot BDUZ apsaimniekotājus upju un ezeru palienēs īpašos apstākļos var mazināties arī ar pavasara paliem saistīto plūdu risku, kā arī mazināt ar pavasara sniega kušanas ūdeņiem upēs nonākošo smalkgraudaino sanešu apjomu;
- Veicinot integrētās augu aizsardzības metožu praktizēšanu var tikt panākta apjomā mazāka un konkrētiem apstākļiem piemērotāka mēslošanas līdzekļu izmantošana, kas samazinās virszemes ūdensobjektos un gala rezultātā – Baltijas jūrā nonākušā biogēnā piesārņojuma apjomu;
- Augu aizsardzībā nepielietojot ķīmiski sintezētus biocīdus, tiks ierobežota to atlieku izplatība ūdeņu vidē;
- Saskaņā ar paredzēto pasākumu aprakstu meža ieaudzēšana tiks veicināta ūdensteču aizsargjoslās atsevišķos gadījumos var sagaidīt ūdens kvalitātes uzlabošanu vai piesārņojuma izplatīšanās riska samazināšanos.

Ģeoloģiskie riski un mūsdienu eksodinamiskie procesi:

- Ieviešot pasākumu kompleksu „Agrovide un klimats” netieši var tikt mazināts tā saukto upju „zaļo aizsprostu” veidošanās, kas, savukārt, novērsīs vasaras lietusgāzu radīto plūdu risku mazo upju palienēs;
- Videi draudzīgu saimniekošanas metožu veicināšana var mazināt arī tās problēmas, kas saistītas ar vietai nepiemērotu augsnes apstrādes metožu izraisītu lineārās erozijas formu veidošanos nogāzēs, mazo ūdensteču aizsērēšanu un lokālu pārpurvošanās riskam pakļautu teritoriju izveidošanos;
- Aramzemes intensīvas apstrādes aizvietošana ar Ilggadīgām auglīkopības kultūrām var novērst gravu veidošanās aizsākšanos;
- Veicinot lauksaimniecībā izmantotās agrotehnikas atjaunināšanu ir iespējams panākt mazāku augsnes ūdens un vēja erozijas attīstību, kas, turklāt ierobežos esošo meliorācijas sistēmu piesērēšanu un saistīto pārpurvošanās risku.

Gaisa kvalitāte:

- Atjaunojoties lauksaimniecības tehnikas parkam, samazināsies kaitīgie izmeši gaisā, kas rodas šo tehniku izmantojot;
- Līdz ar mežsaimniecības efektivitātes paaugstināšanos samazināsies kaitīgie izmeši, kas saistīti ar mežistrādes atlikumu dedzināšanu;

- Investīcijas jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai un pārstrādei var samazināt gaisa piesārņojuma veidošanos ekspluatējot novecojušu tehniku un iekārtas.
- Modernizējot fermas un lopu novietnes, samazināsies izmeši.

Augsne:

- Paaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto prasmju un zināšanu līmeni, palielinās izpratne par augsnes eroziju un tās novēršanu;
- „Agrovide un klimats” pasākumu kompleksā, kā arī pasākumā „Bioloģiskā daudzveidība” paredzētais atbalsts videi un dabai mazāk nevēlamām saimniekošanas metodēm ļoti būtiski var uzlabot augsnes struktūru, stabilitāti un ķīmisko sastāvu, kā arī novērst turpmāku biocīdu atlikumu un sabrukšanas produktu uzkrāšanos augsnē;
- Investīcijas jaunā lauktehnikas parkā samazinās augsnes erozijas risku.

Klimata pārmaiņas:

- Lauksaimniecības zemju apmežošanas rezultātā var palielināties CO₂ piesaiste;
- Investīcijas jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai un pārstrādei, lauksaimnieciskās produkcijas pirmapstrādei paredzētu būvju celtniecībā, kā arī jaunu ar nelauksaimnieciskām aktivitātēm saistītu uzņēmumu veicināšana var samazināt energoresursu patēriņu, tā samazinot SEG emisijas;
- Mazvērtīgo koku sugu aizstāšanas rezultātā var palielināties CO₂ piesaiste;

Produktivitātes kāpums nosusinātajās teritorijās, kā arī mežaudžu produktivitātes paaugstināšana un mežsaimniecisko risku samazināšana, var pastiprināti piesaistīt atmosfēras CO₂.

Ainava:

- Uzņēmējdarbības attīstība ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām laukos var radīt pamatu esošo nolaisto un pamesto būvju, ēku un infrastruktūras objektu sakopšanai un to alternatīvas izmantošanas uzsākšanai vai to nojaukšanai, vietā izveidojot jaunus objektus. Var pieņemt, ka šādas darbības kopumā dos pozitīvu pienesumu lauku ainavas uzlabošanā;
- Natura 2000 meža un pļavu teritoriju saglabāšana, kuras bieži cita starpā ir uzskatāmas arī par ainaviski vērtīgām;
- Lauku tūrisma attīstība, it īpaši agro-tūrisms, veicinās ainavu kopšanu un veidošanu;
- Aramzemes intensīvas apstrādes aizstāšana ar Ilggadīgām augļkopības kultūrām dažādos lauku ainavu un vaicinās mazo ainavas elementu saglabāšanu;
- „Agrovide un klimats” pasākumu kompleksā, kā arī pasākumā „Bioloģiskā daudzveidība” paredzētais atbalsts ekstensīvām saimniekošanas metodēm var pozitīvi ietekmēt lauku ainavas kvalitāti, ja pieņem, ka bioloģiskā saimniekošana un citas par videi draudzīgākām uzskatītas radniecīgas saimniekošanas metodes ir vairāk raksturīgas mazām un vidējām lauku saimniecībām, kuras, savukārt, nodrošina tradicionālo ainavas daudzveidību ar visiem tai raksturīgajiem atribūtiem;
- Aktivitātes, kas vērstas uz sociālās un cilvēkvides uzlabošanu apvienojumā ar vispārējā materiālā stāvokļa uzlabošanas uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu rezultātā netiešā veidā ilgākā termiņā var veicināt iedzīvotāju interesi par ainavas vērtību saglabāšanu un uzlabošanu savas dzīvesvietas tuvumā;

- Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas ietvaros atbalstītā mazu infrastruktūras objektu ierīkošana radīs pamatu ainavas kvalitātes uzlabošanai sabiedriskās vietās, ciematos, uc.;
- Noteiktās teritorijās lauksaimniecības ekstensifikācija palīdzēs saglabāt pastāvīgos ainavas elementus (piem., atsevišķus kokus, akmeņu krājumus).

Kultūrvēsturiskais mantojums:

- Atbalstot nelielu ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistīto kultūrvēsturisko objektu atjaunošanu lauku teritorijā, tiks veicināta kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana;
- Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas, atbalstot sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, sociālo aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laikā pavadīšanas aktivitāšu dažādošanu, kā arī izveidojot un uzlabojot vietējo iniciatīvas grupu pulcēšanās vietas (LEADER prioritātes ietvaros), uzlabosies kultūras pakalpojumu pieejamība.

6.2. Programmas ietekme pasākumu līmenī

6.2.1. Pasākums: Ieguldījumi materiālajos aktīvos

Pasākuma mērķis:

Attīstīt konkurētspējīgas un ilgtspējīgas lauku saimniecības, kuras efektīvi ražo lauksaimniecības produktus un darbojas pēc principa „mazāk resursu, labāks rezultāts”, kā arī veicināt produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanu, tādējādi paaugstinot pārtikas produktu ražošanas nozares konkurētspēju, palielinot vietējo pārtikas produktu īpatsvaru pārtikas patēriņā un lauksaimniecības produktu eksportā.

2. tabula. Pasākuma ietvaros atbalstāmo aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitāte:	Ietekmes nozīmīgums							
investīcijas jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai un pārstrādei, t.sk. pašu saražotās produkcijas (vismaz 50 %) iepakojšanai un pirmapstrādei;	+1	0	0	+2	+2	0	0	0
ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu (izņemot zemeses), aprīkojuma iegāde un uzstādīšana, kā arī stādījumu ierīkošana, pamatojoties uz līgumiem ar trešajām personām, kas ir atbildīgas par darbu veikšanu;	0	+1	+1	0	+1	+2	+1	0
lauksaimniecības produktu ražošanas un pārstrādes būvju būvniecība, rekonstrukcija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde.	0	-1	-1	+1/-1	+1/-1	0	-1	0

Paskaidrojumi attiecas uz visām sekojošajām tabulām:

„+3” – aktivitāte paredzēta tieši esošo jomas problēmu risināšanai, nozīmīgi veicina situācijas uzlabošanu; summējas, īslaicīgās un ilgtermiņa pozitīvās ietekmes, ietekmes pastiprināšanās;

„+2” – pozitīva ietekme;

„+1” – maznozīmīga pozitīva ietekme; pozitīvu un negatīvu ietekmju kompleksā dominē pozitīvās ietekmes;

„0” – ietekmes nav, vai nav viennozīmīgi definējama; savstarpēji kompensējošas vienlaicīgas maznozīmīgas pozitīvas un negatīvas ietekmes; savstarpēji kompensējošas ilgtermiņa un īstermiņa pozitīvas un negatīvas ietekmes.

„-1” – maznozīmīga negatīva ietekme; pozitīvu un negatīvu ietekmju kompleksā dominē negatīvās ietekmes;

„-2” – negatīva ietekme.

„-3” – pasākums rada ļoti būtiskus riskus, sagaidāmas īstermiņa un ilgtermiņa palielošas nozīmīgas negatīvas ietekmes, to pastiprināšanās;

Pasākuma ietekme uz vidi

Atbalsta piešķiršanas nosacījumi paredz, ka priekšroka dodama projektiem, kuros paredzama augstāku energoefektivitātes rādītāju sasniegšana ēkās un iekārtās. Lauku saimniecību modernizācija (investīcijas iekārtās, aprīkojumā un tehnoloģijās) atstās pozitīvu ietekmi uz ūdeņu un gaisa kvalitāti, jo aizstās tehnoloģiski novecojušus procesus un iekārtas, kam raksturīga relatīvi liela piesārņojošā darbība un resursietilpība. Ir sagaidāms, ka pasākuma īstenošanas rezultātā ar ražošanu saistīto siltumnīcas efektu veicinošo gāzu (SEG) īpatnējās emisijas apjomi samazināsies. Ražošanas būvju rekonstrukcijas un jaunu ēku būvniecības rezultātā samazināsies (siltuma) enerģijas zudumi, kā rezultātā samazināsies kurināmā patēriņš un attiecīgi arī SEG emisijas. Pasākuma ietvaros ir paredzēts atbalsts kūstsmēslu krātuvju izveidošanai lopkopības saimniecībās, kas uzskatāms par ļoti nozīmīgu negatīvo ietekmi uz dažādiem vides komponentiem (tostarp bioloģisko daudzveidību virszemes ūdensobjektos) mazinošu risinājumu, kas ievērojamā apjomā kompensēs ar citiem LAP2020 pasākumiem saistāmu iespējamo negatīvo ietekmi.

Jaunbūves lauku apvidos var izmainīt raksturīgo ainavu, tomēr tā kā tas ir atkarīgs no konkrētā arhitektoniskā risinājuma un tā, vai šī jaunbūve aizstāj vidi degradējošu objektu, vai

ir pilnīgi jauns objekts vidē, vērtējums nevar būt viennozīmīgs. Jaunu būvju celtniecības laikā pastāv vairāki ar piesārņojuma rašanos un izplatību saistīti riski, kas var novest pie augsnes un ūdens, kā arī pazemes ūdens lokālas degradācijas.

Pašu saražotās produkcijas mazjaudas pirmapstrādes un fasēšanas iekārtu plašāka izmantošana, kas kopumā uzskatāma par ražošanas decentralizāciju un daļēji palielina tās resursietilpību tehnoloģisko procesu specifikas dēļ mazās saimniecībās, un līdz ar to var radīt papildus SEG emisijas, elektroenerģijas patēriņa pieaugumu un notekūdeņu apjoma palielināšanos, var tikt kompensētas ar slodzes uz vidi kritumu gatavās produkcijas uzglabāšanas, pārvadāšanas, tirdzniecības un iespējamās utilizācijas laikā. Jaunu lauksaimniecības produktu pirmapstrādes un pārstrādes objektu ekspluatācija radīs lielāku notekūdeņu apjomu, tomēr ņemot vērā jaunākās iespējas ūdensapgādes un notekūdeņu apsaimniekošanas jautājumu risināšanā, nav sagaidāms, ka ietekme būs būtiski negatīva (skat. 2. tabulu).

6.2.2. Pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” apakšpasākums: Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā

Apakšaktivitātes mērķis:

Uzlabot un izveidot infrastruktūru, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu.

3. tabula. Apakšpasākuma ietvaros atbalstāmās aktivitātes sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitāte:	Ietekmes nozīmīgums							
Meliorācijas sistēmu rekonstrukcija, renovācija un būvniecība, meliorācijas objektam pieguloša ceļa būvniecība, rekonstrukcija vai renovācija	-3	-2	-2	0	+1	+1	-1	0

Apakšaktivitātes ietekme uz vidi

Par vispārīgām un ar konkrētu teritoriju vai projektu specifiku nesaistītām meliorācijas sistēmu rekonstrukcijas un renovācijas ietekmēm var uzskatīt:

- lauksaimnieciski izmantojamo zemju augšņu kvalitātes uzlabošanās;
- pārpurvošanās procesu novēršana teritorijās, kur tā pastiprinājusies dažādu saimniecisko aktivitāšu rezultātā, kā arī senāk ierīkotu meliorācijas sistēmu sabrukšanas dēļ;
- mežu meliorācijas rezultātā uzlabosies mežu produktivitāte (lielāka CO₂ piesaiste);
- pārmitros un mitros mežos samazināsies bioloģiskā daudzveidība.

Ņemot vērā, ka lauksaimniecības zemju meliorācija nodrošina to izmantošanas intensitātes pieaugumu, var paredzēt netiešu negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību ilgākā laika periodā.

Līdzšinēji Latvijā un ārvalstīs veikti pētījumi par meliorācijas sistēmu ietekmi uz skartās teritorijas ūdensobjektu hidroloģisko režīmu un citiem vidi raksturojošiem parametriem (pavasara palu maksimālie līmeņi, intensīvu nokrišņu izraisīti plūdi vasarā, caurplūduma samazināšanās sausās vasarās, bioloģiskā daudzveidība u.c.), sniedz pretrunīgi vērtējamus rezultātus un nenorāda uz viennozīmīgi piemērojamiem „universāliem riskiem”. Tomēr upju baseinos ar ļoti plašu meliorētu teritoriju īpatsvaru hidroloģiskā režīma izmaiņas notiek un atsevišķos gadījumos var novest arī pie vides kvalitātes pazemināšanās. Meliorācijas grāvju klātbūtne ainavā parasti tiek vērtēta kā tās kvalitāti mazinošs faktors.

Mežu meliorācijas sistēmu rekonstrukcija un renovācija palielinās mežu produktivitāti, kā rezultātā palielināsies oglekļa piesaiste, bet tajā pašā laikā, samazinoties mitrāju platībām mežos, mainīsies sugu sastāvs skartajās teritorijās, kas vairumā gadījumu rezultēsies zemākā bioloģiskajā daudzveidībā.

Produktivitātes kāpums nosusinātajās teritorijās var pastiprināti piesaistīt atmosfēras CO₂, tomēr ir jāņem vērā, ka iepriekšēji pārpurvotajās teritorijās pēc to nosusināšanās pastiprināti notiks organisko vielu (kūdras) sadalīšanās, kas īslaicīgi nodrošina papildu SEG emisijas.

Nelabvēlīgos apstākļos (ekstremālu hidrometeoroloģisku apstākļu gadījumā) rekonstruētas meliorācijas sistēmas var radīt mūsdienu ģeoloģisko procesu reaktivizācijas risku. Īpašos apstākļos, piemēram karsta procesiem pakļautās teritorijās, kur mākslīgi regulēts teritorijas hidroloģiskais režīms var samazināt vidējo gruntsūdens līmeni vai nodrošināt gruntsūdens līmeņa svārstības plašākā diapazonā, ir iespējama karsta procesa pastiprināšanās. Tomēr ietekmes apjoms ir vērtējams kā nebūtisks un tā iespējama ļoti ierobežotā platībā (skat. 3. tabulu).

Tomēr ir jāņem vērā, ka meliorācijas sistēmu rekonstrukcijas iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi izvērtēšanu, novēršanu vai kompensēšanu normatīvie akti paredz darbības plānošanas un projektēšanas stadijā (ekspertu atzinumos, ietekmes sākotnējā izvērtējumā, tehniskajos noteikumos, kā arī projekta vides aizsardzības sadaļā). Esošā prakse neizslēdz iepriekš aprakstīto vides risku rašanos, tomēr ļoti būtiski samazina to varbūtību.

Vairumā gadījumu, iespējamo negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, ūdeņu kvalitāti un skartās teritorijas hidroloģisko apstākļu stabilitāti, būs iespējams ievērojami samazināt papildinot rekonstruējamās meliorācijas sistēmas ar mitrzemju laukiem un sedimentācijas dīķiem/baseiniem, kam LAP2020 paredz prioritāru atbalstu. Atbalsta saņemšanas nosacījumi meliorācijas sistēmu rekonstrukcijai un renovācijai lauksaimniecības un mežā zemēs ir diferencēti, tāpēc var pieņemt, ka iespējamie ar meža zemju „remeliorāciju” saistāmie riski tiks veiksmīgi minimizēti lēmuma par atbalstu pieņemšanas stadijā

Meliorācijas sistēmu rekonstrukcija netiks atbalstīta Natura2000 un citās ĪADT (izņemot tos gadījumus, kas šādas darbības pieļauj konkrētās teritorijas dabas aizsardzības plāns).

Ņemot vērā paredzēto atbalsta apjomu, kas sekmīga pasākuma mērķa sasniegšanas gadījumā varētu būt attiecināms uz 4600 km privāto meliorācijas sistēmu un 2500 km publisko sistēmu, respektīvi, skars mazāk par 10 % no valstī esošajām meliorācijas sistēmām, augstāk uzskaitīto iespējamo negatīvo ietekmju izplatība būs teritoriāli ierobežota.

6.2.3. Pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšaktivitātes: Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem un Atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai

Apakšaktivitāšu mērķi:

- Sekmēt gados jaunu cilvēku iesaistīšanos pastāvīgās lauksaimniecības aktivitātēs, kas veicinātu ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību dibināšanu un līdztekus tam nodrošinātu darbaspēka atjaunošanos lauksaimniecības sektorā;
- Veicināt mazo lauku saimniecību pārstrukturēšanu, sekmējot komerciālas un konkurētspējīgas saimnieciskas darbības attīstību.

4. tabula. Pasākuma apakšaktivitāšu ietvaros atbalstāmo aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegāde (tehnika, iekārtas, aprīkojums);	0	0	+1	+2	+2	+2	+1	0
būvniecība un ēku rekonstrukcija, tam nepieciešamo būvmateriālu iegāde;	0	-1	-1	+1/-1	+1	-1	-1	0
tāda stādāmā materiāla iegāde, kas paredzēts ilggadīgo stādījumu ierīkošanai augļkopībā (izņemot zemeņu stādus);	0	+1	+1	0	+1	+1	+1	0
lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegāde (ne vairāk kā 10% no projekta attiecināmajām izmaksām);	-1	0	-1	0	0	0	+1	0
vaislas lauksaimniecības dzīvnieku iegāde.	0	0	0	0	0	0	0	0

Apakšaktivitāšu ietekme uz vidi

Ir pamats uzskatīt, ka atbalstu saņēmušajās saimniecībās ražošanas mērogs un intensitāte pieaugs, kā arī tādā mērā izmainīsies ražošanas struktūra, lai tas radītu nebūtiskas izmaiņas slodzēs uz vidi. Paredzami pasākumi veicinās saimniekošanas veida industrializāciju. Neraugoties uz to, modernizācija daudzās saimniecībās varētu novērst arī daļu no esošajām problēmsituācijām un slodzēm, piemēram, atbalstot kūtsmēslu novietņu izbūvi lopkopības saimniecībās, tiks radīts ļoti būtisks pienesums virszemes ūdensobjektu ūdens kvalitātes uzlabošanā, kā arī, atsevišķos gadījumos tiks mazināta piesārņojuma izplatība virsējos pazemes ūdeņu nesējhorizontos. Īpaši būtiski tas attiecināms uz veco agrotehnikas vienību aizstāšanu ar jaunām, kas samazinās kopējo SEG emisiju apjomu, vides piesārņojuma riskus ar naftas produktiem, kā arī uzlabos agroķīmisko pasākumu efektivitāti un ar tiem saistītos riskus. Jaunu būvju celtniecības laikā pastāv vairāki ar piesārņojuma rašanos un izplatību saistīti riski, kas var novest pie augsnes un ūdens, kā arī pazemes ūdens lokālas degradācijas.

Par būtisku netiešu un apjomā grūti novērtējamu risku lauku kultūrvidei un ainavas kvalitātei var uzskatīt LAP2020 paredzēto atbalstu mazajām lauku saimniecībām tikai gadījumos, kad tās tiek attīstītas, lai palielinātu tirgū pārdotās produkcijas apjomu vai pārstrukturētas. Savukārt mazās lauku saimniecības, kas lielā mērā nodrošina lauku ainavas, dabas un kultūrvides pastāvēšanu, uzturot dabas daudzveidību nodrošinošos ainavu elementus (ēkas, stādījumus, pļavas u.c.) un ražojot tikai pašpatēriņam, nav piemērotas vairumam LAP 2020 atbalsta shēmu. Programmas atbalsta nepieejamība var izrādīties kritiska daudzām sīkajām saimniecībām, radot nopietnus draudus lauku vides un ainavas vērtību saglabāšanai.

Rezultātā vērtējot apakšaktivitātes tiek pieņemts, ka negatīvās un pozitīvās ietekmes ilgtermiņā varētu būt līdzsvarā un pasākuma kopējā ietekme ir neitrāla daudzās komponentēs (skat. 4. tabulu).

6.2.4. Pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšaktivitāte: Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām laukos

Apakšaktivitātes mērķis:

Veicināt nelauksaimnieciska rakstura uzņēmējdarbību vai nodarbinātību lauku teritorijā, attīstot alternatīvus ienākumu avotus un ienākumu līmeņa palielināšanos lauku reģionos dzīvojošiem un strādājošiem iedzīvotājiem.

Apakšaktivitātes ietekme uz vidi

Jaunu nelauksaimnieciska rakstura mikrouzņēmumu radīšana vairumā gadījumu radīs papildus gaisa piesārņojumu gan saistībā ar pašu ražošanu, gan transporta plūsmām, kas saistītas ar preču, izejvielu, darbinieku un apmeklētāju pārvadājumiem. Novirzot akcentu no lauksaimnieciskās ražošanas uz citu profilu uzņēmējdarbības veidiem teritorijās, kur intensīva lauksaimnieciskā ražošana ir saistīta ar piesārņojuma izplatības riskiem un ģeoloģiskajiem riskiem, var tikt panākta ļoti būtiska vides stāvokļa uzlabošanās lielākajā daļā pozīciju. Tās tomēr ir uzskatāmas tikai par sekundārām vai tālāk pakārtotām ietekmēm un tiešo īstermiņa un paliekošo ietekmju ziņā jaunu ražojošu objektu parādīšanās ir saistāma ar vides rīksu pastiprināšanos. Tas nozīmē, ka negatīvās un pozitīvās ietekmes ilgtermiņā varētu būt līdzsvarā un aktivitātes rezultējošā ietekme ir neitrāla daudzās komponentēs. Var uzskatīt, ka šo pakalpojumu jomu attīstīšana nevar radīt vērā ņemamus vides riskus jo nav saistīta ar intensīvu būvniecību, pārvadājumiem un energoietilpīgām tehnoloģijām. Lielāka aktivitāte pakalpojumu sniegšanā piesaistīs lielāku apmeklētāju skaitu saistītajās teritorijās, kas neatbilstošas vai nepietiekami ietilpīgas infrastruktūras gadījumā var radīt problēmas

atkritumu apsaimniekošanā, ūdensapgādē un notekūdeņu apsaimniekošanā. Cita starpā, atpūtas taku un parku izveide iepriekšēji mazapmeklētās dabas teritorijās dēļ papildus apmeklētāju slodzes rada draudus bioloģiskai daudzveidībai, ainavas kvalitātei un izņēmuma gadījumos var provocēt ģeoloģisko risku rašanos (skat. 5. tabulu). Līdzekļu piesaiste kultūr- vēsturiski nozīmīgiem objektiem un teritorijām tos sakārtojot un padarot par atbilstošu pakalpojumu sniegšanas vietu, veiksmīgu un piemērotu rīcību gadījumā, var sniegt ļoti nozīmīgu pienesumu atbilstošo objektu un teritoriju saglabāšanā, popularizēšanā un to vērtības celšanā.

5. tabula. Pasākuma apakšaktivitātes ietvaros atbalstāmo aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitāte:	Ietekmes nozīmīgums							
Jaunu mikrouzņēmumu radīšana šādās nozarēs:								
<ul style="list-style-type: none"> Nelauksaimnieciskā ražošana 	+2	-1/+1	-1	-1	0	+1	0	0
<ul style="list-style-type: none"> Pakalpojumu sniegšana 	-1	-1	-1	0	0	+1	+1	+2

6.2.5. Pasākuma “Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” apakšaktivitāte: Uzņēmējdarbības attīstība ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām laukos

Apakšaktivitātes mērķis:

Uzlabot un pilnveidot nelauksaimnieciska rakstura uzņēmējdarbību lauku teritorijā, dažādot lauksaimniecības darbības ar nelauksaimnieciska rakstura nodarbēm, nodrošināt nelauksaimniecisko nozaru attīstību un veicināt nodarbinātību lauku teritorijā.

Apakšaktivitātes ietekme uz vidi

Mazo lauku saimniecību nespēja attīstīt konkurētspējīgu uz tirgu orientētu ražošanas attīstību veicina potenciālo lauku uzņēmēju vēlmi pārtraukt darbu ne tikai lauksaimniecības nozarē bet lauku teritorijā kopumā, kas var radīt lauku teritoriju un apdzīvotu vietu apdzīvotības samazināšanos līdz kritiski zemam līmenim, rada daudzveidīgus vides riskus, kas saistīti ar degradētu teritoriju un neapsaimniekotu objektu skaita pieaugumu. Tas nozīmē, ka plānotā apakšaktivitāte netiešā veidā var radīt ļoti būtisku pienesumu Latvijas vides un dabas kvalitātes saglabāšanā un potenciālo vides problēmu novēršanā. Tiešās ietekmes ir uzskatāmas par maznozīmīgām un ir aprakstītas pie iepriekšējās apakšaktivitātes.

Ņemot vērā, ka novērtēt netiešo ilgtermiņa ietekmju nozīmīgumu nav iespējams nezinot konkrētus uzņēmumu profilus un teritoriālo izplatību, ietekmes kopumā tiek vērtētas kā neitrālas vairumā pozīciju (skat. 6. tabulu).

6. tabula. Pasākuma apakšaktivitātes ietvaros atbalstāmo aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Mikrouzņēmumu attīstība	+1	0	+1/-1	0	0	0	+1	+1
Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošana	+2	0	+1/-1	0	+1	+1	+2	+2

6.2.6. Pasākums „Natura 2000 mežiem un laukiem”

Pasākuma mērķis:

- Meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšana sabiedrības interesēs mežos un meža zemēs, kas nodrošina direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu;
- Videi draudzīgu lauksaimniecisko un mežsaimniecisko darbību nodrošināšana teritorijās, kurās pastāv saimnieciskās darbības ierobežojumi saistībā ar Direktīvu 2009/147/EEK un 92/43/EEK īstenošanu.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākums tieši vērsts uz tādu darbību novēršanu, kas varētu tieši negatīvi ietekmēt bioloģisko daudzveidību mežos, pastāvīgajās pļavās, ganībās un saistītajās teritorijās. Līdztekus šai tiešajai ietekmei ir sagaidāms, ka tiks saglabātas augšanas apstākļu ziņā atšķirīgas mežu platības, kas palielina meža kā ekosistēmas stabilitāti un mazina mežsaimnieciskos riskus. Īpašas, sugu ziņā bagātas vecu mežu un pastāvīgo pļavu teritorijas ir ainaviski vērtīgas, nodrošina virszemes ūdensobjektu hidroģeoloģisko režīmu stabilitāti, zināmā mērā arī mazina ar pazemes ūdeņu piesārņošanu saistītus riskus (skat. 7. tabulu).

7. tabula. Pasākuma ietvaros atbalstāmo aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitāte:	Ietekmes nozīmīgums							
Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem privātajos mežos un meža zemēs, nodrošina direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu	+3	0	+2	+1	+1	0	+1	0
Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem pastāvīgās pļavās un ganībās, kuras ir iekļautas Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju – NATURA 2000 sarakstā un, kurās pastāv saimnieciskās darbības ierobežojumi saistībā ar Direktīvu 2009/147/EEK un 92/43/EEK īstenošanu	+3	0	+1	0	0	0	+1	0

6.2.7. Pasākums: Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko mežam nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi

Pasākuma mērķi:

- Ilgtspējīga meža zemes izmantošana, atjaunojot mežsaimniecības ražošanas potenciālu pēc meža ugunsgrēkiem un dabas katastrofām;
- Pilnveidot meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringu Latvijas mežos.

Pasākuma ietekme uz vidi

Atbalstīto aktivitāšu rezultātā paaugstināsies meža platību mežrūpnieciskā vērtība un mazināsies mežsaimnieciskie riski. Ugunsgrēku un/vai dabas katastrofu skarto mežaudžu atjaunošana pozitīvi ietekmēs ainavas kvalitāti, augsnes noturību pret eroziju, kā arī atjaunojoties ikgadējam pieaugumam pastiprinās atmosfēras oglekļa piesaisti. Ugunsdrošības profilaktiskie pasākumi samazinās mežsaimnieciskos riskus.

Jāņem vērā, ka neatjaunotās dabas katastrofās cietušās meža teritorijās īsā un vidējā termiņā notiek bioloģiskās daudzveidības palielināšanās, kas atjaunošanas pasākumu rezultātā nebūs tik izteikta. Ņemot vērā, ka profilaktiskie mežsaimnieciskos riskus mazinošie pasākumi tiešu ietekmi nerada, kopumā sagaidāmā ietekme uz vidi vairumā pozīciju tiek vērtēta kā neitrāla (skat. 8. tabulu).

Paredzamais atbalsta apjoms meža atjaunošanai pēc katastrofām un ugunsgrēkiem pilnībā sasniedzot pasākumā noteikto mērķi varētu būt attiecināms uz 1250 ha meža kopplatību. Jāņem vērā, ka valstī kopumā, atbilstoši iepriekšējiem novērojumiem uz visu plānošanas dokumenta periodu meža ugunsgrēku un citu dabas katastrofu skarto mežu platība varētu sasniegt 2000 ha. Atbalsta relatīvi nelielais apjoms ļauj samazināt negatīvo vērtējumu par ietekmi uz bioloģisko daudzveidību.

8. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana	0	0	0	0	0	0	0	0
Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana	-2	+1	0	0	+1	0	+1	0

6.2.8. Pasākums: Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai

Pasākuma mērķis:

Pasākuma mērķis ir uzlabot privāto mežu ekosistēmu potenciālu, palielinot oglekļa piesaistes apjomu mežaudzēs, uzlabot to pielāgošanos klimata pārmaiņām un mazināt klimata pārmaiņu sekas, kā arī paaugstināt zemes izmantošanas produktivitāti un rentabilitāti. Palielināt CO₂ piesaisti, ieaudzējot produktīvu mežu, pilnveidot zemes efektīvu izmantošanu, saglabājot bioloģisko daudzveidību un vietējās ainavas rekreācijas un estētiskās īpatnības.

Pasākuma ietekme uz vidi

Meža apsaimniekošanas rīcības, kas orientētas uz mežaudžu ražības palielināšanu vairumā gadījumu var nodrošināt arī lielāku atmosfēras oglekļa piesaisti. Sakarā ar iespējamajām klimata pārmaiņām par nozīmīgu uzskatāma mežaudžu spēja pielāgoties ekstrēmām dabas parādībām un biežākām līdzšinēji Latvijā reti novērotām hidrometeoroloģiskām parādībām. Konkrētajiem apstākļiem atbilstoši ierīkota un uzturēta mežaudze stabilizē augsnes pret eroziju, izlīdzina hidroģeoloģiskos režīmus, uzlabo ainavas kvalitāti (skat. 9. tabulu). Netiešā veidā un ilgtermiņā ražīgāku mežaudžu veicināšana var ietekmēt kurināmā lietošanas tendences palielinot malkas un šķeldas lietojumu fosilo neatjaunojamo energoresursu vietā, kas vērtējams kā CO₂ bilanci atmosfērā uzlabojošs process. Par risku bioloģiskajai daudzveidībai ir uzskatāma pastiprināta bioloģisko mežsaimniecības risku mazināšana un mežaudžu ražības kā izšķiroši nozīmīgākā meža parametra akcentēšana. Par būtiskiem riskiem uzskatāma arī organisko vielu un augu barības vielu izskalošanās pastiprināšanās, kas var attīstīties veicot kailcirtes mazvērtīgo mežaudžu un valdošās koku sugas nomaiņu pāraugušās baltalkšņu audzēs.

Jaunaudžu kopšanas pozitīvā ietekme uz konkrētas teritorijas kopējo bioloģisko produktivitāti un līdz ar to arī CO₂ piesaisti **ilgtermiņā** nav viennozīmīgi pierādīta. Dažādos apstākļos un situācijās ir iespējama ļoti atšķirīga mežaudzes reakcija. Pastāv alternatīvas mežsaimniecības koncepcijas, kuras lielāku bioloģisko produktivitāti piedēvē mežaudzēm ar dažāda vecuma un sugu kokiem, turklāt dažādu sugu koku un citu meža floras pārstāvju sakņu sistēmas pozitīva

ietekme uz nogāžu stabilitāti nav viennozīmīgi pierādīta un ir ļoti lielā mēra atkarīga no dažādiem abiotiskiem faktoriem.

Pasākuma aktivitāšu kopējā ietekme gan īsā termiņā (ieviešana), gan ilgtermiņā (pāraugušu lapu koku daudzuma samazināšanās) var būt nozīmīgi negatīva attiecībā gan uz bioloģisko daudzveidību, gan ūdeņu kvalitāti, gan, atsevišķos gadījumos, arī uz augšņu kvalitāti. Par citu LAP 2020 trūkumu, kas rada zināmus draudus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai mežos var uzskatīt tādu atbalsta pasākumu nosacījumu trūkumu, kas atbalsta saņēmējiem paredzētu nepieciešamību uzturēt labvēlīgu mežu vecumstruktūru.

Pasākuma aktivitātēm sagaidāma zināma negatīva ietekme uz dabisko ainavu, tomēr šā negatīvā vērtējuma intensitāti samazina tas, ka LAP 2020 atbalsts kopā pa visu Latviju šim pasākumam maksimāli izpildoties varētu būt attiecināms tikai uz 31000 ha (ieskaitot jaunaudžu kopšanu).

Ņemot vērā ļoti būtiskās atšķirības iespējamajos scenārijos, kopējā ietekme vairumā pozīciju ir jāvērtē neitrāli.

Jānorāda, ka pasākuma ieviešanas iespējamās negatīvās sekas daļēji tiek kompensētas citos LAP2020 pasākumos.

9. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Jaunaudžu kopšana (sastāva kopšana mākslīgi un dabiski atjaunotās un ieaudzētās mežaudzēs) un atzarošana	-1	0	0	0	0	0	-1	0
Mazvērtīgu mežaudžu nomaiņa (ietver mazvērtīgu mežaudžu nomaiņu neproduktīvu mežaudžu aizstāšanu ar produktīvām audzēm no ciršanas noteikumiem)	-2	0	0	0	+1	0	-1	0
Valdošās koku sugas nomaiņa pāraugušās apšu un baltalkšņu audzēs	-2	0	0	0	+1	0	-2	0

6.2.9. Pasākums: Meža ieaudzēšana

Pasākuma mērķis:

CO₂ piesaistes palielināšana, ieaudzējot produktīvu mežu, un zemes efektīva izmantošana, saglabājot bioloģisko daudzveidību un vietējās ainavas rekreācijas un estētiskās īpatnības.

Pasākuma ietekme uz vidi

Veicinot mežaudzes izveidošanu mazproduktīvās vai citādi lauksaimniecībai nepiemērotās platībās, tiek ielikts pamats efektīvākai zemes izmantošanai nākotnē, vienlaicīgi samazinot arī

augšnes eroziju un citus ar ģeoloģisko procesu reaktivizāciju saistītus riskus. Nav izslēgts, ka lauksaimniecībā neizmanto zemju pirmreizējā apmežošana var radīt vērtīgas mežaudzes, kas aktīvāk veic atmosfēras oglekļa piesaisti un atsevišķos gadījumos pat veicina bioloģiskās daudzveidības palielināšanos bijušo krūmāju teritorijās. Nevar izslēgt arī nozīmīgu negatīvu ietekmju rašanos, jo pasākuma ieviešanas nosacījumos trūkst nepārprotami definētu kritēriju, kas ļautu identificēt un kategorizēt neizmanto LIZ, kā arī pašvaldību teritorijas plānojumi neregulē apmežošana. Esošā situācija paver dažādas interpretācijas iespējas pasākuma ieviešanas procesā, radot iespēju to piemērot neparedzētās teritorijās.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar paredzēto pasākumu aprakstu meža ieaudzēšana tiks veikta saglabājot savrup augošus kokus un krūmus, koku grupas un rindas un alejas, apmežojot ūdenstece aizsargjoslā un ņemot vērā mežaudzes koku sugu sastāva ierobežojumus, neveicot augšnes apstrādi tērcēs, pārmitrās vietās, mikroieplakās u.c. īslaicīga negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību skartajās teritorijās nav sagaidāma (skat. 10. tabulu).

Atbalsts netiek paredzēts mežā ieaudzēšanai BVZ teritorijās un meža laucēs, NATURA2000 un citās ĪADT. Vērtējot projektus, priekšroka tiks dota tādiem, kuru ietvaros meža ieaudzēšana paredzēta platībās ar augstāku augšnes erozijas attīstības risku un/vai zemāku augšnes auglību.

Pasākums paredz atbalstīt apmežošana 6000 ha kopplatībā, kas veido relatīvi nelielu daļu (aptuveni 2%) no esošajām lauksaimnieciskajai ražošanai mazpiemērotajām un atsevišķos gadījumos jau aizaugšanas sākumstadijā esošām platībām Latvijā un tāpēc negatīvā ietekme uz bioloģisko daudzveidību netiek vērtēta kā ļoti būtiska un nozīmīga.

CO₂ piesaistes būtiskumu patlaban aktīvi diskutē dažādos līmeņos. LAP 2020 tiek uzsvērta pielāgošanās nepieciešamība klimata pārmaiņu radītajiem jaunajiem riskiem. Meža „ražības” paaugstināšanas pasākumi atrauti no nepieciešamības uzturēt dabas vērtībām labvēlīgu mežu vecumstruktūru var radīt apgrūtinātas pielāgošanās varbūtību nākotnē sagaidāmām ekstrēmām hidrometeoroloģiskām parādībām.

10. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana	+2/-2	+1	+1	0	+1	+1	+1/-1	0
Meža ieaudzēšana un kopšana	+2/-1	+1	+1	0	+1	+1	+1/-1	0

6.2.10. Pasākums: Ražotāju grupas

Pasākuma mērķis:

Nodrošināt iespējas tās grupu biedriem uz sadarbības principiem realizēt savā saimniecībā saražoto produkciju, atbalstīt savus biedrus efektīva ražošanas procesa nodrošināšanā, produkcijas realizācijas sagatavošanā (pirmapstrāde, fasēšana, pārstrāde u.c.) un realizācijas

procesā, tādējādi samazinot izmaksas gan preces ražošanas procesā, gan tās nogādāšanā līdz patērētājam. Šī prasība nostiprināta nacionālajos normatīvajos aktos.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākumam nav paredzama tieša ietekme uz vidi ieviešanas procesā. Sagaidāmas vidēja un ilga termiņa netiešas galvenokārt nebūtiskas sekundāras ietekmes, kas, domājams, būs savstarpēji kompensējošas, tāpēc vērtējamas kā neitrālas (skat. 11. tabulu). Ņemot vērā, ka novērtēt netiešo ilgtermiņa ietekmju nozīmīgumu nav iespējams nezinot konkrētus ražotāju grupu profilus un teritoriālo izplatību, ietekmes kopumā nav iespējams novērtēt. Var pieņemt, ka pēc atbalsta saņemšanas ražošanas mērogs un intensitāte pieaugs, kā arī izmainīsies ražošanas struktūra, lai tas radītu nebūtisku pieaugumu slodzē uz vidi. Par potenciāli kompensējošu var uzskatīt ražošanas un citu stadiju modernizāciju, kas novērsīs daļu no esošajām vides problēmsituācijām.

11. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitāte:	Ietekmes nozīmīgums							
Grupu administratīvā darbība un saimnieciskā darbība, nodrošinot ražošanas un produktu pielāgošanu tirgus prasībām, kopīgu preču laišanu tirgū, tostarp sagatavošanu pārdošanai, pārdošanas centralizāciju, piegādi vairumtirgotājiem un vienotu noteikumu izstrādi attiecībā uz ražošanas informāciju	0	0	0	0	+1	0	0	0

6.2.11. Pasākums: Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos

Pasākuma mērķis:

Veicināt pievadceļu attīstību lauku teritorijā prioritāri nodrošinot ar lauksaimniecisko ražošanu saistītās darbības.

Pasākuma ietekme uz vidi

Ceļu rekonstrukcija, ciematu teritoriju labiekārtošana un ar citiem pamatpakalpojumiem saistītu infrastruktūras objektu rekonstrukcija būtiski pozitīvi ietekmēs ainavas kvalitāti. Teritoriju labiekārtošana un ar ceļiem saistīto meliorācijas sistēmu sakārtošana daļēji var uzlabot situāciju lietus notekūdeņu savākšanā un novadīšanā, rezultātā samazinot ar virszemes ūdensobjektu un pazemes ūdeņu nesējhorizontu piesārņošanas saistītos riskus. Atbilstošs vietējas nozīmes ceļu tīkls ar piemērotu segumu un labu kvalitāti samazina satiksmes negadījumu risku, degvielas un smērvielu patēriņu un tehnikas nolietojuma intensitāti, kas

rezultēsies tiešās un netiešās pozitīvās ietekmēs vairākās ar vidi saistītās pozīcijās (skat. 12. tabulu)

12. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitāte:	Ietekmes nozīmīgums							
Komersantu pievadceļi pēc kvotu principa pašvaldībām, kur kvota tiek izdalīta uz pašvaldību noteiktajiem fiziskajiem novadu kilometriem	-1	+1	+1	+1	+1	0	+2	+1

6.2.12. Pasākums: Vietējās attīstības stratēģijas

Pasākuma mērķi:

- Sniegt atbalstu lauku kopienu ilgtspēju veicinošām vietējās attīstības iniciatīvām, kas ir saskaņotas ar Lauku attīstības programmu 2014. – 2020.gadam un iekļautas vietējo rīcības grupu izstrādātajās vietējās attīstības stratēģijās, tādējādi nostiprinot LEADER pieeju, kas uzlabo sociālo un cilvēkkapitālu laukos, kā arī veido labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju apmeklēšanai;
- Sekmēt tādu pārvaldības mehānismu attīstību vietējā līmenī, kas balstīti uz iekļaujošiem vienlīdzīgas partnerības principiem un rada pievienoto vērtību teritorijas un vietējās sabiedrības potenciālam;
- Veicināt starpsektorālu sadarbību vietējās attīstības potenciāla un resursu ilgtspējīgai izmantošanai.

Pasākuma ietekme uz vidi

Virzība uz pasākumā noteiktajiem mērķiem un vajadzībām (dabas taku un bērnu laukumiņu veidošana, ēku renovācija u.c. veida zināšanu apguves veicināšana), kā arī to sasniegšana neradīs tiešu ietekmi uz vidi. Sagaidāmas vidēja un ilga termiņa netiešas dažāda būtiskuma pakāpes sekundāras ietekmes, kas, domājams, būs savstarpēji kompensējošas, tāpēc vairumā pozīciju vērtējamas kā neitrālas kopumā dominējot pozitīvam efektam, ko radīs kopējā saskarsmes ar vidi iespēju un zināšanu līmeņa pieaugums un saistība ar iegūto zināšanu un prasmju pielietošanu, iespēju paplašināšanos un „vides apzināšanās” kāpumu. Veicinot vietējo resursu prasmīgu izmantošanu dažādās saimnieciskajās aktivitātēs, tostarp teritorijās, kurās ir apgrūtināta lauksaimnieciskā darbība, tiks panākta šo teritoriju un tajās esošo objektu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanās, kā rezultātā pozitīvi tiks ietekmētas ainavas un, iespējams, arī kultūrvēsturiskais mantojums (skat. 13. tabulu).

13. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	0	0	0	0	0	0	+2	+2
Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas. Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana	0	0	0	0	0	0	+2	+2
Starpterritoriālā un starpvalstu sadarbība. Vietējās attīstības stratēģijas 2014. – 2020. sagatavošanas atbalsts	0	0	0	0	0	0	0	0

6.2.13. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 1. Apakšpasākums: Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas

Pasākuma mērķis:

Veicināt sabiedrības iesaisti vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvās, tādā veidā radot jaunas vērtības vietējā sabiedrībā, produktīvāk izmantojot vietējos resursus, sekmējot sadarbību un vietējo patēriņu, attīstot jaunus uzņēmējdarbības modeļus, kas paaugstina lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves kvalitāti, konkurētspēju un vietējās teritorijas sociālekonomisko attīstību.

Pasākuma ietekme uz vidi

Virzība uz pasākumā noteiktajiem mērķiem un vajadzībām, kā arī to sasniegšana neradīs tiešu ietekmi uz vidi. Sagaidāmas vidēja un ilga termiņa netiešas dažāda būtiskuma pakāpes sekundāras ietekmes, kas, domājams, būs savstarpēji kompensējošas, tāpēc vairumā pozīciju vērtējamas kā neitrālas kopumā dominējot pozitīvam efektam, ko radīs kopējā zināšanu līmeņa pieaugums un saistība ar iegūto zināšanu un prasmju pielietojumu, iespēju paplašināšanos un „vides apzināšanās” kāpumu (skat. 14. tabulu). Novēršot situāciju, kurā produkti un pakalpojumi, kurus varētu radīt vietējā kopienā, tiek „importēti”, tiks nodrošināta racionāla investīciju un citu resursu aprīte, potenciāli samazinot energoresursu patēriņu.

14. tabula. Apakšpasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošu produktu un pakalpojumu attīstīšana, kā arī ar produktu un pakalpojumu realizēšana tirgū (piemēram, pamatlīdzekļu iegāde, produkta zīmola izstrāde u.tml.)	+1	0	0	0	0	0	0	0
Vides, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, radīšana, labiekārtošana (piemēram, tirdzniecības vietas izveide), jaunu realizācijas veidu īstenošana (piemēram, jauna tiešās tirdzniecības pakalpojuma izveide)	+1	0	0	0	0	0	+1	0
Darbinieku produktivitātes kāpināšana (piemēram, apmācības mājražotājiem) un kvalitatīvu darba apstākļu izveide, uzlabošana (piemēram, attālinātās nodarbinātības centru izveide)	0	0	0	0	+1	0	0	0
Sadarbības un kooperācijas starp vietējiem ražotājiem stiprināšana, kā arī vietējā patēriņa veicināšana (piemēram, vietējās pārtikas festivāla organizēšana)	0	0	0	0	+1	0	+1	+2
Veicināt vietējās ekonomikas stiprināšanu ar LEADER pieeju	0	0	0	0	0	0	0	0

6.2.14. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 2. Apakšpasākums: Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas

Pasākuma mērķis:

Veicināt sabiedrības iesaisti vietējā dabas, fiziskā, sociālā, cilvēkkapitāla stiprināšanas un kultūras kapitāla stratēģiskas un ilgtspējīgas izmantošanas un attīstības iniciatīvās, tādā veidā paaugstinot lauku iedzīvotāju drošumspēju, vietas potenciālu un pievilcību, kas var kļūt par priekšnosacījumu jaunu integrētu tūrisma, kultūras, veselības un citu saistītu pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstībai atbilstoši vietējās attīstības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanai, tādējādi sekmējot sadarbību starp dažādām iedzīvotāju grupām, kā arī veicinot iedzīvotāju motivāciju izvēlēties atbilstošo teritoriju par savu dzīves vietu.

Pasākuma ietekme uz vidi

Virzība uz pasākumā noteiktajiem mērķiem un vajadzībām, kā arī to sasniegšana vairumā pozīciju neradīs tiešu ietekmi uz vidi. Sagaidāmas vidēja un ilga termiņa tiešas un netiešas dažāda būtiskuma pakāpes pozitīvas ietekmes, ko radīs kopējā zināšanu līmeņa pieaugums un saistība ar iegūto zināšanu un prasmju pielietošanu, iespēju paplašināšanos un „vides apzināšanās” kāpumu (skat. 15. tabulu). Iesaistot iedzīvotājus teritorijas, t.sk., dabas un

kultūras objektu labiekārtošanā, kā arī maza apjoma infrastruktūras radīšanā vai attīstībā, kas uzlabo lauku dzīves telpu un padara to draudzīgāku un pievilcīgāku gan vietējiem iedzīvotājiem, īpaši ģimenēm, gan teritorijas apmeklētājiem ilgākā laika periodā ir iespējams panākt lielāku dažādu sabiedrības grupu atbalstu vides un dabas aizsardzībai.

15. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide (t.sk. jauna būvniecība un rekonstrukcija) vietējās teritorijas sakārtošanai, pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai	+1/-1	+1	+2	+1	0	+1	+2	+1
Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide (t.sk. jauna būvniecība un rekonstrukcija) sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, sociālo aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laikā pavadīšanas aktivitāšu) dažādošanai	+2	0	0	0	0	0	+2	+2
Citas aktivitātes, kuru mērķis ir veicināt sakārtotas vietējās teritorijas izveidošanu un nodrošināt lauku iedzīvotāju drošumspēju ar LEADER pieeju	0	0	0	0	0	0	+2	+1

6.2.15. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 3. Apakšpasākums: Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība

Pasākuma mērķis:

Veicināt nacionālā un starptautiskā līmenī kvalitatīvu zināšanu un pieredzes nodošanu un iegūšanu vietējiem iedzīvotājiem aktuālu jautājumu risināšanā, kā arī jaunu un inovatīvu sadarbības ideju īstenošanā.

Pasākuma ietekme uz vidi

Virzība uz pasākumā noteiktajiem mērķiem un vajadzībām, kā arī to sasniegšana neradīs tiešu ietekmi uz vidi. Sagaidāmās vidēja un ilga termiņa netiešas dažāda būtiskuma pakāpes ietekmes, domājams, būs savstarpēji kompensējošas, tāpēc vairumā pozīciju vērtējamas kā neitrālas (skat. 16. tabulu).

16. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Starpteritoriālā sadarbība starp vietējām rīcības grupām nacionālajā līmenī	0	0	0	0	0	0	0	0
Starptautisku sadarbību starp vietējām rīcības grupām Eiropas Savienības dalībvalstīs un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieeju līdzīgas aktivitātes	0	0	0	0	0	0	0	0

6.2.16. Pasākuma „Vietējās attīstības stratēģijas” (LEADER pieejas īstenošanas ietvaros) 4.apakšpasākums: Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana

Pasākuma mērķis:

Sekmēt efektīvu VRG darbību vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā, uzraudzībā un aktualizēšanā, tādējādi nodrošinot vietējās teritorijas attīstības procesa nepārtrauktību. Nodrošināt VRG sadarbību vietējās attīstības procesiem nozīmīgu jautājumu risināšanā reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmenī. Kā arī veicināt vietējās sabiedrības pieredzes apmaiņu un pilnvērtīgu līdzdalību vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā, nodrošinot tam nepieciešamo informāciju, zināšanas un citus resursus.

Pasākuma ietekme uz vidi

Apakšpasākuma mērķu sasniegšana neradīs tiešu ietekmi uz vidi. Sagaidāmās vidēja un ilga termiņa netiešas dažāda būtiskuma pakāpes ietekmes, domājams, būs savstarpēji kompensējošas, tāpēc vairumā pozīciju vērtējamas kā neitrālas (skat. 17. tabulu).

17. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanas un prasmju apguves izmaksu segšana	0	0	0	0	0	0	0	0

6.2.17. Pasākuma „Agrovide un klimats” 1. apakšpasākums: „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”

Apakšpasākuma mērķis:

Veicināt bioloģiski daudzveidīgo zālāju saglabāšanu, savvaļas augu, dzīvnieku, putnu populāciju un ainavas uzturēšanu apsaimniekotajās lauksaimniecībā izmantojamās zemes bioloģiski vērtīgo zālāju platībās.

Apakšpasākuma ietekme uz vidi

Turpinot nodrošināt atbalstu BVZ teritoriju apsaimniekotājiem primāri tiks veicināta esošo BVZ prasībām atbilstošu objektu saglabāšana, dodot ļoti ievērojamu pienesumu sugu daudzveidības, ainavu daudzveidības, virszemes ūdeņu kvalitātes un zināmā mērā arī augšņu kvalitātes aizsardzībā. Atbilstoši uzturētas BVZ teritorijas upju un ezeru palienēs īpašos apstākļos var mazināt arī ar pavasara paliem saistīto plūdu risku, kā arī mazināt ar pavasara sniega kušanas ūdeņiem upēs nonākošo smakgraudaino sanešu apjomu.

Pienesums bioloģiskās daudzveidības (attiecināms gan uz floru, gan faunu) saglabāšanā ir pašsaprotami pozitīvs (skat. 18. tabulu), jo ekstenšīvas teritorijas apsaimniekošanas rezultātā tiek panākta gan reto un aizsargājamo augu sugu saglabāšanās un atradņu paplašināšanās, gan mazāk tiek traucēta pļavām raksturīgo putnu sugu ligzdošana. Cita starpā tiek saglabāta apkārtējo dabas teritoriju ekoloģiskā integritāte. Pozitīvo ietekmi mērenāku rada vēls pļaušanas termiņš, kas iespējams kā kompromiss starp saimnieciskajām un bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas vajadzībām, bet nav optimāls BVZ kvalitātei.

Tradicionāli Latvijā par ainaviski vērtīgāku tiek uzskatīta tāda zālāju apsaimniekošana, kuru raksturo lopu ganāmpulki, siena kaudzes, atsevišķi mazie ainavas elementi (koki, laukakmeņi kaudzes, sīkie ūdensobjekti u.c.), kas sasniedzot apakšpasākuma mērķi arvien plašākā apjomā varētu tikt nodrošināts.

18. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes zālāju uzturēšana videi draudzīgā veidā ekstenšīvi noganot vai ekstenšīvi pļaujot	+2	0	+1	0	0	+1	+2	0

6.2.18. Pasākuma „Agrovide un klimats” 2. apakšpasākums: „Integrētās dārzkopības ieviešana un veicināšana”

Apakšpasākuma mērķis:

Veicināt integrēto augu aizsardzības metožu izmantošanu dārzkopībā, lai samazinātu ar augu aizsardzības līdzekļu lietošanu saistīto risku cilvēku un dzīvnieku veselībai un ietekmi uz vidi un samazinātu mēslošanas līdzekļu lietošanu.

19. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Atbalsts lauksaimniekiem, kuri, dārzkopības produktu audzēšanā, pielieto vairākas papildmetodes virs obligāti noteiktajām prasībām integrētās augu aizsardzības ietvaros	+2	0	+3	0	+1	+1	0	0

Apakšpasākuma ietekme uz vidi

Apakšpasākuma rezultātā panākot apjomā mazāku un konkrētiem apstākļiem piemērotāku mēslošanas līdzekļu izmantošanu, var tikt samazināta biogēnā piesārņojuma nonākšana virszemes ūdensobjektos un gala rezultātā – Baltijas jūrā. Tas nozīmē, ka šo apakšpasākumu var uzskatīt par vienu no pozitīvi nozīmīgākajiem pārrobežu piesārņojuma izplatības kontekstā. Ilgtermiņā ir iespējams sagaidīt arī augšņu kvalitātes (struktūra, ķīmiskais sastāvs, piesārņojuma līmenis (nepielietojot ķīmiski sintezētus augu aizsardzības līdzekļus, samazinās biocīdu atlieku daudzums vidē)) uzlabošanos skartajās teritorijās, ja tradicionāli intensīvās mēslošanas vietā tiek izmantotas integrētās agrotehniskās (un citas) metodes (skat. 19. tabulu).

6.2.19. Pasākuma „Agrovide un klimats” 3. apakšpasākums: „Videi draudzīgas saimniekošanas veicināšana”

Apakšpasākuma mērķi:

- veicināt videi draudzīgu saimniekošanas metožu izmantošanu lauksaimnieciskajā darbībā, bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un vērtību palielināšanu, lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma samazināšanu ūdenī un augsnē;
- paaugstināt lauksaimniecības produkcijas ražotāju informētību par videi draudzīgām lauksaimnieciskās darbības metodēm;
- veicināt resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Apakšpasākuma ietekme uz vidi

Atbalsts lauksaimniecisko aktivitāšu virzīšanai prom no intensīvās saimniekošanas metodēm uz mūsdienu vides un dabas aizsardzības jomas konjunktūrai atbilstošām saimniekošanas metodēm ir uzskatāms gan par kompromisu dažādu tiešu un netiešu galvenokārt ilgtermiņa ieguvumu vārdā, gan par ieguldījumu plašāku nākotnes saimniekošanas iespēju vārdā, resurstaupības kontekstā.

Apakšpasākums sasaucas ar pārējiem „Agrovide un klimats” apakšpasākumiem, kā arī citām LAP 2020 atbalstītām aktivitātēm, un to integrētas ieviešanas pozitīvais ieguvums kopumā paliellinās atsevišķu apakšpasākumu pienesumu summu.

Vides stāvokļa uzlabošanās vai esošo dabas un vides vērtību saglabāšanās sagaidāma gandrīz visos vides komponentu/konteksta rādītāju sektoros (skat. 20. tabulu). Blakus galvenajiem mērķiem, nebūtiska pozitīva ietekme iespējama arī ģeoloģisko risku mazināšanā (nogāžu apsaimniekošana un saistītais erozijas risks, biogēnu piesārņojums upēs un saistītais plūdu risks vasaras lietusgāzēs) un klimata pārmaiņu seku mazināšanā (ekstensīva saimniekošana tiek uzskatīta par elstīgāku ekstrēmu laikapstākļu epizožu gadījumos).

20. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Videi draudzīga lauksaimnieciskā darbība	+2	+1	+3	+1	+1	+2	+1	0

6.2.20. Pasākums: Bioloģiskā lauksaimniecība

Pasākuma mērķis:

Pasākuma mērķis ir sekmēt bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanu, veicinot bioloģiskās lauksaimniecības metožu pielietošanu apsaimniekotajās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platībās.

Apakšpasākuma ietekme uz vidi

Pasākums sasaucas ar pasākumu „Agrovide un klimats”. Tos vieno kopīgs virsmērķis vūn radniecīgas atbalstāmās aktivitātes.

Atbalsts saimniecībām, kuras darbojas atbilstoši BL metodēm, kā arī tām, kurās šo praksi ievieš, ilgtermiņā veicinās augsnes kvalitātes parametru uzlabošanu un būtiski samazinās virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojumu no lauksaimniecības platībām (biogēnie elementi, biocīdi, smalko frakciju minerāldaļiņas). Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās agrotehniskās un citas metodes parasti rada mazākus traucējumus dabas vidē, nodrošinot labākas iespējas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai gan tieši skartajās teritorijās, gan reģionā kopumā. Tiek uzskatīts, ka mazās un vidējās lauku saimniecības, kurās saimniekošana notiek atbilstoši BL principiem, ir ainaviski vērtīgākas jo labāk nodrošina mazo ainavas elementu saglabāšanu un kopumā labāk atbilst vēsturiskajai Latvijas lauku kultūrainavai.

Ieviešot BL atbilstošas metodes, tostarp: augu maiņu, samērīgu lauksaimniecības dzīvnieku skaitu un organisko mēslošanas līdzekļu izmantošanu noteiktās nepiesārņojošās normās, tiks samazināts ar biogēnu noteces no lauksaimniecības platībām saistītais risks. Tas nozīmē virszemes un pazemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, eutrofikācijas palēnināšanos un labāku vides spēju pielāgoties klimata maiņas radītajiem izaicinājumiem (skat. 21. tabulu).

BL prasības nepieļauj ķīmiski sintezētu biocīdu izmantošanu, kas nozīmē vides kvalitātes rādītāju uzlabošanu vairākās pozīcijās īpaši akcentējot bioloģisko daudzveidību un augsnes kvalitāti.

21. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Atbalsts saimniecībām, kuras, apsaimniekojot lauksaimniecībā izmantojamo zemi ražo bioloģiskās lauksaimniecības produktus vai pāriet uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu	+2	0	+2	+1	+1	+2	+1	0

6.2.21. Pasākums: Maksājumi saimniecībām ar dabas ierobežojumiem

Pasākuma mērķis:

Veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību, teritorijās, kurās ir apgrūtināta lauksaimnieciskā darbība.

Apakšpasākuma ietekme uz vidi

Veicinot saimnieciskās aktivitātes teritorijās, kurās pastāv dažādi dabas radīti ierobežojumi, var tikt radītas daudzveidīgas gan pozitīvi, gan negatīvi vērtējamas sekas. Esošo lauku saimniecību nespēja brīvajā tirgū konkurēt ar labvēlīgāko apvidu saimniecībām neļauj tām atbilstoši attīstīties un var novest pie saimniecisko aktivitāšu samazināšanas vai pilnīgas pārtraukšanas. Tas var novest pie darba un peļņas iespēju izzušanas vietējās kopienās ne tikai lauksaimniecības nozarē bet lauku teritorijā kopumā, liekot iedzīvotājiem doties darba meklējumos uz lielajām pilsētām vai ārvalstīm (depopulācijas risks). Pamestas un neapsaimniekotas lauku mājas, citas būves un infrastruktūras elementi rada daudzveidīgus degradētām teritorijām raksturīgus vides riskus. Var secināt, ka plānotā apakšaktivitāte netiešā veidā var radīt ļoti būtisku pienesumu Latvijas vides un dabas kvalitātes saglabāšanā un minēto vides problēmu novēršanā. Pasākuma aktivitātes rezultātā tiks panākta saistīto teritoriju un tajās esošo objektu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanās, kā rezultātā pozitīvi tiks ietekmētas ainavas un, iespējams, arī kultūrvēsturiskais mantojums.

Paralēli pozitīvam pienesumam nevar ignorēt arī acīmredzamos aktivitātes trūkumus dabas aizsardzības kontekstā: ja neieviešanas gadījumā notiktu saimnieciskās aktivitātes izbeigšanās un depopulācija pēc platības ievērojamās teritorijās, tas radītu īpaši labvēlīgus apstākļus reto un aizsargājamo sugu, kurām cilvēka saimnieciskās aktivitātes tikai traucē, saglabāšanā un dabas teritorijām raksturīgās sukcesijas nodrošināšanā (skat. 22. tabulu).

Nav iespējams pārliecinoši novērtēt to cik lielā mērā negatīvās un pozitīvās ietekmes savstarpēji kompensēsies. Tiešās ietekmes ir uzskatāmas par maznozīmīgām

22. tabula. Pasākuma aktivitāšu sagaidāmās ietekmes uz vidi nozīmīgums

	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski	Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Augšņu kvalitāte	Ainava	Kultūrvēsturiskais mantojums
Aktivitātes:	Ietekmes nozīmīgums							
Atbalsts lauksaimnieciskai darbībai apsaimniekotā lauksaimniecībā izmantojamā zemē teritorijās ar dabas ierobežojumiem	+1/-1	-1	+1/-1	0	0	+1/-1	+1/-1	+1

6.3. Kopējā Programmas pasākumu ietekme uz vidi

Lai veiktu programmas pasākumu sagaidāmās ietekmes uz vidi kopsavilkuma novērtējumu, pasākumu līmenī izdarītie novērtējumi tiek vienkārši (bez svara koeficientiem) summēti vienas ietekmes uz vidi pozīcijas ietvaros. Tabulās izmantotā ietekmju būtiskuma gradācija ir jāsaprot kā kvalitatīvs vērtējums, jo kvantitatīvas analīzes veikšana plašajai dažādo faktoru kopai nav iespējama. Atšķirīgu faktoru (ietekmju veidu) vērtējumi nav objektīvi savstarpēji salīdzināmi, tāpēc to mehāniskai summēšanai nav pamata. Jāņem vērā, ka līdz šim nav izstrādāta metodiskā bāze, kas ļautu klasificēt ietekmes uz vidi novērtējumā izmantotos kritērijus pēc to būtiskuma pakāpes. Tā piemēram, nav iespējams vienās vērtību kategorijās salīdzināt ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, kam piemīt gan ar lietošanu nesaistīta funkcionāla vērtība, gan, netieši, daudzveidīga lietošanas vērtība, ar ietekmi uz ainavu kvalitāti, kam piemīt bieži visai diskutabla un grūti definējama estētiska vērtība, kas faktiski uzskatāma par psihosociālu konstrukciju.

Arī pasākumu un aktivitāšu griezumā svara koeficientu sistēmai (savstarpējai kvantitatīvai salīdzināšanai) nav lielāks pamats kā augstāk aplūkotajā gadījumā, jo daļa aktivitāšu ir saistīta ar noteiktām iedzīvotāju kategorijām, citas – ar noteiktām platībām, vēl citas – ar ekonomiskām aktivitātēm (investīciju apjomu) un tādējādi ir savstarpēji nesalīdzināmas. Ietekmju salīdzinājuma kvantificēšanai būtu iespējams izmantot to līdzekļu apjoma salīdzinājumu, kas plānots atbilstošajam pasākumam, tomēr šis variants būtu pielietojams tikai ar pieņēmumu, ka ieguldīto resursu atdeve visos pasākumos ir vienāda, kas, savukārt, ir mazticams.

Atsevišķi reģistrējot pozitīvo un negatīvo ietekmju summas, redzam, ka visās ietekmju pozīcijās programmas pasākumu sagaidāmā ietekme ir izteikti pozitīva. Vislielākā negatīvo ietekmju summa attiecas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Tas ir izskaidrojams ar to, ka lauksaimniecība ir nozare, kas ļoti plaši saskaras un mijiedarbojas ar dabas sistēmām, tās jūtami ietekmējot. Tomēr programmā paredzētais atbalsts aktivitātēm bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā (pasākums „Agrovide un klimats”, pasākums „Natura2000 maksājumi”, pasākums „Bioloģiskā lauksaimniecība”), kā arī ūdeņu, augsnes un ainavu kvalitātes nodrošināšanā daļēji kompensē augstāk uzskaitītos apdraudējumus. Tas ļauj uzskatīt, ka LAP 2020 nerada nopietnus riskus lielāku dabas vides sistēmu līmenī, kamēr tā sagaidāmais piensums dažādu tautsaimniecības sektoru veicināšanā ir ļoti nozīmīgs. Kopumā

var uzskatīt, ka nav konstatētas tādas negatīvas ietekmes, kas liegtu sistēmiski īstenot Programmā paredzētos pasākumus.

Atsevišķas negatīvās ietekmes būtiskāk var izpausties lokālā līmenī, tāpēc, realizējot noteiktus atbalstāmos pasākumus un aktivitātes konkrētos uzņēmumos vai saimniecībās, ir nepieciešams veikt plānoto darbību potenciālās ietekmes novērtējumu atbilstoši prasībām, kādas nosaka LR tiesību akti saistībā ar ietekmes uz vidi novērtējumu. Šo prasību pareiza piemērošana nodrošina pret būtisku nelabvēlīgu ietekmju realizēšanos (skat. 23. tabulu).

23. tabula. Programmas pasākumu ietekmju apkopojums

	Negatīvo ietekmju summa	Pozitīvo ietekmju summa	Saldo
Bioloģiskā daudzveidība	-18	+ 31	+15
Ģeoloģiskie riski	-7	+ 10	+ 3
Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi	- 10	+ 22	+ 12
Gaisa kvalitāte	- 3	+ 11	+ 8
Klimata pārmaiņas	-1	+ 23	+ 21
Augšņu kvalitāte	-2	+ 18	+ 16
Ainava	- 9	+ 33	+ 24
Kultūrvēsturiskais mantojums	0	+ 17	+ 17

6.4. Atbilstība starptautiskajiem un nacionālajiem vides politikas mērķiem un plānošanas pamatdokumentiem

Nodaļā novērtēta atbalstāmo aktivitāšu, pasākumu un nosacījumu atbilstība galvenajām Latvijai saistošām konvencijām, starptautiskiem un vietējiem normatīvajiem aktiem, kā arī plānošanas un vides aizsardzības dokumentiem.

Atbilstošais Latvijas mēroga pamatdokuments ir VPP 2009.-2015. gadam, kas izstrādāts, balstoties uz iepriekšējā nacionālā attīstības plāna, un kurš sakarā ar NAP 2020 spēkā stāšanos tiks aizstāts ar VPP 2013.-2020. gadam. VPP un NAP2020 pēc būtības ir visaptveroši, stratēģiski un ar citiem atbilstoša līmeņa plāniem integrēti dokumenti, kas ir sagatavoti un tiks izmantoti, lai veidotu pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaicīgi ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību.

Atbilstošs ES mēroga pamatdokuments ir “Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei” (Eiropa2020).

Stratēģija Eiropa2020 izvirzītās prioritātes, kuras tiek vērtētas, ka nozīmīgas vērtējamās LAP 2020 kontekstā ir:

- Gudra izaugsme – uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstība;
- Sociāli integrējoša izaugsme – tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarbinātības līmenis un kas nodrošina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

Tās pilnībā atbilst Eiropa 2020 stratēģijas pamatiniciatīvām:

- Inovācijas savienība;
- Resursu ziņā efektīva Eiropa;
- Jaunu prasmju un darbavietu programma.

Dabas aizsardzības jomā Latvijai kā ES dalībvalstij ir saistoši ES tiesību akti, turklāt tā ir ratificējusi virkni ANO konvenciju. Atbilstoši konvenciju vai starptautisko vienošanos saturā

noteiktajam, Latvija dažādās jomās ir izstrādājusi un apstiprinājusi nacionālos tiesību aktus un darbības plānus, kas paredz nodrošināt starptautisko prasību ieviešanu Latvijā.

Programma kopumā atbilst starptautiskajiem un nacionālajiem vides politikas mērķiem un tiešā veidā neparedz pasākumus, kas būtu pretrunā ar Latvijai saistošo starptautisko konvenciju prasībām, ES stratēģijām un nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentos iekļautajiem mērķiem. Piemēram, Programmā paredzētais atbalsts pasākumiem un aktivitātēm cita starpā ir vērsta uz to, lai:

- ierobežotu intensīvas lauksaimniecības negatīvo ietekmi uz vidi;
- samazinātu lauksaimniecības ietekmi uz klimata pārmaiņām un veicinātu siltumnīcefekta gāzu piesaisti;
- saglabātu un uzlabotu Latvijas laukiem raksturīgās ainavas;
- veicinātu augšņu degradācijas novēršanu;
- veicinātu racionālu resursu izmantošanu.

Ņemot vērā negatīvās ietekmes, kas lielākoties saistītas ar saimnieciskās un darbības intensifikāciju, meliorācijas sistēmu rekonstrukciju un mežsaimniecisko risku samazināšanu ir prognozējama negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību skartajās teritorijās. Potenciālās ietekmes uz ĪADT tiks vērtētas atbilstoši normatīvajiem aktiem konkrēto projektu izvērtēšanas procedūrā. Tomēr iespējamās negatīvās ietekmes nebūs tik nozīmīgas, lai traucētu Latvijai nodrošināt starptautisko konvenciju un ES prasības bioloģiskās daudzveidības jomā. Citas nozīmīgas negatīvas ietekmes arī netiek pārliecinoši prognozētas. Programma paredz atbalstu darbībām, kas saistītas ar pāreju no intensīvas lauksaimnieciskās ražošanas uz alternatīvām saimnieciskām aktivitātēm, tā tiks veicināta to prasību ievērošana, ko paredz Helsinku konvencijas par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību. Lai arī nav droši paredzams kā mainīsies biogēno vielu notece no lauksaimniecības zemēm, var uzskatīt, ka šīs Programmas pozīcijas veicinās biogēnā piesārņojuma apjoma samazināšanos Baltijas jūrā, mazinot eitrofikāciju.

6.5. Programmas pasākumu īstenošanas iespējamās pārrobežu ietekmes

Latvija ir pieskaitāma pie Baltijas jūras baseina valstīm, jo visa valsts teritorija ietilpst Baltijas jūras sateces baseinā, tādēļ ar Programmas īstenošanu saistītā iespējamā pārrobežu ietekme lielākoties attiecināma uz virszemes ūdeņu kvalitātes izmaiņām, kas attiecīgi var radīt piesārņojuma izplatības risku Baltijas jūrā. Šobrīd, neskatoties uz kopējo situācijas uzlabošanu, biogēno elementu – slāpekļa un fosfora ietekme uz ūdeņiem novērojama gan iekšējos virszemes ūdensobjektos, gan pazemes ūdeņu nesējhorizontos, gan jūrā un Rīgas līcī.

Īpaši jutīga pret dažādām vides apstākļu izmaiņām (piemēram, barības elementu apjoma palielināšanās) ir Rīgas līča ekosistēma. Vislielāko ietekmi uz to atstāj upju ūdeņu un atmosfēras gaisa piesārņojums. Ņemot vērā to, ka līdztekus LAP2020 paredzētajam atbalstam ar intensīvo saimniekošanu saistītām aktivitātēm, ievērojamā apjomā klātesošs ir arī atbalsts aktivitātēm, kuras tiešā vai netiešā veidā kompensēs radītos vides apdraudējumus vai mazinās jau šobrīd pastāvošo vides problēmsituāciju „smagumu”, var apgalvot, ka apdraudējums iekšējo ūdeņu un Baltijas jūras ūdeņu kvalitātei, kopumā pieaugs nebūtiski.

Ņemot vērā Programmā paredzēto atbalstu Natura2000 teritoriju saglabāšanai ar atbalsta maksājumu starpniecību, var uzskatīt, ka pārrobežu ietekme bioloģiskās daudzveidības kontekstā sagaidāma pozitīva, jo Natura2000 teritorijas nodrošina ekoloģisko koridoru saglabāšanu Latvijas pierobežā un piejūras teritorijās. Tas ir sevišķi nozīmīgi jo ārpus īpaši

aizsargājamām dabas teritorijām ekoloģiskie koridori praktiski netiek ņemti vērā, pieņemot lēmumus par meža zemju transformēšanu vai mežistrādes uzsākšanu.

Īpaši augstu pozitīvu vērtējumu saņem Programmas loma sagaidāmo klimata pārmaiņu kontekstā. Latvija piedalās globālo klimata pārmaiņu samazināšanas procesā un līdz ar daudzām citām pasaules valstīm 1992.gadā ANO konferencē par vidi un attīstību (Riodežaneiro) parakstīja ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām. Ņemot vērā pasākumus, kas vērsti uz nepiemēroto lauksaimniecības zemju apmežošanu, saimniekošanas dažādošanu lauku teritorijās, vietējo mikrouzņēmumu, kas veiktu lauksaimniecības produkcijas pirmapstrādi un fasēšanu veicināšanu, var uzskatīt, ka ieguldījums CO₂, CH₄ un NO_x emisiju mazināšanā, kā arī CO₂ piesaistē būs vērā ņemams. Tā piemēram, koksne, kas ir atjaunojamais energoresurss, un kura izmantošana neveicina siltumnīcas efekta pastiprināšanos, tiek izmantota gan centralizētajā, gan vietējā, kā arī individuālajā siltumapgādē. Tomēr pašreiz koksnes resursu izmantošanas apjoms Latvijā gandrīz izsmel izmantojamo koksnes resursu potenciālu, bet mazvērtīgo lauksaimniecības zemju un citu Programmā paredzēto teritoriju apmežošana ilgtermiņā radīs papildus koksnes resursus.

7. ALTERNATĪVU ANALĪZE

Lauku Attīstības Programmā nav paredzēta vairāku alternatīvu scenāriju virzība. Arī nosprausto mērķu sasniegšanai izvirzīto pasākumu līmenī variācijas netiek piedāvātas. Tas nozīmē, ka par vienīgo iespējamo programmas realizācijas alternatīvu jāuzskata „nulle” alternatīva, kad tiek saglabāta esošā situācija un virzība uz Programmā definētajiem mērķiem nenotiek.

Ņemot vērā LAP 2020 definēto mērķu sekmīgas sasniegšanas ievērojamo atkarību no dažādiem tieši neietekmējamiem faktoriem, pastāv vērā ņemama varbūtība, ka pilna izpilde dažās vai vairumā pozīciju nenotiks. Par nozīmīgākajiem daļējas neizpildes iemesliem var uzskatīt iespējamo privāto investoru resursu nepietiekamību un ieinteresētības trūkumu, kā arī Programmā definēto pasākumu un ar to realizāciju saistīto ierobežojumu vispārīgo raksturu, kas kontroli pār privāto iniciatīvu var padarīt problemātisku.

7.1. Iespējamās izmaiņas, ja LAP 2020 netiek īstenota

Šajā apakšnodaļā dots nozīmīgāko situācijas attīstības tendenču uzskaitījums, kuras ietekmēs vides resursus un to kvalitāti, kā arī vides risku izmaiņas lauku teritorijās, prognozējot iespējamo problēmsituāciju izveidošanos gadījumā, ja LAP2020 netiktu īstenota.

Ņemot vērā nodaļās 6.1., 6.2. un 6.3. izvērstās analīzes rezultātus, sagaidāms, ka Programmas neieviešanas gadījumā, vides kvalitāte atsevišķās pozīcijās varētu pasliktināties, turklāt varētu pastiprināties dažādi ar vides un dabas aizsardzības problemātiku saistīti apdraudējumi, kuriem galvenokārt piemīt ilgtermiņa raksturs un grūti paredzamas sekas.

Par nozīmīgāko un apdraudētāko vides komponentu Programmas neizpildes kontekstā ir uzskatāma bioloģiskā daudzveidība. Pieaugtu varbūtība, ka nemainīgi turpinoties esošajām attīstības tendencēm kļūtu apgrūtināta atbilstības vides aizsardzības likumdošanas prasībām nodrošināšana un lauksaimnieciskā un mežsaimnieciskā darbība varētu nonākt pretrunā ar starptautiskos un nacionālos vides politikas plānošanas dokumentos definētiem mērķiem.

Bioloģiskā daudzveidība

- Turpinoties līdzšinēji pastāvošajām tendencēm mežsaimniecisko risku mazināšanā un mežaudžu produktivitātes kāpināšanā nav sagaidāma būtiska ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos saistītu risku attīstība;
- Ņemot vērā, ka mērķtiecīga mazvērtīgo koku sugu aizstāšana mežaudzēs ir notikusi ļoti ierobežotā apmērā, neradot apstākļus procesa veicināšanai saistītie risku līmenis būtiski nemainīsies;
- Neturpinot kompensējošos pasākumus Natura2000 teritorijās, tiks apdraudēta šo teritoriju ekoloģiskā integritāte, būtiski apdraudot bioloģisko daudzveidību gan skartajos objektos, gan reģionā kopumā;
- Saglabājoties esošajai situācijai mazo lauku ceļu uzturēšanā un rekonstrukcijā, kas vietām pakāpeniski noved pie to sabrukšanas, būtiski samazināsies tiešā antropogēnā slodze apkārtnes dabas teritorijās, tostarp tiks traucēta mežizstrāde, kas noteiktos gada mēnešos ir uzskatāma par īpaši nevēlamu no bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas viedokļa;
- Papildus neatbalstot auglīkopības nozares, citu profilu mazo un vidējo zemnieku saimniecību un produkcijas ražotāju, kā arī bioloģiskās lauksaimniecības izaugsmes un darbības iespējas, turpināsies iepriekšējā periodā novērotā un nākotnē prognozējamā lauksaimniecības intensifikācija, it īpaši veicinot tehnisko un enerģētisko kultūru audzēšanas attīstību Latvijā, radīs nozīmīgu slodzi uz vidi, jo īpaši

uz bioloģisko daudzveidību, kā arī uz virszemes un pazemes ūdeņiem. Attīstoties intensīvajai, uz modernajām tehnoloģijām balstītai lauksaimniecībai (jo īpaši, ja tā balstīta plašā agroķīmisko pasākumu pielietošanā), negatīvi tiek ietekmēta bioloģiskā daudzveidība, it īpaši tajos biotopos un sugās, kas atrodas ārpus ĪADT, cita starpā tiek traucēta lauksaimniecības zemēm blakusesošo dabas teritoriju ekoloģiskā integritāte;

- Kompensāciju sistēmai nedarbojoties atbilstoši izvirzītajiem vides un dabas aizsardzības mērķiem, lai kompensētu mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ neiegūtos ienākumus, var netikt nodrošināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un ilgtspējīgas privātās mežsaimniecības ekonomisko dzīvotspēja;
- Turpinot pasliktināties infrastruktūras stāvoklim lauku teritorijās, var tikt apgrūtināta dažādu vides izglītības komponentu nodrošināšana sabiedrībā (piekļuves iespēja ĪADT un dabas teritorijām vispār), kas sekojoši var mazināt sabiedrības izpratni par bioloģiskās daudzveidības nozīmību un dabas un vides procesu funkcionēšanu;
- Neveicot meliorācijas sistēmu renovācijas pasākumus, pārmitrajās pļavās un mežos tiks veicināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšanās;
- Nesniedzot konsultāciju un vides izglītības iespējas lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbinātajām personām, uzņēmumu un zemnieku saimniecību īpašniekiem var pieaugt ar prasību dabas aizsardzības jomā neizpratni saistītie riski;
- Nenodrošinot inovāciju, tostarp vidi saudzējošu tehnoloģiju ieviešanu lauksaimnieciskās produkcijas apstrādē un pārtikas ražošanā turpināsies dabas resursu neracionāla izmantošana novecojušās un resursietilpīgās ražotnēs, kas var padraudēt dažādas vides komponentes gan ražošanas, gan pārpalikumu un atkritumu utilizācijas laikā;
- Neatbalstot alternatīvu ienākumu gūšanas iespēju veicināšanu lauku teritorijās var turpināties līdzšinēji novērotā lauksaimniecības intensifikācija un ražošanas koncentrācija, kas radīs nozīmīgu slodzi uz vidi, jo īpaši uz bioloģisko daudzveidību, kā arī uz virszemes un pazemes ūdeņiem. Attīstoties intensīvajai, uz modernajām tehnoloģijām balstītai lauksaimniecībai (jo īpaši ja tā balstīta plašā agroķīmisko pasākumu pielietošanā), negatīvi tiek ietekmēta bioloģiskā daudzveidība, it īpaši tajos biotopos un sugās, kas atrodas ārpus ĪADT, cita starpā tiek traucēta lauksaimniecības zemēm blakusesošo dabas teritoriju ekoloģiskā integritāte;
- Neatbalstot brīvprātīgu vides saistību uzņemšanos un privātu iniciatīvu, kas vērsta uz bioloģiskās daudzveidības un citu vides komponentu saglabāšanu, var tikt mazināta sabiedrības vēlme iesaistīties vides problēmsituāciju risināšanā un diskreditēta dabas aizsardzības ideja kopumā;
- Nerealizējot aktivitātes un pasākumus, kas vērsti uz sociālās un ekonomiskās vides uzlabošanu lauku teritorijās – nodrošinot ienākumu gūšanas iespējas, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu un infrastruktūras atjaunošanu, iedzīvotāju skaits un saimnieciskās aktivitātes skartajās teritorijās turpinās samazināties, kas atsevišķās intensīvai lauksaimnieciskai ražošanai nepiemērotās valsts daļās var radīt labvēlīgus apstākļus bioloģiskās daudzveidības un citu vides komponentu uzlabošanā.

Meža resursi

- Trūkstot valsts atbalstam, mežsaimniecības modernizācija notiks lēni;
- Mežsaimniecībā nodarbināto vides izglītības līmenis un vispārējā profesionālā kvalifikācija netiks būtiski paaugstināta, tādējādi kavējot ilgtspējīgu meža apsaimniekošanas principu ieviešanu.

Ūdeņi un hidroģeoloģiskie apstākļi

- Neīstenojot pasākumus attiecībā uz integrētā piesārņojuma novēršanu un kontroli, turpinās palielināties piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības uzņēmumiem;
- Neatbalstot augļkopības nozares, citu profilu mazo un vidējo zemnieku saimniecību un produkcijas ražotāju, kā arī bioloģiskās lauksaimniecības izaugsmes un darbības iespējas, turpināsies iepriekšējā periodā novērotā un nākotnē prognozējamā lauksaimniecības intensifikācija, it īpaši veicinot tehnisko un enerģētisko kultūru audzēšanas attīstību Latvijā, radīs nozīmīgu slodzi uz vidi, jo īpaši uz bioloģisko daudzveidību, kā arī uz virszemes un pazemes ūdeņiem. Attīstoties intensīvajai, uz modernajām tehnoloģijām balstītai lauksaimniecībai (jo īpaši, ja tā balstīta plašā agroķīmisko pasākumu pielietošanā), palielināsies biogēno vielu notece no lauksaimniecības zemēm, kā arī biocīdu izplatības risks virszemes un pazemes ūdeņos;
- Neturpinot kompensējošos pasākumus Natura2000 mežu teritorijās, zināmā mērā tiks apdraudēta meža teritoriju nodrošinātā virszemes ūdensobjektu hidroģeoloģisko režīmu stabilitāte, mazākā mērā pieaugs ar pazemes ūdeņu piesārņošanu saistītie riski;
- Neatbalstot augļkoku stādījumu ierīkošanu turpināsies un pieaugs tādu lauksaimniecisko darbību apjoms, kas saistītas ar aramzemes apstrādi, pastiprināsies virszemes ūdensobjektu piesārņošana ar biogēniem un piesērēšana ar smalko frakciju sanešiem;
- Neatbalstot vietas potenciāla attīstības iniciatīvas, kas būtu saistītas ar infrastruktūras objektu ierīkošanu un teritoriju sakopšanu iepriekš degradētās vai degradācijas riskam pakļautās teritorijās ūdensobjektu tuvumā, turpināsies to ūdens kvalitātes apdraudējums no minētajiem objektiem;
- Neatbalstot infrastruktūras attīstību lauksaimnieciskās ražošanas un pārtikas pārstrādes uzņēmumos var pieaugt tehnoloģisko avāriju risks, kas, savukārt, var radīt piesārņojuma izplatības risku ūdeņos no esošajām novecojušajām ražotnēm un citiem ar saimniecisko darbību saistītiem objektiem;
- Neveicinot meža ieaudzēšanu buferjoslās, neierīkojot buferjoslas gar ūdensobjektiem un neiedibinot buferjoslu kompensācijas, netiks pienācīgi ierobežota augu aizsardzības un mēslošanas līdzekļu nonākšana ūdenī.
- Pozitīvu pienesumu saistīto ūdensobjektu hidroģeoloģiskajam režīmam un mazākā mērā arī to ūdens kvalitātei var dot Programmas neizpilde hidrotehniskās meliorācijas pasākumu pozīcijā, piemēram, mazinot mazūdens stāvokļa riskus mazajās upēs;
- Neveicinot saimniecisko aktivitāšu pieaugumu dažādās Programmā minētās jomās un pozīcijās, netiks radīts papildus virszemes un pazemes ūdens piesārņojuma risks, kas varētu realizēties:
 - neatbilstošu notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmu ierīkošanas vai ekspluatācijas rezultātā,
 - ar pastāvīga vides piesārņojuma rašanos saistītās nelauksaimnieciskās ražošanas aktivitātēs;
- Neveicinot pievadceļu būvniecību, tiks izslēgti ar būvniecību saistītie piesārņojuma izplatības riski, kā arī netiks traucēta virszemes notece (būvējot uzbērumus bez atbilstošas drenāžas).

Gaisa kvalitāte

- Lēnāk notiks lauksaimniecībā izmantojamās tehnikas modernizācija, tādēļ šī tehnika tās lietošanas laikā radīs lielāku lokālu gaisa piesārņojumu.
- Neveicinot saimniecisko un ekonomisko aktivitāšu pieaugumu dažādās Programmā minētās jomās un pozīcijās, netiks radīti papildus gaisa piesārņojuma avoti, kas varētu realizēties kā:
 - lielu lopkopības fermu kompleksu izbūve,
 - autotransporta plūsmas pieaugums (lauku tūrisms, preču, darbaspēka un izejvielu piegādes),
 - būvtehnikas radītās izplūdes gāzes,
 - būvdarbu laikā radītais putekļu un GOS piesārņojums,
 - jaunu ēku apkurei nepieciešamo katlumāju radītais gaisa piesārņojums;
- Neveicinot mežsaimniecības efektivitātes paaugstināšanos turpinās veidoties kaitīgie izmeši, kas saistīti ar mežistrādes atlikumu dedzināšanu.

Klimata pārmaiņas

- Nepieciešamajā apmērā un mērogā lauksaimniecības uzņēmumos netiks realizēti vides infrastruktūras izveides un uzlabošanas projekti (t.s. neienesīgās investīcijas). Līdz ar to sagaidāma negatīva ietekme uz klimata pārmaiņām saistībā ar metāna un nitrātu emisiju palielināšanos, jo daudzi lauksaimniecības uzņēmumi iepriekšējos gados ir palielinājuši savu ražošanas kapacitāti;
- Turpinoties līdzšinējai mežsaimniecības praksei, CO₂ piesaiste varētu būtiski nemainīties. Mežaudžu produktivitātes paaugstināšana un virzība uz meža un meža zemju ilgtspējīgai apsaimniekošanu notiks salīdzinoši lēnāk. Savukārt, prognozējams, ka apmežošanas pasākumi samazināsies, ja nebūs veicinošu maksājumu;
- Neveicinot ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistītu aktivitāšu pieaugumu, nenotiks arī autotransporta izmantošanas pieaugums, bet autotransports ir viens no galvenajiem SEG emisiju avotiem;
- Augstāka ekonomiskās un saimnieciskās dzīves aktivitāte ir saistāma ar lielāku siltumenerģijas un elektroenerģijas patēriņu (arī tad, ja pieaugums notiek pateicoties kopējam labklājības kāpumam tikai pieaugot patēriņam privātajā sektorā), ja to ražošanai tiktu izmantoti SEG bilanci ietekmējoši energoresursi (naftas produkti, dabasgāze, kūdra) kopējā ietekme būtu negatīva;
- Turpinoties fiziski un morāli novecojušu iekārtu, tehnikas un aprīkojuma izmantošanai, kā arī turpinot izmantot siltumenerģijas taupības ziņā nepiemērotas ražošanas ēkas un telpas, energoresursu patēriņš nesamazināsies, tā neveicinot nacionālos un starptautiskos vides politikas plānošanas dokumentos definēto mērķi – SEG emisiju samazināšanu;
- Programmā paredzēto meliorācijas sistēmu atjaunošanas un rekonstrukcijas pasākumu nerealizācijas gadījumā atmosfēras CO₂ piesaiste sakarā ar produktivitātes kāpumu nosusinātajās teritorijās būtiski nemainīsies;
- Kopumā var secināt, ka gan LAP 2020 īstenošanas, gan neīstenošanas gadījumā pastāv ievērojams skaits pozīciju, kurās sagaidāmas izmaiņas SEG emisiju apjomā un mazākā mērā arī citu ar klimata maiņu saistīto problēmsituāciju apjomā. Jāpiebilst, ka dažādu Programmas pasākumu iespējamā ietekme ir pretēji vērsta un savstarpēji daļēji kompensējoša, turklāt arī atsevišķu konkrētu pasākumu ietekmei klimata maiņas

kontekstā piemīt vairāki, reizēm pretēji vērsti efekti. Nākas secināt, ka šajā stadijā nav iespējams pārlicinoši novērtēt un salīdzināt kopējo Programmas alternatīvu „1” un „0” efektu summu.

Augsne

- Neatbalstot auglīkopības nozares, citu profilu mazo un vidējo zemnieku saimniecību un produkcijas ražotāju, kā arī bioloģiskās lauksaimniecības izaugsmes un darbības iespējas, atsevišķās teritorijās turpināsies augsnes auglīgās kārtas izskalošana un citi nevēlami ar augsnes degradāciju saistīti procesi;
- Atbilstošas un modernas lauksaimniecības tehnikas un tehnoloģiskā procesa izmantošana teritorijās ar paaugstinātu augsnes erozijas risku var dot nozīmīgu pozitīvu pienesumu. Nerealizējot Programmu, lauktehnikas parka atjaunošanās notiks lēnāk un samazinās augsnes erozijas risku.
- Trūkstot objektīviem un reprezentatīviem pētījumiem par augšņu agroķīmisko stāvokli, iespējams, netiks veikti atbilstoši augsnes ielabošanas pasākumi vai tiks veikti nepiemēroti pasākumi;
- Nepaaugstinot lauksaimniecībā nodarbināto kvalifikāciju, netiks veicināta izpratne par pasākumiem, kas veicami, lai novērstu augsnes eroziju un veicinātu to auglības palielināšanu.

Geoloģiskie riski un mūsdienu eksodinamiskie procesi

- Plaši un būtiski invazīvi hidrotehniskās meliorācijas pasākumi var izmantīt hidroloģisko režīmu upēs, radot upju sānerozijas attīstības risku iepriekšēji stabilās teritorijās, iespējama arī karsta procesu reaktivizācija. Var uzskatīt, ka Programmā paredzēto meliorācijas programmu pasākumu nerealizācija, vispārēji vērtējot, no dabas un vides aizsardzības viedokļa ir vēlamāka;
- Zemes dziļu izmantošanas intensitāte, it īpaši tādu resursu, kas tiek plaši pielietoti būvniecībā un lauksaimniecībā, turpinās pieaugt līdzšinējā tempā, nevis straujāk;
- Nenodrošinot plašāku vides izglītības un saistītas specifiskas informācijas pieejamību, saglabāsies un pasliktināsies esošais vides un dabas procesu izpratnes līmenis lauku iedzīvotāju un resursu izmantotāju vidū (šo procesu īpaši pastiprina pēdējos divdesmit gados vērojamā paradigmu maiņa vispārējās izglītības sistēmā, kā arī ievērojami pieauguši virtuālās socializācijas un plašsaziņas līdzekļu pieejamība, kas aizpilda esošo informācijas vakuumu ar nepārbaudītām, ezoteriskām un citādi profanējošām koncepcijām).

Ainava

- Esošo lauksaimniecības intensifikācijas tendenču saglabāšanās un saimniecisko aktivitāšu izzušana (atkarībā no reģiona) no ainavu daudzveidības un kvalitātes viedokļa kopumā vērtējama negatīvi, jo abos gadījumos veicinās ainavas noplicināšanos (struktūras maiņu), pastāvīgo ainavas elementu izzušanu (akmeņu krāvumi, atsevišķi koki) un izteikti dominējošu ainavas elementu nostiprināšanos;
- Saglabājoties esošajai situācijai iepriekšēji nolaisto un pamesto būvju, ēku un infrastruktūras objektu apsaimniekošanā, sagaidāma tālāka to degradācija, kas, neskatoties uz atsevišķiem izņēmumiem, samazina ainavas kvalitāti;
- Lauku teritorijās, kuru attīstības līdzšinējās tendences liecina par dramatisku iedzīvotāju blīvuma samazināšanos (depopulāciju), pasliktinoties infrastruktūras kvalitātei, kā arī sociālajiem un ekonomiskajiem apstākļiem, būtiski pieaugs pamesto

un neatbilstoši uzturēto ēku skaits, kā arī pateicoties iedzīvotāju zemajai interesei par ainavas vērtību saglabāšanu, uzlabošanu un savas dzīvesvietas sakopšanu, notiks tālāka tās kvalitātes pasliktināšanās;

- Esošo mazo infrastruktūras objektu trūkums un neatbilstība prasībām var radīt pamatu ainavas tālākai degradācijai, veidojoties nesankcionētām sadzīves atkritumu izgāztuvēm, stihiskām auto stāvvietām, tūristu atpūtas vietām u.c.;
- Saglabājoties esošajām attīstības tendencēm mazvērtīgo lauksaimniecības zemju apsaimniekošanā atsevišķās situācijās ir iespējama esošo mozaīkveida ainavu izzušana vai pārveidošanās, tomēr Programmā paredzētā minēto teritoriju apmežošana nepārprotami pastiprinās ainavas pārveidošanos, tāpēc alternatīvas salīdzinošs vērtējums ir iespējams tikai vērtējot konkrētu projektu/objektu;
- Ja lauku teritorijās saglabāsies līdzšinējā jaunbūvju celtniecības intensitāte, kas ārpus intensīvās lauksaimniecības novadiem ir uzskatāma par ļoti zemu, ar vēsturisko ainavu disonējošu objektu parādīšanās ir mazvarbūtīga;
- Nepastāvot atbalsta maksājumiem par lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, turpināsies marginalizācijas procesi lauku ainavās un veicināta lauksaimniecībā izmantotās zemes dabiska apmežošana, kas vairumā gadījumu ir uzskatāma par ainavas degradāciju;

Kultūrvēsturiskais mantojums

- Līdzšinējā pieredze liecina, ka bez atbalsta lauku dzīves vides uzlabošanas pasākumiem (infrastruktūra, sociālie jautājumi, izglītība, kultūras pakalpojumi, darba iespējas un materiālā labklājība), pakāpeniski notiek vietējās nemateriālās kultūras vērtību degradācija un izzušana;
- Neatbalstot brīvā laikā pavadīšanas aktivitāšu dažādošanu, kā arī neveidojot vietējo iniciatīvas grupu pulcēšanās vietas nav sagaidāma vērā ņemama kultūras pakalpojumu pieejamības uzlabošanās;

7.2 Iespējamās izmaiņas, ja LAP 2020 tiek īstenota nepilnā apjomā

Dotā SIVN 6. nodaļā izvērstais LAP 2020 pasākumu ietekmes uz vidi novērtējums parāda, ka sagaidāmās īstenošanas ietekmes uz vidi ir būtiski vairāk pozitīvas, vērā ņemamas negatīvas ietekmes sagaidāmas tikai atsevišķiem pasākumiem un tikai uz atsevišķām vides komponentēm, līdz ar to arī LAP 2020 kā sistēmas īstenošana kopumā ir vērtējama pozitīvi. Var apgalvot, ka balstoties vides un dabas aizsardzības apsvērumos nav nepieciešams meklēt alternatīvus risinājumus LAP 2020 piedāvātajiem pasākumiem. Saskaņā ar nodaļā 7.1. konstatēto „0” alternatīvas ietekme uz vidi vairākās nozīmīgās pozīcijās vērtējama kā negatīva, gan salīdzinājumā ar esošo situāciju, gan, jo īpaši, salīdzinājumā ar alternatīvu „1”: LAP 2020 veiksmīgu izpildi. Savukārt attiecībā uz daļējas neizpildes reālo ietekmi uz vidi salīdzinājumā ar esošās situācijas tālāku attīstību atbilstoši līdzšinēji novērotajām tendencēm, ietekme uz vidi nav viennozīmīgi novērtējama.

Par pozitīvi nozīmīgākajām Programmas aktivitātēm vides un dabas aizsardzības kontekstā ir uzskatāmas tās, kurās paredzēts atbalsts ražošanas, aprīkojuma, tehnikas un ēku modernizācijai, tiešai un pastarpinātai lauksaimniecības intensifikācijas mazināšanai, NATURA 2000 teritoriju atbalsta maksājumu nodrošināšanai, lauku teritoriju infrastruktūras sakārtošanai un vides izglītības veicināšanai. Par negatīvi nozīmīgākajām Programmas aktivitātēm ir uzskatāmas tās, kurās paredzēts atbalsts meliorācijas sistēmu rekonstrukcijai, jaunu ražošanas objektu būvniecībai, kā arī mežsaimniecisko risku mazināšanai un produktivitātes kāpināšanai (skat. 24. tabulu).

Kopumā var secināt, ka LAP 2020 realizācija nepilnā apjomā gan vispārēji sistēmas līmenī, gan arī atsevišķu aktivitāšu līmenī var būtiski izmainīt kopējo ietekmes uz vidi apjomu. Turklāt ir īpaši būtiski sasniegt maksimālu Programmas aktivitāšu izpildi tādās pozīcijās kā vides izglītības veicināšana un neluksaimnieciskās ražošanas veicināšana/luksaimnieciskās ražošanas intensifikācijas tendenču mazināšana, jo šo aktivitāšu sagaidāmais piensums netiešā veidā ietekmēs arī citu Programmas aktivitāšu ietekmi uz vidi. Programmas daļēja izpilde nelabvēlīgā gadījumā ir uzskatāma par nozīmīgi mazāk vēlamu par „0” alternatīvu.

24. tabula. Programmas realizācijas ietekmju nozīmīguma summa konkrētu aktivitāšu līmenī

	LAP 2020 mērķu sasniegšanai izvirzītās aktivitātes:	Kopējais ietekmes uz vidi nozīmīgums	
		pozitīvais	negatīvais
1.	Meliorācijas sistēmu rekonstrukcija, renovācija un būvniecība	2	8
2.	Investīcijas jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai un pārstrādei, t.sk. pašu saražotās produkcijas (vismaz 50 %) iepakojšanai un pirmapstrādei	5	0
3.	Ilggadīgo auglīkopības kultūraugu stādu (izņemot zemenes), aprīkojuma iegāde un uzstādīšana, kā arī stādījumu ierīkošana, pamatojoties uz līgumiem ar trešajām personām, kas ir atbildīgas par darbu veikšanu	6	0
4.	Luksaimniecības produktu ražošanas un pārstrādes būvju būvniecība, rekonstrukcija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde	2	5
5.			
6.	Jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegāde (tehnika, iekārtas, aprīkojums)	8	0
7.	Būvniecība un ēku rekonstrukcija, tam nepieciešamo būvmateriālu iegāde	2	5
8.	Tāda stādāmā materiāla iegāde, kas paredzēts ilggadīgo stādījumu ierīkošanai auglīkopībā (izņemot zemeņu stādus)	5	0
9.	Luksaimniecībā izmantojamās zemes iegāde(ne vairāk kā 10% no projekta attiecināmajām izmaksām)	1	2
10.	Vaislas lauksaimniecības dzīvnieku iegāde	0	0
11.	Jaunu mikrouzņēmumu radīšana šādās nozarēs: Neluksaimnieciskā ražošana	4	3
12.	Jaunu mikrouzņēmumu radīšana šādās nozarēs: Pakalpojumu sniegšana	3	3
13.	Mikrouzņēmumu attīstība	4	1
14.	Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošana	9	1
15.	Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem privātajos mežos un meža zemēs, nodrošina direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu	8	0
16.	Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem pastāvīgās pļavās un ganībās, kuras ir iekļautas Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju – NATURA 2000 sarakstā un, kurās pastāv saimnieciskās darbības ierobežojumi saistībā ar Direktīvu 2009/147/EEK un 92/43/EEK īstenošanu	5	0
17.	Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana	0	0
18.	Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana	3	2
19.	Jaunaudžu kopšana (sastāva kopšana mākslīgi un dabiski atjaunotās un ieaudzētās mežaudzēs) un atzarošana	1	2
20.	Mazvērtīgo mežaudžu nomaīņa (ietver mazvērtīgu mežaudžu nomaīņu neproduktīvu mežaudžu aizstāšanu ar produktīvām audzēm no ciršanas noteikumiem	2	3
21.	Valdošās koku sugas nomaīņa pāraugušās apšu un baltalkšņu audzēs	1	2
22.	Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana	7	3

	LAP 2020 mērķu sasniegšanai izvirzītās aktivitātes:	Kopējais ietekmes uz vidi nozīmīgums	
23.	Meža ieaudzēšana un kopšana	7	2
24.	Grupu administratīvā darbība un saimnieciskā darbība, nodrošinot ražošanas un produktu pielāgošanu tirgus prasībām, kopīgu preču laišanu tirgū, tostarp sagatavošanu pārdošanai, pārdošanas centralizāciju, piegādi vairumtirgotājiem un vienotu noteikumu izstrādi attiecībā uz ražošanas informāciju	1	0
25.	Komersantu pievadceļi pēc kvotu principa pašvaldībām, kur kvota tiek izdalīta uz pašvaldību noteiktajiem fiziskajiem novadu kilometriem	7	1
26.	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	4	0
27.	Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas. Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana	4	0
28.	Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība. Vietējās attīstības stratēģijas 2014. – 2020. sagatavošanas atbalsts	0	0
29.	Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošu produktu un pakalpojumu attīstīšana, kā arī ar produktu un pakalpojumu realizēšana tirgū (piemēram, pamatlīdzekļu iegāde, produkta zīmola izstrāde u.tml.)	1	0
30.	Vides, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, radīšana, labiekārtošana (piemēram, tirdzniecības vietas izveide), jaunu realizācijas veidu īstenošana (piemēram, jauna tiešās tirdzniecības pakalpojuma izveide)	2	0
31.	Darbinieku produktivitātes kāpināšana (piemēram, apmācības mājazotājiem) un kvalitatīvu darba apstākļu izveide, uzlabošana (piemēram, attālinātās nodarbinātības centru izveide)	1	0
32.	Sadarbības un kooperācijas starp vietējiem ražotājiem stiprināšana, kā arī vietējā patēriņa veicināšana (piemēram, vietējās pārtikas festivāla organizēšana)	4	0
33.	Veicināt vietējās ekonomikas stiprināšanu ar LEADER pieeju	0	0
34.	Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide (t.sk. jauna būvniecība un rekonstrukcija) vietējās teritorijas sakārtošanai, pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai	9	1
35.	Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide (t.sk. jauna būvniecība un rekonstrukcija) sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, sociālo aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laikā pavadīšanas aktivitāšu) dažādošanai	6	0
36.	Citas aktivitātes, kuru mērķis ir veicināt sakārtotas vietējās teritorijas izveidošanu un nodrošināt lauku iedzīvotāju drošumspēju ar LEADER pieeju	3	0
37.	Starpteritoriālā sadarbība starp vietējām rīcības grupām nacionālajā līmenī	0	0
38.	Starpvalstu sadarbība starp vietējām rīcības grupām Eiropas Savienības dalībvalstīs un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieeju līdzīgas aktivitātes	0	0
39.	Vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanas un prasmju apguves izmaksu segšana	0	0
40.	Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes zālāju uzturēšana videi draudzīgā veidā ekstensīvi noganot vai ekstensīvi pļaujot	6	0
41.	Atbalsts lauksaimniekiem, kuri, dārkopības produktu audzēšanā, pielieto vairākas papildmetodes virs obligāti noteiktajām prasībām integrētās augu aizsardzības ietvaros	7	0
42.	Videi draudzīga lauksaimnieciskā darbība	11	0
43.	Atbalsts saimniecībām, kuras, apsaimniekojot lauksaimniecībā izmantojamo zemi ražo bioloģiskās lauksaimniecības produktus vai pāriet uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu	9	0
44.	Atbalsts lauksaimnieciskai darbībai apsaimniekotā lauksaimniecībā izmantojamā zemē teritorijās ar dabas ierobežojumiem	5	5

	LAP 2020 mērķu sasniegšanai izvirzītās aktivitātes:	Kopējais ietekmes uz vidi nozīmīgums	
		pozitīvais	negatīvais
45.	Investīcijas jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai un pārstrādei, t.sk. pašu saražotās produkcijas (vismaz 50 %) iepakojšanai un pirmapstrādei	5	0
46.	Ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu (izņemot zemes), aprīkojuma iegāde un uzstādīšana, kā arī stādījumu ierīkošana, pamatojoties uz līgumiem ar trešajām personām, kas ir atbildīgas par darbu veikšanu	6	0
47.	Lauksaimniecības produktu ražošanas un pārstrādes būvju būvniecība, rekonstrukcija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde	2	5
48.	Meliorācijas sistēmu rekonstrukcija, renovācija un būvniecība	2	8
49.	Jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegāde (tehnika, iekārtas, aprīkojums)	8	0
50.	Būvniecība un ēku rekonstrukcija, tam nepieciešamo būvmateriālu iegāde	2	5
51.	Tāda stādāmā materiāla iegāde, kas paredzēts ilggadīgo stādījumu ierīkošanai augļkopībā (izņemot zemeņu stādus)	5	0
52.	Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegāde(ne vairāk kā 10% no projekta attiecināmajām izmaksām)	1	2
53.	Vaislas lauksaimniecības dzīvnieku iegāde	0	0
54.	Jaunu mikrouzņēmumu radīšana šādās nozarēs: Nelauksaimnieciskā ražošana	4	3
55.	Jaunu mikrouzņēmumu radīšana šādās nozarēs: Pakalpojumu sniegšana	3	3
56.	Mikrouzņēmumu atfistība	4	1
57.	Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošana	9	1
58.	Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem privātajos mežos un meža zemēs, nodrošina direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu	8	0
59.	Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem pastāvīgās pļavās un ganībās, kuras ir iekļautas Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju – NATURA 2000 sarakstā un, kurās pastāv saimnieciskās darbības ierobežojumi saistībā ar Direktīvu 2009/147/EEK un 92/43/EEK īstenošanu	5	0
60.	Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana	0	0
61.	Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana	3	2
62.	Jaunaudžu kopšana (sastāva kopšana mērķlīdri un dabiski atjaunotās un ieaudzētās mežaudzēs) un atzarošana	1	2
63.	Mazvērtīgo mežaudžu nomaiņa (ietver mazvērtīgu mežaudžu nomaiņu neproduktīvu mežaudžu aizstāšanu ar produktīvām audzēm no ciršanas noteikumiem	2	3
64.	Valdošās koku sugas nomaiņa pāraugušās apšu un baltalkšņu audzēs	1	2
65.	Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana	7	3
66.	Meža ieaudzēšana un kopšana	7	2
67.	Grupu administratīvā darbība un saimnieciskā darbība, nodrošinot ražošanas un produktu pielāgošanu tirgus prasībām, kopīgu preču laišanu tirgū, tostarp sagatavošanu pārdošanai, pārdošanas centralizāciju, piegādi vairumtirgotājiem un vienotu noteikumu izstrādi attiecībā uz ražošanas informāciju	1	0
68.	Komersantu pievadceļi pēc kvotu principa pašvaldībām, kur kvota tiek izdalīta uz pašvaldību noteiktajiem fiziskajiem novadu kilometriem	7	1

	LAP 2020 mērķu sasniegšanai izvirzītās aktivitātes:	Kopējais ietekmes uz vidi nozīmīgums	
69.	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	4	0
70.	Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas. Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana	4	0
71.	Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība. Vietējās attīstības stratēģijas 2014. – 2020. sagatavošanas atbalsts	0	0
72.	Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošu produktu un pakalpojumu attīstīšana, kā arī ar produktu un pakalpojumu realizēšana tirgū (piemēram, pamatlīdzekļu iegāde, produkta zīmola izstrāde u.tml.)	1	0
73.	Vides, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, radīšana, labiekārtošana (piemēram, tirdzniecības vietas izveide), jaunu realizācijas veidu īstenošana (piemēram, jauna tiešās tirdzniecības pakalpojuma izveide)	2	0
74.	Darbinieku produktivitātes kāpināšana (piemēram, apmācības mājrāžotājiem) un kvalitatīvu darba apstākļu izveide, uzlabošana (piemēram, attālinātās nodarbinātības centru izveide)	1	0
75.	Sadarbības un kooperācijas starp vietējiem ražotājiem stiprināšana, kā arī vietējā patēriņa veicināšana (piemēram, vietējās pārtikas festivāla organizēšana)	4	0
76.	Veicināt vietējās ekonomikas stiprināšanu ar LEADER pieeju	0	0
77.	Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide (t.sk. jauna būvniecība un rekonstrukcija) vietējās teritorijas sakārtošanai, pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai	9	1
78.	Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide (t.sk. jauna būvniecība un rekonstrukcija) sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, sociālo aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laikā pavadīšanas aktivitāšu) dažādošanai	6	0
79.	Citas aktivitātes, kuru mērķis ir veicināt sakārtotas vietējās teritorijas izveidošanu un nodrošināt lauku iedzīvotāju drošumspēju ar LEADER pieeju	3	0
80.	Starpteritoriālā sadarbība starp vietējām rīcības grupām nacionālajā līmenī	0	0
81.	Starpvalstu sadarbība starp vietējām rīcības grupām Eiropas Savienības dalībvalstīs un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieejai līdzīgas aktivitātes	0	0
82.	Vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanas un prasmju apguves izmaksu segšana	0	0
83.	Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes zālāju uzturēšana videi draudzīgā veidā ekstensīvi noganot vai ekstensīvi pļaujot	6	0
84.	Atbalsts lauksaimniekiem, kuri, dārzkopības produktu audzēšanā, pielieto vairākas papildmetodes virs obligāti noteiktajām prasībām integrētās augu aizsardzības ietvaros	7	0
85.	Videi draudzīga lauksaimnieciskā darbība	11	0
86.	Atbalsts saimniecībām, kuras, apsaimniekojot lauksaimniecībā izmantojamo zemi ražo bioloģiskās lauksaimniecības produktus vai pāriet uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu	9	0
87.	Atbalsts lauksaimnieciskai darbībai apsaimniekotā lauksaimniecībā izmantojamā zemē teritorijās ar dabas ierobežojumiem	5	5

8. IETEKMES UZ VIDI SAMAZINĀŠANAS VAI OPTIMIZĒŠANAS PASĀKUMI

Galvenās iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi saistāmas ar infrastruktūras pilnveidošanas projektiem, meliorācijas sistēmu rekonstrukcijas projektiem, mežu mežsaimniecisko risku mazināšanas un mežrūpnieciskās vērtības celšanas projektiem, kā arī jaunu būvju celtniecību uzturējamdarbības uzsākšanai vai modernizēšanai.

Apakšaktivitāte: Natura 2000 maksājumi meža īpašniekiem

Piešķirot kompensācijas ir jāņem vērā konkrētos apsaimniekošanas ierobežojumus. Ierobežojumi būtiski atšķiras teritorijās ar dažādiem aizsardzības statusiem, tāpēc nepieciešams nodrošināt diferencētus kompensāciju apjomus.

Apakšaktivitāte: Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem un Atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai

Apzināt, aizsargāt un saglabāt Latvijas mozaīkveida kultūrainavu. Bez pamatotas vajadzības nedrīkst paredzēt lauksaimniecības zemju transformēšanu citos zemes izmantošanas veidos. Plānošanas dokumenta pozitīvas ietekmes uz ainavu kvalitāti veicināšanai ir nepieciešams atbalsts mazo ainavas elementu uzturēšanā (saglabāšana): atsevišķi koki, koku grupas līdz 0,1 ha platībā vai koku rindas līdz 20 m platumā – ozoli, liepas, gobas, vīksnas (stumbra diametrs lielāks kā 16 cm), citi koki (stumbra diametrs lielāks kā 30 cm), akmeņu kaudzes, krūmu puduri (ne lielāki kā 5x5 m un kopumā ne vairāk kā 1% no lauka platības), lāmas. Tomēr jāņem vērā, ka šie paši apvērumi attiecināmi uz platību maksājumiem kopumā, ne vien LAP 2020 pasākumiem.

Pasākums: Ieguldījumi materiālajos aktīvos

Katrs konkrēts projekts jāizvērtē un jāatbalsta tādu būvju celtniecība, kuru klātbūtne ainavā nerada vērā ņemamu disonansi. Jākontrolē vides stāvoklis pēc darbu beigšanas.

Atjaunojot un rekonstruējot meliorācijas sistēmas iespējamo negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, ainavas kvalitāti un hidroloģisko režīmu skartajos virszemes ūdenšobjektos ir iespējams mazināt „dabisko” daļu grāvju (izlikumojot un/vai variējot garenkritumu).

Piešķirot atbalstu meliorācijas sistēmu rekonstrukcijai jāparedz iespējas prioritizēt darbības minerālaugšņu teritorijās, kur rekonstrukcija nevar izraisīt kūdras slāņa mineralizācijas aktivizēšanos, kas savukārt radītu ļoti ievērojamu SEG emisiju un ūdeņu krasu bagātināšanos ar barības vielām.

Pasākums: Meža ieaudzēšana

Atbalstot lauksaimniecībā neizmantojamu un mazvērtīgu zemju apmežošanu jāvērtē iespējamā ietekme uz bioloģisko daudzveidību un paredzamās darbības kopējā lietderība. Apzināt, aizsargāt un saglabāt Latvijas mozaīkveida kultūrainavu. Bez pamatotas vajadzības nedrīkst paredzēt lauksaimniecības zemju transformēšanu citos zemes izmantošanas veidos.

Nepieciešams prioritizēts atbalsts meža joslu un puduru ieaudzēšanai vēja erozijas apdraudētās lielās vienlaidus lauksaimniecības zemju platībās, kas veido 9,3% no LIZ.

Apakšpasākums: Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai

Veicot pāraugušo apšu, baltalkšņu un citu lapu koku audžu nomaiņu, jāparedz nepieciešamība saglabāt daļu esošo, tostarp arī bojāto koku, tā daļēji mazinot sagaidāmo būtiski negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību.

Piešķirot atbalstu koku sugas nomainas pasākumā paredzēt prioritizēšanas iespēju piešķirot pāraugušu apšu (kas vairumā gadījumu ir īpaši vērtīgas bioloģiskajai daudzveidībai) nomainai zemāko prioritāti.

Piešķirot atbalstu nodrošināt dabas vērtībām labvēlīgas mežu vecumstruktūras izveidi ar pastāvīgu pieauguša meža īpatsvaru vismaz 10% katrā meža īpašuma vienībā.

Pasākums: Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko mežam nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi

Vēja, uguns un kaitēkļu masveidā savairošanās radīto sekū likvidēšanas atbalsts veicams vērtējot iespējamo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un paredzamās darbības kopējo lietderību.

Atbalsts piemērojams tikai ārpus NATURA2000 teritorijām.

Citi vispārīgi apsvērumi plānošanas dokumenta ietekmes uz vidi mazināšanai un vides aizsardzības politikas dokumentu efektīvai ieviešana un to prasību piemērošanai

- Bez iepriekšēja izvērtējuma lauksaimniecības intensifikāciju atbalstoši pasākumi realizējami tikai valsts nozīmes lauksaimniecības zemju teritorijās. Pārējā Latvijas teritorijā tikai pēc atbilstoša ietekmju un lietderības izvērtējuma.
- Nodrošināt normatīvo aktu noteikto vides aizsardzības prasību ievērošanu, piemēram, aizsargjoslas ap virszemes ūdenstilpēm; mēslu krātuvju izveide; notekūdeņu attīrīšana.
- Ekonomisko aktivitāšu, it īpaši lauksaimniecības un mežsaimniecības plānošanā, nepieciešams izmantot upju sateces baseinu principu.
- Gan nacionālā, gan reģionālā un lokālā līmenī jāveic sabiedrības izglītošana un informēšana par vides un dabas aizsardzības jautājumiem. Īpaši aktuāla ir lauksaimnieku un mežsaimnieku izglītošana un kvalifikācijas celšana.
- Plašāk pielietot piesardzības principu, it īpaši lai novērstu iespējamo negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību.
- Nodrošinot esošo ĪADT apsaimniekošanu. Atbalstāmās saimnieciskās aktivitātes īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un to buferzonās nepieciešams īstenot saskaņā ar attiecīgās teritorijas aizsardzības plānā paredzētajiem pasākumiem un pieļaujamajiem saimnieciskās darbības veidiem. Lai novērstu riskus, kas saistāmi ar nevēlamu antropogēnu slodzi uz šīm teritorijām, nepieciešams daudzpusīgi izvērtēt investīcijas tūrisma un rekreācijas infrastruktūrā iepriekšēji mazapmeklētās dabas teritorijās.
- Nodrošināt nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritoriju saglabāšanu un izmantošanu lauksaimniecībā.
- Jautājums par mežu apsaimniekošanu un meliorācijas sistēmu ierīkošanu ir aktuāls un izraisa vides organizāciju pretenzijas, kas liecina par to, ka valsts līmenī šis jautājums nav risināts, t.sk. plānots, pietiekoši efektīvi. Šajā situācijā Biroja ieskatā loģisks un lietderīgs risinājums, kas varētu palīdzēt selektīvāk un argumentētāk risināt identificētās problēmas un gala rezultātā nodrošināt arī mazāku slogu administratīvajā aspektā, būtu ilgtspējīgas un pietiekoši detalizētas stratēģijas izstrāde, lai ieilgušas un ilgstoši nerisinātas problēmas nebūtu jārisina ar šo vidēja termiņa plānošanas dokumentu un potenciālie atbalsta saņēmēji varētu atbilstoši plānot savu attīstību.

9. RĀDĪTĀJI UN INSTITUCIONĀLĀ KAPACITĀTE

9.1. LAP 2020 monitorings un rezultatīvie rādītāji

LAP 2020 īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MK noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitoringu veic ar mērķi konstatēt dokumenta paredzēto rīcību īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi un vajadzības gadījumā noteikt plānošanas dokumenta grozījumu izstrādāšanas nepieciešamību. Piemēram, iepriekšējai LAP 2007-2013, kas patlaban ir spēkā, aktuālā ir jau 11. redakcija, kas apstiprināta 2012. gada 7. decembrī, tikai gadu pirms tās termiņa beigām, un ir iespējams, ka arī LAP 2020 tās darbības laikā var rasties vajadzība grozīt atkarībā no izpildes uzraudzības rezultātiem, tostarp arī ietekmes uz vidi aspektā.

Vides aizsardzības likums nosaka, ka vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra veikto vides kvalitātes novērojumu daudzums var būt nepietiekams, lai precīzi novērtētu antropogēno ietekmi uz vidi. Neatbilstošs var izrādīties vides kvalitātes mērījumu blīvums (telpā un laikā), kā arī izvēlēta monitoringa metode kopumā var nenodrošināt nepieciešamo datu kvalitāti.

Vērtējot nepieciešamos pasākumus LAP 2020 īstenošanas būtisko ietekmju uz vidi monitoringa nodrošināšanai un korektīvo darbību veikšanai, jāņem vērā arī citu tautsaimniecības nozaru politikas plānošanas dokumenti un to hierarhiskais statuss.

LAP 2020 pašreizējā redakcijā nav definēta ziņojumu nodošanas kārtība tās izpildes uzraudzībai. Iepriekšējā LAP 2007-2013 bija noteikti ikgadējie progresa ziņojumi, kā arī vidustermiņa ziņojums (līdz šim laikam jau iesniegts) un noslēguma ziņojums (vēl gaidāms pēc programmas īstenošanas). Var pieņemt, ka šāda parastā kārtība piemērojama arī LAP 2020, bet ieteicamāk būtu to definēt pašā dokumentā.

Jāņem vērā, ka daba un vide ir ārkārtīgi daudzveidīga, tāpēc nepieciešams noteikt galvenās jomas, kuras VPP ietvarā ir būtiskākās un kurām ir nozīmīgākā ietekme uz vidi.

Dabas un vides attīstību laikā nosaka gan dabiskie procesi, gan cilvēka darbība, un LAP 2020 uzraudzības gaitā galvenais uzdevums būtu noteikt, kādas ir tās īstenošanas ietvaros veikto cilvēka darbību un/vai bezdarbības tiešās ietekmes, kā arī tās dabiskās ietekmes, kuras tiek netieši izmainītas veikto cilvēka darbību rezultātā vai netiek izmainītas bezdarbības rezultātā aspektos, kuros būtu bijusi vēlama to izmainīšana ar darbību.

Vērtējot dabas un vides stāvokli vienotā sistēmā, izmanto trīs vides indikatoru veidus:

- **slodzes indikatori** – atspoguļo virzošo spēku fiziskās izpausmes veidus savstarpējā saiknē starp cilvēku aktivitātēm un dabas vidi. Slodzes indikatori, no vienas puses, raksturo resursu ieguvei saimnieciskām vajadzībām (biomasa, zemes izmantošana), bet no otras puses – piesārņojuma novadīšanu vidē un radīto atkritumu daudzumu, piemēram, izmešus gaisā, siltumnīcefekta gāzes (SEG), atkritumu daudzumus, emisijas ūdenī, neatjaunojamo dabas resursu izmantošanu. Tos iedala indikatoros, kuri raksturo tiešu ietekmi uz vidi (parasti izteikta ka izmešu daudzums vai dabas resursu ieguves apjomi un patēriņš) un indikatoros, kas raksturo netiešo ietekmi uz vidi

(cilvēku aktivitāšu veids vai tautsaimniecības nozares, kas izraisa netiešu ietekmi uz vidi);

- **stāvokļa indikatori** – sniedz informāciju par vides kvalitāti noteiktā laikā, piemēram, gaisa piesārņojums, ūdens kvalitāte, augsnes kvalitāte, ekosistēmu stāvoklis u.tml.

Cilvēku aktivitāšu radītās slodzes ietekmē ekosistēmu līdzsvaru, tāpēc stāvokli raksturo dažādu sistēmu komponentu fiziskie (piemēram, temperatūra), ķīmiskie (CO₂ koncentrācija) vai bioloģiskie (piemēram, bioloģiskā daudzveidība zālajos un mežos) nosacījumi. Ekosistēmas spēj akumulēt noteiktu slodzi, taču ekosistēmu nestspējas robežu ir grūti precīzi noteikt;

- **rīcības indikatori** – raksturo valdības politiku un sabiedrības īstenoto rīcību, lai novērstu, kompensētu vai piemērotos vides stāvokļa izmaiņām (piemēram, energoefektivitātes pasākumi, atjaunojamās enerģijas izmantošana, minerālmēsli un pesticīdu lietojuma ierobežošana).

Šādu indikatoru izmantošana ir pamatojama ar to, ka LAP 2020 kā vidēja termiņa plānošanas dokuments aptver salīdzinoši īsu laika posmu un detalizēti analizēt virzošos spēkus nav nepieciešams. Savukārt ietekmes izraisa kompleksu pasākumu kopums, bet LAP 2020 loma jāvērtē attiecībā uz ietekmes izraisīšanu uz ekosistēmām un dabas resursiem, kas gan var radīt grūtības. Tomēr, veicot izvērtēšanu, ir jāņem vērā tendences arī ekonomikā un sabiedrībā, gan starptautiskā, gan nacionālā līmenī. Tādējādi var iegūt sakarības starp slodzēm uz vidi un radītajām ietekmēm.

9.2. Uzraudzības un novērtēšanas sistēmu apraksts, kā arī paredzamais uzraudzības komitejas sastāvs

Atbilstoši Padomes 2005.gada 20.septembra Regulas (EK) 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai 80.pantam Latvijā sadarbībā ar Eiropas Komisiju ir izveidota vienota uzraudzības un novērtēšanas sistēma, kas konkretizē uzraudzības un novērtēšanas rādītāju skaitu, kas piemērojams katrai programmai.

Līdz Lauku attīstības programmas administrēšanas uzsākšanai, katram atbalsta pasākumam tiek izvēlēti noteikti iznākuma, rezultatīvie un ietekmes rādītāji, atbilstoši kuriem Programmas īstenošanas laikā visa programmēšana perioda ietvaros būtu iespējams novērtēt Programmas ieviešanas efektivitāti, nodrošinot analīzes iespējas līdz pat pasākumu aktivitāšu līmenim. Informācija par uzraudzības un novērtēšanas sistēmas ietvaros veiktā analīze tiks izmantota gan ikgadējos progresa ziņojumos, gan vidus termiņa un paveiktā novērtējumos, kā arī sniegta Uzraudzības komitejai un plašākai sabiedrībai.

Zemkopības ministrijas pienākums ir nodrošināt, ka darbojas sistēma, lai uzraudzībai un novērtēšanai piemērotā, datorizētā formā fiksētu un saglabātu informāciju par programmas īstenošanu.

Regulas (EK) Nr.1698/2006 75.panta 1.punkta b) apakšpunktā minētās informācijas apkopošanai iepriekšējās (joprojām spēkā esošās) LAP uzraudzības procesā tika izveidota Lauku attīstības programmas informatīvā sistēma (turpmāk – IS) 2007.-2013.gadam, kas ietver arī finanšu un statistikas datu apkopošanu par Lauku attīstības programmas īstenošanu. Šajā sistēmā līdz ar jaunās LAP 2020 spēkā stāšanās brīdim noteiktas šādas nepieciešamās izmaiņas:

- Sistēmas piemērošana jaunajam programmēšanas periodam no 2014. līdz 2020.gadam: veco un jauno pasākumu nodalīšana, jaunu nosacījumu iestrāde, sistēmas izskata

optimizēšana (šķirkļu secība, lieko šķirkļu un lauku dzēšana, u.c.), lomu papildināšana;

- Ar projektu saistītās dokumentācijas (projekts ar pavaddokumenti, lēmumi, vēstules, pretendenta iesniegumi, u.c.) uzkrāšana sistēmā un kontroles lapu elektroniska aizpildīšana un pievienošana sistēmā pie lēmumiem;
- Uzdevumu deleģēšana lietotājiem (uzdot uzdevumus vērtēt projektus, maksājuma pieprasījumus, atskaites u.c.) un projektu monitorings (sekot līdzi termiņiem un pieņemtajiem lēmumiem, un brīdinājumu saņemšana par termiņu kavēšanu);
- Izmaiņas projektu atlasei pārbaudes uz vietas veikšanai un atskaišu papildināšana
- (jaunas atskaišu formas par veiktajam pārbaudēm).

Atbildīgā iestāde par IS izveidošanu, uzturēšanu un informācijas apkopošanu ir Lauku atbalsta dienests.

Atbilstoši vienotajai uzraudzības un novērtēšanas sistēmai, IS ietver arī Vadošās iestādes izveidoto ietekmes un rezultātīvo rādītāju sistēmu.

IS akumulētos datus Vadošā iestāde izmanto Lauku attīstības programmas ieviešanas analīzei, Uzraudzības komitejas informēšanai, kā arī Regulas (EK) Nr.1698/2006 82.pantā minēto ziņojumu sagatavošanā.

Uzraudzība ietver arī iepriekš noteiktu un saskaņotu finanšu un rezultātu rādītāju apkopošanu, izvērtēšanu un ziņojumu sagatavošanu iesniegšanai Eiropas Komisijā un sabiedrības informēšanai, ko veic Vadošā iestāde.

IS uzticamību Lauku attīstības programmas īstenošanā apliecina Lauku atbalsta dienesta kā maksājumu iestādes akreditācija.

Atbilstoši Padomes regulas (EK) Nr. 1698/2005 82.pantam Zemkopības ministrijai, kā Vadošajai iestādei, jānodrošina Ikgadējā progresa ziņojuma par programmas īstenošanu izstrāde un, pēc apstiprināšanas Uzraudzības komitejā, nosūtīšana Komisijai. Ziņojumā jāiekļauj sekojoši elementi:

- visas pārmaiņas vispārējos apstākļos, kas tieši ietekmē programmas īstenošanas apstākļus, kā arī visas pārmaiņas Kopienas un attiecīgas valsts politikā, kas skar ELFLA un citu finanšu instrumentu savstarpējo atbilstību;
- programmas attīstība saistībā ar izvirzītajiem mērķiem, pamatojoties uz tiešajiem un rezultātīvajiem rādītājiem;
- programmas finansiālā īstenošana, katram pasākumam pievienojot paziņojumu par atbalsta saņēmējiem izmaksātiem izdevumiem; ja programma aptver reģionus, uz ko attiecas Konverģences mērķis, tādus izdevumus norāda atsevišķi;
- kopsavilkums par notiekošām novērtēšanas aktivitātēm saskaņā ar 86. panta 3. punktu;
- vadošās iestādes un uzraudzības komitejas veiktie pasākumi, lai nodrošinātu programmas īstenošanas kvalitāti un efektivitāti, jo īpaši:
 - uzraudzības un novērtēšanas pasākumi;
 - lielāko programmas apsaimniekošanas problēmu kopsavilkums un visi veiktie pasākumi, tostarp atbildot uz piezīmēm saskaņā ar 83. pantu;
 - tehniskās palīdzības izmantošana;
 - pasākumi, ko veic, lai nodrošinātu to, ka informāciju par programmu izplata saskaņā ar 76. pantu.

- paziņojums par atbilstību Kopienas politikai saistībā ar atbalstu, tostarp norādot uz konstatētām problēmām un to novēršanai pieņemtajiem pasākumiem;
- attiecīgā gadījumā tāda atbalsta atkārtota izmantošana, kas atgūts saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1290/2005 33. pantu. 1231. Pirmais ziņojums jāgatavo 2008.gadā. Ziņojums par iepriekšējo kalendāro gadu jāiesniedz Komisijai līdz 30.jūnijam. Pēdējais progresa ziņojums jānosūta Komisijai ne vēlāk kā līdz 2016.gada 30.jūnijam.

Atbilstoši Padomes regulas (EK) Nr. 1698/2005 13.pantam Latvijai jāiesniedz Komisijai kopsavilkuma ziņojumi, kuros izklāstīts Latvijas Lauku attīstības stratēģijas plāna un mērķu īstenošanā sasniegtais un tās ieguldījums Kopienas stratēģisko pamatnostādņu sasniegšanā.

Kopsavilkuma ziņojumos apkopo iepriekšējo gadu Ikgadējos progresa ziņojumos ietverto informāciju, jo īpaši aprakstot:

- lauku attīstības programmu sasniegumus un rezultātus attiecībā pret valsts stratēģijas plānā noteiktajiem rādītājiem;
- katras programmas nepārtraukto novērtēšanas aktivitāšu rezultātus.

Kopsavilkuma ziņojums jāgatavo un jāiesniedz Komisijā katru pāra gadu ne vēlāk kā 1. oktobrī.

Atbilstoši Padomes regulas (EK) Nr. 1698/2005 84.pantam Lauku attīstības programmai jāveic iepriekšējā, vidus un paveiktā novērtēšana. Novērtēšanas mērķis ir uzlabot lauku attīstības programmu īstenošanas kvalitāti un efektivitāti, novērtējot ietekmi uz Kopienas stratēģiskajām pamatnostādņēm, Latvijas raksturīgajām problēmām, ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības prasības un ietekmi uz vidi, un to, kā ievērotas attiecīgos Kopienas tiesību aktos ietvertās prasības.

Novērtēšanas metodes un standarti piemērojami saskaņā ar Vienoto uzraudzības un novērtēšanas sistēmu, kas izveidota un ieviesta sadarbībā ar Eiropas Komisiju.

Novērtēšanas organizē Zemkopības ministrija, nodrošinot nepieciešamos finanšu resursus, organizē nepieciešamo uzraudzības un citu novērtēšanai nepieciešamo datu ieguvī. Novērtēšanas veic neatkarīgi vērtētāji, par kuru piesaistīšanu atbildīga Zemkopības ministrija.

10. SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

10.1 *Vispārējie secinājumi*

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums LAP 2020 parāda, ka:

- Programma kopumā atbilst Eiropas Savienības un nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentiem un starptautiskajām konvencijām. Galvenie mērķi un atbalstāmie rīcības virzieni ir vērsti uz kompromisa rašanu starp tādām bieži konfliktējošām nepieciešamībām kā: ekonomiskā izaugsme, cilvēkkapitāla un saimnieciskā attīstība un dabas un vides aizsardzība;
- Programmā noteiktie pasākumi ar saviem apakšpasākumiem un rīcībām kopumā nav pretrunā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, principiem un nacionālo vides politiku, kā arī veicina Latvijas starptautisko saistību izpildi vides jomā;
- Programmas īstenošana vairumā pozīciju atstās pozitīvu ietekmi uz vidi un mazinās līdzšinējās nozares attīstībā vērojamos vides risku pieaugumus. Pieņemot, ka dažādos līmeņos tiks sekmīgi veicināta vides izglītība, atbalstīta Latvijas laukiem raksturīgās ainavas saglabāšana, atbalstīta vides un dabas aizsardzības kontekstā vēlamāku tehnoloģiju un saimniekošanas metožu ieviešana, veicināta augšņu degradācijas novēršana, kā arī atbalstīta privātā iniciatīva tiešos ar dabas aizsardzību saistītos pasākumos, ilgtermiņa kumulatīvā sistēmiskā ietekme uz vidi būs nozīmīgi pozitīva. Tomēr jānorāda, ka Programmas ietekme tās realizācijas gaitā var būtiski variēt atkarībā no konkrētu atbalstīto projektu specifikas un kontroles mehānismu efektivitātes visās stadijās;
- Ņemot vērā to, ka līdztekus LAP2020 paredzētajam atbalstam ar intensīvo saimniekošanu saistītām aktivitātēm, ievērojamā apjomā klātesošs ir arī atbalsts aktivitātēm, kuras tiešā vai netiešā veidā kompensēs radītos vides apdraudējumus vai mazinās jau šobrīd pastāvošo vides problēmsituāciju „smagumu”, var apgalvot, ka apdraudējums iekšējo ūdeņu un Baltijas jūras ūdeņu kvalitātei, kopumā pieaugs nebūtiski. Līdz ar to sagaidāmais negatīvais rezultāts iespējamo pārrobežu ietekmju kontekstā būs maznozīmīgs;
- Programma paredz pasākumus, kas vērsti uz nepiemēroto lauksaimniecības zemju apmežošanu, saimniekošanas dažādošanu lauku teritorijās, vietējo mikrouzņēmumu, kas veiktu lauksaimniecības produkcijas pirmapstrādi un fasēšanu veicināšanu, var uzskatīt, ka ieguldījums CO₂, CH₄ un NO_x emisiju mazināšanā, kā arī CO₂ piesaistē un kopumā klimata pārmaiņu konteksta rādītāju jomā būs vērā ņemams;
- Programmas realizācijas procesā, kā arī tās rezultātā ir paredzamas arī vērā ņemamas negatīvas ietekmes. Galvenokārt tās ir saistītas ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas problemātiku – atbalsts paredzēts tādām riska jomām kā meliorācijas sistēmu rekonstrukcija un pārbūve, mežsaimniecisko risku mazināšana un meža saimnieciskās vērtības paaugstināšana, kā arī jaunu ražošanas objektu būvniecība. Šajās un citās pozīcijās ir sagaidāmas gan īslaicīgās ietekmes, kas pēc programmas realizācijas izzudīs, gan tādas, kuru negatīvā ietekme ilgtermiņā saglabāsies un pastiprināsies;
- Vairumam atbalstāmo aktivitāšu ir raksturīgas pretēji vērstas maznozīmīgas vai ilgākā termiņā pēc apjoma grūti nosakāmas ietekmes, kuras, turklāt ir gan savstarpēji kompensējošas, gan attiecināmas uz ļoti atšķirīgiem vides komponentiem/vides konteksta rādītājiem. Tas nozīmē, ka Programmas radītās būtiskākās un grūtāk paredzamās/prognozējamās ietekmes būs tieši netiešās un ilgtermiņa izmaiņas;

- Programmas ilgtermiņa ietekmes ir saistītas arī ar esošo situāciju un sagaidāmajām izmaiņām ekonomiskajās aktivitātēs, tautsaimniecības struktūrā, iedzīvotāju nodarbinātību un izglītības līmeni (jo īpaši attiecībā uz izpratni par vides un dabas aizsardzības pasākumu nozīmi);
- Atsevišķas SIVN konstatētās iespējamās negatīvās ietekmes būtiskāk var izpausties lokālā līmenī, tāpēc, realizējot noteiktus atbalstāmos pasākumus un aktivitātes konkrētos uzņēmumos vai saimniecībās un platībās, ir nepieciešams veikt plānoto darbību potenciālās ietekmes novērtējumu atbilstoši prasībām, kādas nosaka LR tiesību akti saistībā ar ietekmes uz vidi novērtējumu;
- Programmas realizācija nepilnā apjomā gan vispārēji sistēmas līmenī, gan arī atsevišķu aktivitāšu līmenī var būtiski izmainīt kopējo ietekmes uz vidi apjomu. Turklāt ir īpaši būtiski sasniegt maksimālu Programmas aktivitāšu izpildi tādās pozīcijās kā vides izglītības veicināšana un nelauksaimnieciskās ražošanas veicināšana/lauksaimnieciskās ražošanas intensifikācijas tendenču mazināšana, jo šo aktivitāšu sagaidāmais piensums netiešā veidā ietekmēs arī citu Programmas aktivitāšu ietekmi uz vidi (daļēji kompensējot to radīto negatīvo ietekmi). Programmas daļēja izpilde nelabvēlīgā gadījumā ir uzskatāma par nozīmīgi mazāk vēlamu par „nulles” alternatīvu.

Lai novērstu, mazinātu vai optimizētu Programmas realizācijas radītās negatīvās ietekmes ir nepieciešams:

- Piešķirot Natura2000 teritoriju kompensācijas ir jāņem vērā konkrētos saistošos ierobežojumus – nepieciešams nodrošināt diferencētus kompensāciju apjomus;
- Bez pamatotas vajadzības nedrīkst paredzēt lauksaimniecības zemju transformēšanu citos zemes izmantošanas veidos;
- Atbalstot lauksaimniecībā neizmantojamu zemju apmežošanu jāvērtē konkrētā projekta iespējamā ietekme uz bioloģisko daudzveidību;
- Lai novērstu riskus, kas saistāmi ar nevēlamu antropogēnu slodzi uz ĪADT, nepieciešams daudzpusīgi izvērtēt investīcijas tūrisma un rekreācijas infrastruktūrā iepriekšēji mazapmeklētās un jutīgās dabas teritorijās;
- Nodrošināt vides likumdošanas prasību efektīvu ieviešanu un atbilstošu monitoringu/kontroli;
- Atbalstāmajiem projektiem paredzēt konkrētus pasākumus negatīvo ietekmju uz vidi novēršanai un mazināšanai (ja tādi ir nepieciešami);
- Atbilstoši prasībām projektiem piemērot ietekmes uz vidi novērtējuma procedūru.

10.2 Rekomendācijas programmas pilnveidošanai

SIVN vērtējumam nodotā LAP 2020 redakcija vēl nav pabeigta dokumenta redakcija, kurā, iespējams, varētu ieteikt kaut ko mainīt, bet gan marķēta kā „projekts” un tajā vēl palikušas atsevišķas neaizpildītas pozīcijas apjomu tabulās. Tomēr SIVN ir pietiekami vispārīgs vērtējums, kurā pasākumi vērtēti pēc to kvalitatīvās ietekmes, balstoties uz pietiekami definētajiem paredzēto darbību apjomiem kopumā, tāpēc nav sagaidāms, ka šie nedaudzie skaitliskie precizējumi vēl neaizpildītajās tabulās varētu ietekmēt SIVN secinājumus.

SIVN rezultātā nav konstatētas nekādas tādas sagaidāmas ietekmes uz vidi, ko varētu izraisīt vērtējamās LAP 2020 nepilnības pēc jau veiktās pilnveidošanas sabiedriskās apspriešanas rezultātā un kuru dēļ būtu jārekomendē LAP 2020 vēl atkārtoti pilnveidot, kā arī nav konstatētas tādas nepilnības esošajā nepabeigtajā LAP 2020 projekta redakcijā un nav arī prognozējama tādu parādīšanās līdz ar neaizpildīto tabulu aizpildi, no kādām varētu izrietēt kādas izmaiņas jau veiktā sagaidāmas ietekmes uz vidi vērtējuma rezultātos, secinājumos un rekomendācijās. Par LAP 2020 trūkumu, kas rada zināmus draudus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai mežos, var uzskatīt tādu atbalsta pasākumu nosacījumu trūkumu, kas atbalsta saņēmējiem paredzētu nepieciešamību uzturēt labvēlīgu mežu vecumstruktūru, tomēr iespējams arī programmas līmenī šo jautājumu nerisināt, ja tiek pienācīgi izvērtēts katrs konkrēts projekts.

PIELIKUMI

1. pielikums. Diskusijas un prezentācijas par Lauku attīstības programmu 2014.-2020.gadam
2. pielikums. Pārskats par sabiedriskajā apspriešanā saņemtajiem ieteikumiem un to iestrādi